

והיא הפכה ל...?

מבחר מתוך 'מֶטְמוֹרְפוּזוֹת'

מאת אובידיוס

בחר, תירגם מלטינית והוסיף מבוא והערות

שמעון בוזגלו

תוכן העניינים

מבוא 9

הפתיחה ל'מטמורפוזות' 17

דאנקליון ופירה 18

אפולו ודפנה 24

יופיטר ואיו 30

אקטיון 38

יונו וסמלה 44

טירסיאס 48

אכו ונרקיסוס 50

פירמוס ותיסבה 58

ארתוסה 63

מינרבה וארכנה 67

קפלוס ופרוקריס 75

מינוס והלבירינת, דיידלוס ואיקרוס 82

באוקיס ופילמון 87

אורפאוס ואורידיקה 93

פיגמליון 101

ונוס ואדוניס 104

מידס 114

'מֶטַמּוֹרְפּוֹזוֹת' (*Metamorphoses*, מיוונית: "שינויי צורות") היא יצירתו המפורסמת ביותר של אוֹבִידִיוֹס, ומיצירות המופת הגדולות ביותר בתרבות המערב (ואולי גם הספר הקלאסי הפופולרי ביותר באלפיים השנים האחרונות). זהו אפוס לא שיגרתי בחמישה-עשר ספרים, שנכתב קודם ליציאתו של אוֹבִידִיוֹס לגלות. היצירה היא אסופה בת עשרות שירי עלילה, הנשענים במידה כזו או אחרת על הסיפורים והמיתוסים של העולם הקלאסי ושל המזרח הקרוב או שואבים מהם השראה, כשכל שיר נגמר, בפועל או ברמז, בשינוי צורה. היצירה מתחילה בבריאת העולם ונגמרת בהאלהה של יוליוס קיסר, שמת בשנת 44 לפני הספירה. אבל מה שקורה בתוך המסגרת הזאת הוא כל דבר חוץ מאפוס ליניארי רגיל. הקשר בין שירי העלילה הוא בדרך כלל מעגלי, ולפעמים אסוציאטיבי: הדמות הזאת נזכרת בדמות ההיא, שאנסה את הדמות השלישית, וכך הלאה וכך הלאה – עולם ומלואו של צללים, תאוות, הזיות ובלהות, עולם רוחש אֵלים, נימפות, ומי שהמציא את כל אלה: האדם.

על אוֹבִידִיוֹס

פּוֹבְלִיוֹס אוֹבִידִיוֹס נָסוֹ (Publius Ovidius Naso) נולד בשנת 43 לפני הספירה בעיר סוֹלְמוֹ, ממזרח לרומא. המקור העיקרי והמעניין ביותר לקורות חייו הוא שיר אוטוביוגרפי עדין ומכמיר לב שכתב המשורר עצמו (*Tristia*, IV, 10)¹. כבן למשפחה מיוחסת, אביו שלח אותו ללמוד ברומא, בעיקר רטוריקה, כדי לפתוח בקריירה משפטית ופוליטית. בסיום לימודיו, ואחרי מסע ברחבי העולם היווני, החזיק בכמה משרות

1. השיר תורגם לעברית בידי עמינדב דיקמן בספרו 'שירי עצבת' (ראו רשימת ספרים נבחרים).

שיפוט שוליות. אבל אובידיוס היה משורר, לא פקיד, ובתוך זמן קצר פרש מן השירות הציבורי והקדיש את עצמו לשירה. בגיל 25 בערך פירסם את קובץ שיריו הראשון, 'אהבות' (*Amores*). עם קצת עזרה מתומכים שונים זכתה שירתו להכרה רחבה, עד שבשנת 8 לספירה היה למשורר המוביל ברומא.¹ באותה שנה הגלה אותו הקיסר אוגוסטוס ליישוב טומיס, על חוף הים השחור (כיום, העיר קונסטנצה ברומניה). הסיבה להגליה אינה ברורה לגמרי, ונראה שהיא נבעה מכך שאובידיוס לא יישר קו עם שלטונו השמרני הקשיח של אוגוסטוס. אובידיוס נמק לאיטו ב'חור' ההוא, טומיס, וכל מכתבי התחינה שלו לקיסר שיתיר לו לחזור לרומא, העיר הגדולה והתוססת, נענו בשלילה נחרצת. אובידיוס מת בשנת 17 לספירה.

יצירתו המענגת של אובידיוס כוללת גם שירי אהבה, מדריכים לפיתוי נשים ולסילוקן 'בתום השימוש', מכתבים-בשירה של נשים מיתולוגיות שונות אל בעליהן או אל אהוביהן הנעדרים (כגון פנלופה אל אודיסאוס או מדיאה אל יאסון), לוח שנה פואטי לכל חודש בשנה הרומית, ועוד.

האלים ב'מטמורפוזות'

תפקידי האלים הרומיים, כפי שהם באים לידי ביטוי בשירי העלילה המתורגמים כאן,² די דומים לאלה של האלים היווניים (בסוגריים מופיעים השמות היווניים של האלים):

1. רומא בזמנו של אובידיוס היתה בין אירועי השירה הגדולים ביותר שידעה תרבות המערב: באותה עיר ובאותו זמן חיו להם המשוררים (אם למנות רק את הגדולים ביותר שבהם) ורגיליוס, הורטיוס ואובידיוס – לא ייאמן! בכל אופן, ברור שבשנת 8 לספירה אובידיוס היה המשורר המוביל ברומא; שני המשוררים הראשונים שהוזכרו כאן כבר לא היו בין החיים.

2. מצוינים כאן רק התפקידים הרלוונטיים לשירים בספר. לכל אל ואֵלָה היו כמובן תפקידים נוספים, תלויי זמן ומקום.

האל העליון הוא יופיטר (זאוס), אל השמים.
פלוטו (הַדֵס), אל השאול, ונפטון (פּוֹסִידוֹן), אל הים, הם אחיו.
יונו (הֶרָה) היא אשתו ואחותו.
קֶרֶס (דֵמֶטֶר), אלת הדגן, היא אחותו, שילדה לו את פְרוֹסֶרְפִינָה
(במבחר כאן רק בשמה היווני פְּרֶסְפוֹנָה), אשתו של פלוטו
ומלכת השאול.
אפולו (אֶפּוֹלוֹן), אל הנבואה והרפואה, דִיאָנָה (אֶרֶטֶמִיס), אלת
הציד והבתולים, מֶרְקוּרִי (הֶרְמֵס) אל השליחים, מִינֶרְבָה (אֶתֶנָה)
אלת האמנויות (crafts) ופְּקֵאוֹס (דִיוֹנִיסוֹס) אל היין – הם ילדיו
של יופיטר.
זֶנוֹס (אֶפְרוֹדִיטָה), אלת האהבה, היא אמו של קופידו (אֶרוֹס).
בעברית נהוג לקרוא לו קופידון, עם נ' סופית, וכך אכן הוא נקרא
בתרגום) אל התשוקה.
בנוסף לאלים המרכזיים האלה, עולמו של אובידיוס רוחש אלים
זוטרים, כגון איילת השחר (Aurora), אלי נהר ונימפות מסוגים
שונים: נִיאָדוֹת – נימפות המים; דִיאָדוֹת – נימפות היערות;
אוֹרֶאדוֹת – נימפות ההרים.

על הספר

את המסגרת לספר אימצתי במידה רבה מספרו המצוין של פיטר ג'ונס:

Peter Jones, *Reading Ovid: Stories from the Metamorphoses*, Cambridge, 2007.

בחירת השירים בספר מושתתת על ספרו של ג'ונס, וכל קטעי הרקע, המופיעים לפני השירים, מתורגמים מקטעי הרקע בספרו או מבוססים עליהם.

הבעיות הטקסטואליות ב'מטמורפוזות' מעטות יחסית והעלילה מדברת בעד עצמה, כך שאין צורך בהערות רבות. כמעט לכל השירים מצורף רקע קצר בתחילתם, מפני שגם אם כל אחד מהם עומד בזכות עצמו, הם מתחילים, במקור, מתוך חיבור כלשהו לשיר שבא לפניהם, ואת החיבור הזה כדאי להבהיר. השמות בתרגום מופיעים בצורתם הלטינית, לא היוונית (למשל הרקולס, לא הֶרְקֵלֶס; בקכוס, לא בקכוס). אבל אם השם מופיע במקור בצורתו היוונית, הוא מופיע כך גם בתרגום.

רשימת ספרים נבחרים

היצירה 'מטמורפוזות' היא גן עדן למי שאוהב לנבור במקורות, בהקשרים, בהצלבות ובהשפעות. נמנעתי לגמרי מלהיכנס לתחום הזה, שיש לי משיכה אליו, מפני שהוא היה הופך את המבוא לעבה יותר מן היצירה עצמה, והמטרה שלי כאן היא להגיש ספר שירה טהור ככל האפשר. מי שבכל זאת רוצה לנבור – ברשימת הספרים המוגשת כאן מוצע צעד ראשון לעשות את זה.

מהדורה מדעית

- Tarrant R.J. (ed.), *P. Ovidi Nasonis Metamorphoses*, Oxford, 2004.

פרשנות

- Anderson, W.S., *OVID'S Metamorphoses: Books 1-5*, University of Oklahoma Press, 1997.
- Anderson, W.S., *OVID'S Metamorphoses: Books 6-10*, University of Oklahoma Press, 1972.
- Hill, D.E. (ed. & tr.), *Ovid: Metamorphoses I-IV*, Aris and Phillips, 1985.
- Idem, *Ovid: Metamorphoses V-VIII*, Aris and Phillips, 1992.
- Idem, *Ovid: Metamorphoses IX-XII*, Aris and Phillips, 1999.
- Jones, P., *Reading Ovid: Stories from the Metamorphoses*, Cambridge, 2007.

אובידיוס התבסס בשיריו על מקורות רבים. חלק מהם נשענו על אפיזודות מיצירות ספרותיות שונות, כגון:

- אוריפידס, 'הבקכות', תרגם אהרן שבתאי, שוקן, 1994.
- הומרוס, 'אודיסיה', בתרגום שאול טשרניחובסקי (1924) או אהרן שבתאי (שוקן, 2014).
- הסידורס, 'תאוגוניה', תרגם שמעון בוזגלו, יראה אור בקרוב בהוצאה לאור של אוניברסיטת תל אביב.
- ורגיליוס, 'אינאיס', תרגם שלמה דיקמן, מוסד ביאליק, 1962.

- לוקרציוס, 'על טבע היקום', תירגם שלמה דיקמן, מוסד ביאליק, 1962.
 - Trypanis, C.A., Gelzer, T., Whitman, C. (eds. & trs.), *Callimachus: Aetia* (et al.), Harvard, 1973.
- מכל מקום, רוב השירים נשענים על סיפורים הידועים לנו מסיכומים יבשים, לרוב ירודים בטיבם, בספרי מיתולוגיה שונים, שרובם נכתבו מאוחר יותר מזמנו של אובידיוס:
- Lightfoot, J.A. (ed. & tr.), *Hellenistic Collection: Parthenius* (et al.), Harvard, 2010.
 - Frazer, J.G. (tr.), *Apollodorus: The Library*, 2 Vols., Harvard, 1921.
- (כולל המון הצלבות, הערות ומראי מקום מרתקים).
- Celoria, F. (tr.), *The Metamorphoses of Antoninus Liberalis*, Routledge, 1992.
- (כולל גרסה מעניינת לסיפור על קפלוס ופרוקריס).
- Smith, R.S. and Trzaskoma, S.M. (trs.), *Apollodorus' Library and Hyginus Fabulae: Two Handbooks of Greek Mythology*, Hackett, 2007.
- (פרתניוס, אפולודורוס וליברליס כתבו ביוונית, היגינוס בלטינית).

תרגומים לעברית של 'מטמורפוזות'

ויצירות אחרות מאת אובידיוס

- אובידיוס, 'מטמורפוזות', תירגם שלמה דיקמן, מוסד ביאליק, 1965 (שני כרכים).
- אובידיוס, 'שירי העצבת, איגרות מחוף הים השחור: אלגיות נבחרות', תירגם עמינדב דיקמן, הקיבוץ המאוחד, 2000.
- אובידיוס, 'רפואות האהבה', תירגם עמינדב דיקמן, כרמל, 2000.

רקע כללי על יצירתו של אובידיוס

- Hardie, P. (ed.), *The Cambridge Companion to Ovid*, Cambridge, 2002.

הפתיחה ל'מטמורפוזות'

(ספר א, 1-4)

נִפְשֵׁי לוחֶצֶת עָלַי לְסֹפֶר
עַל גּוֹפִים שֶׁשָּׁנוּ לְצוּרוֹת חֲדָשׁוֹת.
אֱלִים, אַתֶּם אֲשֶׁר חוֹלְלֶתֶם
אֶת הַשְּׁנוּיִים הָאֵלֶּה,
נִפְחוּ הַשְּׂרָאָה בַּתְּפָקִיד שֶׁנִּטְלָתִי,
וְטוּוּ אֶת שִׁירֵי בְּחוּט לֹא־נִתָּק
מִרְאשֵׁית הַיָּמִים עַד זְמַנִּי.

דָּאוּקְלִיּוֹן וּפִירָה

(ספר א, 313-415)

רקע

העולם נברא, ובתוך ארבעה עידנים (עידן הזהב, עידן הכסף, עידן הארד ועידן הברזל) האדם הפך לחמדן ולתוקפני. הענקים תוקפים את יופִיטֵר והברק שלו מכניע אותם, אבל מֶדֶם הענקים נוצר גזע פראי יותר. יופִיטֵר מזמן את האלים לאסיפה ומודיע להם שהחליט לחסל את המין האנושי. האלים מתנגדים, והוא מבטיח להחליף את מין האדם במין טוב יותר. הוא מוריד מבול על הארץ, המכסה אותה כליל והורג את כולם, פרט לִדָּאוּקְלִיּוֹן ולפִירָה.

דָּאוּקְלִיּוֹן – מעין נח היווני – היה בנו של פְּרוֹמֶתֶאוס, שייחסו לו את בריאת האדם מחומר (Clay). פִּירָה היתה בתו של אֶפִּימֶתֶאוס, אחיו של פְּרוֹמֶתֶאוס.

פּוֹקִיס – אֶרֶץ פּוֹרִיָּה, כְּשֶׁעוֹד הָיְתָה אֶרֶץ –
מִפְּרִידָה בֵּין שְׂדוֹת בּוֹיָאוּטִיָּה לְאוּיָטָה.¹
אָבֵל בְּזֶמֶן הַהוּא הָיְתָה חֶלֶק מִן הַיָּם,
מִישׁוֹר אֲדִיר שֶׁל מִי-פֶתָאֵם.

1. זירת ההתרחשות היא, כמובן, יוון, ופוקיס הוא אזור השוכן צפונית-מערבית לאתונה, סמוך להר פרֶנֶסוֹס במרכז יוון.

שֶׁם הָרַ פֶּרְנָסוֹס הַתָּלוּל שׁוֹאֵף לְכוֹכְבִּים
 בְּשָׁנֵי רֵאשִׁי, חוֹדֵר אֶת הָעָבִים בְּפִסְגֹתָיו.
 כְּשֶׁדְּאוּקְלִיּוֹן וְאַשְׁתּוֹ, שֶׁשָּׁטוּ בְּסִירָה קְטָנָה,
 נִחְתּוּ פֹה – אֶת הַשָּׂאֵר כֶּסֶה הֵימ –
 הֵם סָגְדוּ לְאֵלֵי הָהָר, לְנִימְפוֹת,¹
 וּלְתַמִּיס² מוֹדִיעַת הַגּוֹרְלוֹת, שֶׁהִיְתָה אֲזִי אֵלֶת הַנְּבוּאוֹת.
 לֹא הָיָה אִישׁ טוֹב יוֹתֵר מִדְּאוּקְלִיּוֹן אוֹ רוֹדֵף צֶדֶק כְּמוֹהוּ,
 וְשׁוּם אִשָּׁה לֹא כִּבְדָּה אֶת הָאֱלִים יוֹתֵר מִפִּירָה.

כְּשִׁיּוּפִיטֵר רָאָה שֶׁהַעוֹלָם מְכֻסָּה בְּמִים עוֹמְדִים,
 וְשִׁמְאֵלִפִי הַגְּבָרִים נִשְׂאָר רַק אֶחָד,
 וּמֵאֵלִפִי הַנָּשִׁים אַחַת,
 שְׁנֵיהֶם תְּמִימִים, שְׁנֵיהֶם יִרְאִי אֱלֹהִים,
 פִּזֹּר אֶת הָעֲנָנִים בְּעֶזֶרֶת רוּחַ הַצֶּפּוֹן
 וְחִשֵּׁף אֶת הָאָרֶץ לְעֵין הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָרָקִיעַ לְאָרֶץ.
 כַּעֲסוֹ שֶׁל הֵימ הַתְּפוֹגֵג, וְנִפְטוֹן, שְׁלִיט הַגָּלִים,
 הִרְפָּה מְקַלְשׁוֹנוֹ, הִרְגִיעַ אֶת הַמִּים וְקָרָא לְטְרִיטוֹן³ הִירְקָרָק,
 שֶׁעָלָה מִן הַמְּצוּלוֹת, כְּתַפְּיוֹ עֲטוּיוֹת בְּצַדְפִּים,
 וְצוּהָ עָלָיו לְנִשֵּׁף בְּקוֹנְכִיָּה הַמְּהִדְהֶדֶת –
 לְתֵת לְשִׁטְפוֹן וּלְזֶרְמִים אֶת הַסִּימָן לְסִגָּת.

-
1. נימפות: הנימפות היו אלוהויות נקביות בדמות נשים צעירות (המשמעות הראשונית של המילה נימפה היא "פלה").
 2. תמיס: אלת הצדק ואמו של פרומתאוס. היא חסתה על מקדש הנבואה בדלפי לפני אפולו והיתה ידועה כנביאה.
 3. טריטון: בנם של נפטון ואמפיטריטה שגר איתם במצולות הים. לפי הגיאוגרף פאוסניאס (המאה השנייה לספירה), טריטון היה יצור בעל שיער ירוק, גוף קשקשי, איברי נשימה מתחת לאוזניים, אף אנושי, שיני חיה, עיניים ירוקות, ידיים מחוספסות כמו צדפות, ובמקום רגליים היה לו זנב של דולפין. תפקידו העיקרי היה להרגיע את הים על ידי נשיפה בקונכייה שלו.

טריטון אחז בשופרו החלול,
 שהסתלסל מבססו במעגל מתרחב,
 השופר שספח אליו בלב הים את אד נשימתו,
 ומלא בצליליו את הארץ ממזרח שמש ועד מבואו.
 ואז, אחר שהשופר נגע בשפתיו הרטבות של האל
 ובזקנו המטפטף והריע את הצו לסגת,
 שמעו אותו כל המים ביבשה ובים,
 וכל המים ששמעו נבלמו.
 עכשו לים יש חוף, נחלים תחומים באפיקם,
 השטפונות מדלדלים ושוב נראות גבעות.
 ככל שהיבשת גואה, המים פוחדים,
 ולבסוף נחשפות צמרות העצים ובץ נוטף עוד מעלים.

העולם חזר לקדמותו. כשדאוקליון ראה שהוא ריק
 ושקט עמק שורר במרחבים השוממים,
 פָּרְצו דמעות מעיניו וכך אמר לפירה:
 "אחותי, אשתי, הנצולה היחידה:
 בינך וביני מחברים גזע וקרבת משפחה,¹
 ואז מטת כלולות, ועכשו הסכנה הזאת.
 בכל הארצות, ממזרח עד מערב,
 אנחנו שנינו ההמון היחיד,² הים מסתיר את כל השאר.
 גם עכשו איננו בטוחים – העננים עדין מפחידים.
 מסכנה, איך היית מרגישה כעת אלו נצלת בלעדי?
 איך היית מתמודדת לבד עם גורלך המר?

1. קירבת משפחה: דאוקליון ופירה היו בני דודים. הביטוי "אחותי" כאן מקביל לשימוש שלו בשיר השירים (ד 9) "אחותי כלה".
 2. ההמון היחיד: אובידיוס מרשה לעצמו להשתעשע באמצע התמונה האפוקליפטית הזאת.

מי היה מנחם אותך אם היית עצובה?
אשתי, האמיני לי, אם הים היה לוקח אותך,
הייתי הולך אחריך, ושיקח גם אותי!
הלואי שִׁיכְלֹתִי ליצר מחדש את המין האנושי
בעזרת האמנות של אבי, ולהפיח בחמר חיים!
אינני יכול - המין האנושי תלוי עכשו רק בשנינו.
זה מה שרוצים האלים, ורק אנחנו נשארו -
דגמאות אחרונות לבני האדם".

כך אמר ושניהם בכו, החליטו להתפלל לאלה
ולבקש את עזרתה ונבואתה.
ללא דחוי הלכו ביחד לנהר קפיסוס,
ואף שטרם הצטלל, זרם באפיקו הרגיל.
הם הזליפו ממנו מים, כנסך,
על בגדיהם וראשם, ועשו את דרכם למקדש
של האלה הקדושה, שגמלוניו טנפו בטחב ומזבחותיו כבו.
כשהגיעו למדרגות המקדש, כרעו והשתטחו על הארץ.
בשפתים רועדות נשקו את השיש הקר, ואמרו:
"אם תפלות צדיקים מפיסות את האלים
ומרככות אותם, אם זעם האלים נדחק כך הצדה,
תגידי לנו, תמיס, איך נשקם את האנושות שאבדה.
סיעי, אלה רבת חסד, לעולם טבוע זה".

האלה נענתה והורתה: "עזבו את המקדש,
פסו את ראשיכם, התירו בגדיכם,
והשליכו אל מאחורי גבכם את עצמות אמכם הגדולה".

זמן רב עמדו מבי אלם. פירה מפרה לבסוף את השקט
 ומסרבת למלא את צו האלה. בפה רועד מבקשת סליחה,
 אבל היא מצטמרת לפגע ברוח אמה –
 להשליך כך את עצמותיה.
 בינתיים הם חוזרים שוב ושוב על מלות הנבואה הסתומות,
 מנסים להבין את פשרן, והופכים בהן לחוד וביחד.
 לבסוף, בן פרומתאוס מרגיע במלים רכות
 את בת אפימתאוס:
 "אולי אני טועה, אבל – הואיל והנבואה קדושה
 ולא מעודדת לרע,
 'אמנו הגדולה' היא האדמה:
 לדעת, העצמות שתמים הזכירה
 הן האבנים בגוף האדמה –
 ואותן צוינו להשליך מאחורי גבנו".

אף שפירה נרגשת מפרושו של בעלה, הספק עוד מקנן:
 שניהם כל כך מפקפקים בצו האלהי. אך מה יזיק לנסות?
 הם יורדים במדרגות, מכסים את ראשיהם,
 מתירים את בגדיהם,
 ומשליכים את האבנים, כפי שצוהה האלה,
 אל מאחורי גבם.
 האבנים – מי היה מאמין, אם המסרת לא היתה מאשרת? –
 התחילו להשיל את קשיותן, להתרכך בהדרגה,
 ותוך כדי שהתרככו לבשו צורה חדשה.
 ואז, כשתפחו והתעדנו היה אפשר לראות דמיון,
 גם אם קלוש, לבני־אדם,
 כמו פסלים שרק התחילו לבצבץ מתוך השיש.
 אותו חלק אדמתי בהן, שהיה לח משהו, הפך להיות בשר;

החלק המוצק, שלא נטה להתגמש, הפך לעצמות;
מה שהיה זה עתה עורקים, שמר על כנויו.
תוך זמן קצר, הודות לאלים,
האבנים שהגבר השליך לבשו צורות גברים,
ואלה שהשליכה האשה התעצבו לנשים.
לבן קשיות המין שלנו ויכלת הסכל שלו
הן-הן העדות למקור שממנו נבענו כלנו.

אָפּוֹלוּ וּדְפָנָה

(ספר א, 452-567)

רקע

בני אדם שוב מאכלסים את הארץ, שהמים נסוגו ממנה, ואובידיוס ממשיך הלאה ומתאר איך האדמה יצרה, מעצמה, יצורים שונים, כולל מפלצות. אחת מהן היא הפיתון, נחש עצום-ממדים, רווי בארס, שהטיל אימה על המין האנושי החדש, עד שהאל אפולו הרג אותו בחיציו. כדי לחגוג את נצחונו, ייסד אפולו בדלפי את המשחקים "הפיתיים", תחרויות ספורט על שם הנחש שהרג. בהתחלה המנצחים הוכתרו בענף מעץ אלון, אבל זה השתנה כאשר קופידון ירה באפולו חץ מוזהב, מה שגרם לאפולו להתאהב נואשות בדפנה (דפנה בעברית).

אַהֲבָתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל אָפּוֹלוּ¹ הִיְתָה דְפָנָה, בֵּת פְּנָאוֹס,²
וְלֹא גוֹרֵל עוֹר הַבְּעִיר אוֹתָהּ, אֲלֵא הַכֶּעַס שֶׁל קוֹפִיד.³

1. אפולו: אל הנבואה (מקדשו הראשי היה בדלפי, מרכז הנבואה של העולם היווני) וגם אל הרפואה.
2. פנאוס: נהר בתסליה, חבל ארץ צפונית לאתונה, במזרח יוון. פנאוס בשיר שלפנינו הוא גם שמו של אל הנהר הזה ואביה של דפנה; כלומר, דפנה היא נימפת מים, נִיַּאֲדָה.
3. קופיד: בהמשך, קופידון (Cupido בלטינית, בלי נ' סופית) בנה של ונוס, אלת האהבה, ואל התשוקה הגופנית. הוא מתואר כילד קטן, מכונף ושובב, המצית את התשוקה בעזרת חץ מוזהב ומכבה אותה בחץ עופרת. לפעמים הוא מיוצג עם לפיד, שאיתו הוא מבעיר את אש התשוקה.

אפולו, שהתיהר בנצחוננו על הנחש,
 ראה את קופידון מותח מיתר כדי לכוּפֵּף את קשתו,
 "ילד מפקר", הוא אמר לו, "מה לך ולנשק כזה?
 הציוד הזה מתאים לכתפים של גבר!
 אני יורה בלי להחטיא, פוצע חיות ואויבים,
 ורק לאחרונה חסלתי באינספור חצים
 את הפיתון הנפוח מארס, שבטנו המפיצה מגפות
 כסתה את הארץ כלה.
 אתה צריך להסתפק בלפידך, המצית אהבות חטופות,
 ולא לתבוע זכות על אות הכבוד שלי!"
 ענה לו בנה של ונוס: "הקשת שלך, אפולו,
 עשויה לפגוע בכל דבר, אבל הקשת שלי – היא תפגע בך.
 באותה המדה שכל החיות הן יצורים פחותים מאלים,
 כך התהלה שלך פחותה משלי".
 אמר ובתק את האויר בכנפיו החופזות,
 נחת במהירות על פסגתו המוצלת של הר פרנסוס¹,
 ושלף מתרמילו שני חצים בעלי השפעה הפוכה:
 האחד מצית אהבה, השני מניס אותה.
 זה המצית הוא מזֶהב, בעל חד בזהק;
 זה המניס הוא קהה, וחדו מצפה בעופרת.
 את השני ירה האל בצעירה, בתו של פנאוס,
 את הראשון נעץ באפולו, עמק עד לשד עצמותיו.

מיד התאהב בה אפולו, מיד היא ברחה אף משמו,
 התענגה לה על סבך יערות ועל שלל החיות שלכדה,
 התחרתה בדיאנה², האלה הרוקה,

1. פרנסוס: הר בפוקיס, במרכז יוון, המשקיף על דלפי ומקודש לאפולו.
 2. דיאנה: (ארטמיס) היא אלת הציד והבתולים ואחותו של אפולו.

וּשְׁעָרָה נָפַל בַּחֲפָשִׁיּוֹת עַל כְּתָפֶיהָ.¹
 רַבִּים חִזְרוּ אַחֲרֶיהָ, אָבֵל הִיא הִפְנָתָה לָהֶם עֶרְף
 בַּחֲסֵר סִבְלָנוֹת וְשׁוֹטְטָה בַּחֲרָשׁוֹת נִדְחוֹת,
 בְּלִי לְהִקְדִּישׁ כָּל מַחֲשָׁבָה לְבַעַל, אֶהְבָּה וּכְלוּלוֹת.
 תְּכוּפוֹת אָמַר אָבִיהָ: "בִּתִּי, אֶת חִיְכָת לִי בַעַל";
 תְּכוּפוֹת אָמַר אָבִיהָ: "יִלְדָּה, אֶת חִיְכָת לִי נֶכֶד".
 אָבֵל הִיא, שֶׁשָּׁנְאָה חֲתָנוֹת כָּאֵלוֹ הֵן פֶּשַׁע נוֹרָא,
 הִיָּתָה מֵאֲדִימָה מִבִּישָׁנוֹת אֶת פָּנֶיהָ הַיְּפוֹת,
 עוֹטֶפֶת אֶת צִוָּאָרוֹ שֶׁל אָבִיהָ בִּידֶיהָ הַקְּסוּמוֹת,
 וְאוֹמְרָת: "אָבָא שְׁלִי הַמְּתוֹק, תֵּן לִי לִהְיוֹת בְּתוּלָה לְתַמִּיד!
 אָבָא שְׁלִי דִיאָנָה כָּכָר נָתַן לָהּ אֶת זֶה".
 כֵּן, הוּא נִעְנָה לָהּ. אָבֵל הַחֵן שֶׁלָּךְ בַּעֲצָמוֹ, דַּפְנָה,
 מוֹנֵעַ אֶת בְּקָשְׁתְּךָ. יִפְיֶיךָ נִלְחַם בְּתַחֲנֻתְךָ.

אִפּוּלוֹ מֵתֹאֵהֵב בַּדַּפְנָה, רוֹצֵה לְהִתְחַתֵּן אֶתָּה
 וּמִקְנָה לְמֵלֵא אֶת רִצּוֹנוֹ, אָבֵל אֶל הַנְּבוּאָה מְרֻמָּה.
 וְכִמּוֹ הַגְּבַעוּלִים הַקְּלִים שֶׁשׁוֹרְפִים אַחֲרֵי קִצְרֵי הַחֲטָה,
 כְּמוֹ מְשׁוּכָה הַבוֹעֶרֶת בְּגִלְל לַפִּיד, שֶׁמִּישָׁהּ קָרֵב אֵלֶיהָ,
 בְּמִקְרָה, אוֹ הַשְּׂאִיר לִידָה עִם שַׁחַר,
 כֶּךָ עָלָה הָאֵל בְּלֶהֱבוֹת, כֶּךָ נִשְׂרַף כָּל לְבוֹ,
 וְהִזִּין בְּתִקְנוֹתוֹ אֶת אֶהְבָּתוֹ הָעֵקֶרֶה.
 הוּא רוֹאֶה אֶת שְׁעָרָה הַפְּרוּעַ נוֹפֵל עַל צִוָּאָרָה
 וְחוֹשֵׁב לוֹ: "מָה אִם הוּא הִיָּה מְסָרְק?"
 הוּא מְסַתְּכֵל בְּעֵינֶיהָ הַבוֹרְקוֹת, הַדּוּמוֹת לְכוֹכָבִים,
 מְסַתְּכֵל בְּשִׁפְתֶיהָ, שְׂאִי-אֶפְשָׁר לְשַׁבַּע מִלְּרֹאוֹת אוֹתָן,

1. ושערה... כתפיה: בניגוד לנשים הרומיות מן המעמד הגבוה, שנהגו
 לטפח היטב את שערן ולאסוף אותו.

הוא מִשְׁבַּח אֶת אֲצַבְעוֹתֶיהָ, אֶת יָדֶיהָ, אֶת אַמּוֹתֶיהָ,
אֶת זְרוּעוֹתֶיהָ הַחֲשׂוֹפוֹת כְּמַעֲט עַד הַכְּתָפִים.
וְהוּא מְדַמֵּין כִּי מֵה שֶׁמֶצְנֶע, יָפָה אֶפְלוּ יוֹתֵר.
אָבֵל הִיא בּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ מִהֵר מְרוּחַ סַעָרָה
וְלֹא נִעְצָרַת לָרַגַע כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא לָהּ וְאוֹמֵר:
"נִימְפָה, אֲנִי מִתְחַנֵּן, בְּתוֹ שֶׁל פִּנְאוֹס, חֲכִי!
לֹא אוֹיֵב רוֹדֵף אַחֲרֶיךָ. נִימְפָה, הִי נִימְפָה, חֲכִי!
כֶּךָ בּוֹרַח הֵשָׁה מִזָּאֵב, כֶּךָ הִצְבִּי מִן הָאֲרִיָּה,
כֶּךָ בִּכְנָף מִפְּרִפְרֵת בּוֹרַחוֹת הַיּוֹנִים מִן הָעֵיט -
כָּל אֶחָד בּוֹרַח מִפָּנֵי הָאוֹיֵב שְׁלוֹ.
אָבֵל אֲנִי רוֹדֵף אַחֲרֶיךָ מִתּוֹךְ אֶהְבָּה!
אוֹי, נוֹרָא! אֲנִי פּוֹחַד שֶׁתִּפְּלִי עַל הָאָרֶץ,
אוֹ שִׁקּוּצִים יִשְׁרְטוּ אֶת רַגְלֶיךָ הַתְּמִימוֹת,
וְאֲנִי אֶהְיֶה הַסֶּבֶה לְכֹאֲבֶיךָ!
אֶת רָצָה בְּאֶזּוֹר סִלְעִי, הָאֲטִי, אֲנִי מִתְחַנֵּן,
בְּרַחֲמֵי לֹאֵט יוֹתֵר, גַּם אֲנִי אֶרְדֹּף לֹאֵט יוֹתֵר.

רַק רָגַע אֶחָד, בְּרָרִי אֶת מִי הַקְּסֻמָּת.
אֲנִי לֹא אִישׁ מִן הַהָרִים, לֹא רוּעָה,
לֹא מִשְׁגִּיחַ גַּם עַל צֶאֱן וּבָקָר.
אֶת לֹא יוֹדַעַת, פְּזִיזָה אַחַת, אֶת לֹא יוֹדַעַת
מִמִּי אֶת בּוֹרַחַת וּבִגְלָל זֶה אֶת בּוֹרַחַת:
דְּלִפּוֹי, קְלָרוֹס, טְנִדּוֹס, פֶּטְרָה - כָּל הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה
כֵּלָן עוֹבְדוֹת אוֹתִי. יוֹפִיטֵר אֲבָא שְׁלִי.
אֲנִי חוֹשֵׁף אֶת הָעֵתִיד, אֶת הָעֶבֶר וְהַהוּוֹה.
אֲנִי סוֹרֵג הַרְמוֹנִיָּה בֵּין שִׁירִים לְמִיתָרִים.
כֵּן, הַחֵץ שְׁלִי פּוֹגֵעַ בְּטוֹחַ, אָבֵל חֵץ אֶחָד,
בְּטוֹחַ מִמֶּנּוּ, פָּצַע אֶת לְבִי הַחֲלוּל.

הַרְפוּאָה הַיָּא הַמְצָאָה שְׁלִי, כָּל הָעוֹלָם קוֹרָא לִי מוֹשִׁיעַ,
אֲנִי שׁוֹלֵט בְּצַמְחֵי הַמְרַפָּא, אָבֵל אוֹי -
אֵין שׁוֹם צָמַח לְרַפָּא אֶהְבֵּה,
וְהָאֻמָּנוּת, הַמְרַפָּאוֹת אֶת כָּלָם, אֵינָן יַעֲלִילוֹת לְאֶדוֹן שְׁלֵהֵן!"

הוּא הָיָה מִמְּשִׁיךְ לְדַבֵּר, אָבֵל דַּפְּנָה הִנְבַּעְתָּת
בְּרַחָה וְהַשְׁאִירָה אוֹתוֹ עִם מְלוֹתָיו הַקְטוּעוֹת,
וְגַם אַז נִרְאָתָה חֲנֻנִית. הָרוּחוֹת חֲשָׁפוּ אֶת גּוּפָה,
שְׁמֵלְתָהּ הַתְּנוּפָפָה מְגִבָּה, שְׁעָרוֹתֶיהָ הַתְּבַדְּרוּ,
וְיָפִיָּה רַק הִתְעַצֵּם בְּבְרִיחָה. אֵךְ
הָאֵל הִצְעִיר לֹא בִזְבוּ עוֹד אֶת זְמָנוֹ בַּחֲנָפָה -
הַתְּשׁוּקָה הַלֵּהִיטָה אוֹתוֹ לְרֹדֶף אַחֲרֶיהָ בְּכָל הַמְהִירוֹת.
כְּמוֹ כָּלֵב צִיד הַמְּבַחֲשִׁין בְּאַרְנָבָת בַּשָּׂדֶה הַפְּתוּחַ
וְשׁוֹעֵט עַל טְרָפוֹ, וְהִיא עַל חִיָּה,
וְעוֹד רִגַע הוּא מְקוּנָה שְׁלֵכֵד אוֹתָהּ,
חֲטָמוֹ הַמְּשׁוֹךְ לִפְנֵים מִתְחַכֵּךְ בַּקֶּצֶה עֲקֵבִיהָ,
בְּעוֹד הִיא, שְׁאִינָה בְּטוּחָה הָאֵם כְּכֹר נִתְפָּסָה,
נִחְלָצַת מִנְּשִׁיכָתוֹ וְחוֹמֶקֶת מִן הַמְּלַתְעוֹת הַנוֹקְשׁוֹת:
כֵּךְ רָצוּ הָאֵל וְהַבְּתוּלָה -
הוּא בְּמַהֲירוֹת הַתְּקוּנָה, הִיא בְּמַהֲירוֹת הָאֵימָה.

אֵךְ כִּנְפֵי הַתְּשׁוּקָה הִדְהִירוּ אוֹתוֹ בְּמַהֲירוֹת רַבָּה יוֹתֵר:
הוּא לֹא נָתַן לָהּ מְנוּחָה, נִלְחֵץ אֶל גִּבָּהּ,
נָשָׁף בַּשְּׁעָרָה שֶׁהִתְפַּזֵּר עַל עֶרְפָּה.
כּוּחָה הַתְּכַלָּה וְהִיא הַחֲוִירָה, הַכְרָעָה מִמַּאֲמָץ,
מֵרֵב דְּהִירָה; וְכִשְׂרָאָתָה אֶת מִימֵי פְּנָאוֹס,
"עֲזֹר לִי, אָבֵא!" קָרָאָה. "אִם לְזֶרְמִים שְׁלֹךְ יֵשׁ כֹּחַ,
שִׁנָּה אוֹתִי וְחֹסֵל אֶת הַיָּפִי הַזֶּה - הוּא מְלָהִיב מְדִי אֶת כָּלָם!"

בְּקִשִּׁי גִמְרָה אֶת תַּחֲנֻנָּתָהּ וְקִהוּת כְּבֹדָה לַפֶּתַח אוֹתָהּ,
קִלְפַת עֵץ כִּסֵּתָהּ אֶת שְׂדֵיהָ הָרָכִים,
שְׁעֵרוֹתֶיהָ הִפְכוּ לַעֲלֹוֹה, יָדֶיהָ – לַעֲנָפִים,
רַגְלֶיהָ שָׁזָה עָתָה הָיוּ כֹה מִהִירוֹת הַשְּׁתָרְשׁוֹ לָהֵן לְאֵט,
פָּנֶיהָ הִפְכוּ לַצִּמְרֶת הָעֵץ. רַק יָפִיָּה הַזֹּהֵר עוֹד נִשְׁאָר בָּהּ.

אֶפְלוּ כֶּךָ אֶפְלוּ אָהֵב אוֹתָהּ. הִנִּיחַ אֶת יָדוֹ עַל הַגֹּזַע
וְחָשׁ אֵיךְ הֵלֵב עוֹד פּוֹעֵם שָׁם מִתַּחַת לַמַּעֲטָה הַחֲדָשׁ.
הוּא חִבֵּק אֶת הָעֲנָפִים כְּמוֹ הָיוּ אֵיבָרִים
וְכִסָּה אֶת הָעֵץ בְּנִשְׁקוֹת, אֵף אֶפְלוּ הָעֵץ נִרְתַּע.
אָמַר לָהּ אִזּוֹ הָאֵל: "אִם לֹא תוֹכְלִי לִהְיוֹת אִשְׁתִּי,
תִּהְיִי לַפְּחוֹת הָעֵץ שְׁלִי! דַּפְנָה – שְׁעָרִי,
הַנֶּבֶל, נִרְתִּיק הַחֲצִים שְׁלִי, יִקְשְׁטוּ בְּךָ תְּמִיד!
הַמַּצְבִּיאִים הָרוֹמִים יַעֲטְרוּ בְּךָ אֶת רֹאשׁוֹ,
בְּזֶמֶן שְׁקוּלוֹת צוֹהֲלִים יִשְׁירוּ אֶת נִצְחוֹנָם
וְגִבְעַת הַקִּפִּיטוֹל תַּחֲזֶה בְּמַצְעָדִי הָרָאוּה שְׁלָהֶם.¹
כְּשׁוֹמֶרֶת נֶאֱמָנָה תַעֲמָדִי מוֹל שְׁעָרֵי אֶרְמוֹנוֹ שֶׁל אוֹגוֹסְטוֹס
וְתִשְׁגִּיחִי עַל כֶּתֶר הָאֵלּוֹן הַתְּלוּי לוֹ בִּינֵיהֶם.²
וְכִמוֹ רֹאשִׁי הַצָּעִיר שְׁמַעוֹלָם לֹא יָדַע מִסְפָּרֵים,
גַּם עָלֶיךָ יִנָּצְצוּ וַיּוֹרִיקוּ לָעֵד!"
אֶפְלוּ גִמְרָה אֶת דְּבָרָיו, וְדַפְנָה הִנְהִינָה בַּצִּמְרֶת,
מַעֲלָה-מִטָּה טִלְטְלָה אֶת עֲנָפֶיהָ, שָׁזָה עָתָה נוֹצָרוּ – "כִּןְזוֹן".

-
1. הגנרלים הרומים עיטרו את ראשם בזרי דפנה שעה שנכנסו לרומא בתהלוכות הניצחון המפוארות שלהם. גבעת הקפיטול שכנה במרכז רומא, בלב הפעילות השלטונית והדתית.
 2. בכניסה לארמון של אוגוסטוס בגבעת הפלטין צמחו שני עצי דפנה, ועל שער הארמון היה תלוי זר מענפי עץ אלון: אות הוקרה מן העם הרומי לאוגוסטוס על שהציל את האומה.

יופֿיטֿר ואִיו

(ספר א, 588-746)

רקע

כשדפנה הפכה לעץ, אובידיוס מספר לנו שכל אלי הנהר באו לבקר את אביה, פֿנאוס, ולא ידעו אם לברך או לנחם אותו (אחרי הכל, אפולו היה מעורב בסיפור הזה והוא הפך את [ה]דפנה לעץ שלו). מכל מקום, בזמן שאלי הנהר חיכו לתגובתו של פֿנאוס, כדי לדעת איך לנהוג, אובידיוס ממשיך הלאה ומספר לנו שאל-נהר אחד נעדר, אינכוס, כי הוא מתאבל על בתו שאבדה לו, אִיו. הסיפור מתחיל בנקודת זמן מוקדמת יותר, המבהירה מה קרה לאִיו.

יופֿיטֿר רָאָה אֶת אִיו שֶׁבָּה מֵאַבִּיָּה, אִינְכּוּס,
"בְּתוּלָה", הוּא אָמַר, "בְּתוּלָה רְאוּיָה לְיופֿיטֿר,
שֶׁתֵּהפֶךְ לְמֵאשֶׁר אֶת הַגִּבֹּר שִׁכְנָס לְמִטָּתָה:
צֵל שֶׁל יַעַר סָמִיד - לָזָה אֶת זְקוּקָה"
(וְהוּא הִצְבִּיעַ עַל צִלֵּי הַיַּעַר),
"חֵם עֶכְשָׁו, הַשֶּׁמֶשׁ בְּדִיוֹק מֵעַל הָרָאשׁ.
אִם אֶת פּוֹחֶדֶת מִחִיּוֹת בְּמַעֲבָה הַיַּעַר,
אֶת יְכוּלָה בְּבִטְחוֹן לְהִכָּנֵס לְתוֹכוֹ -
הָאֵל שׁוֹמֵר עָלֶיךָ. וְלֹא סֵתָם אֶל נָחוּת:
אֲנִי מִחֲזִיק בְּיָדִי הַגְּדוּלָה אֶת שְׂרֵבִיט הַשָּׁמַיִם,

אָנִי מִשְׁלִיךְ בְּרָקִים מִתְּפָרְעִים.
אֶל תְּבָרְחִי מִמְּנִי! "שָׁכֵן הִיא כְּבֹד בְּרָחָה.
וּכְשֶׁחֲמָקָה מִמִּטְעִי לִירְקָאוֹס וְהִשְׁדּוֹת בְּלִרְנָה,
עֵטֶף הָאֵל בְּאַפְלָה אֶת מְרֻחְבֵי הָאָרֶץ,
לְכַד אֶת הַבּוֹרַחַת וְאַנֶּס אוֹתָהּ.

בִּינְתִים יוֹנוֹ הַבִּיטָה מֵטָה עַל אַרְגּוֹס בִּיּוֹן
וְהַתְּפִלָּאָה שְׁעֲנִי-פֶתֶאֱם דְּחִקּוֹ בְּאוֹר הַיּוֹם
לְלִבֶּשׁ חֲזוֹת שֶׁל לִילָה. הַבִּינָה
שְׁאֵלָה אֵינָם עֲרַפְלִים הָעוֹלָם מִן הַנֶּהָר
וְלֹא אֲדָם מִתְמַרִּים מִן הָאָרֶץ.
הַסִּתְּכָלָה מִסְבִּיב לְחַפֵּשׂ אֶת בַּעֲלָהּ,
כְּמִי שֶׁמְכִירָה הֵיטֵב אֶת כָּל תַּחְבּוּלוֹתָיו.
כְּשֶׁלֹּא מֵצֵאָה אוֹתוֹ בְּשָׁמַיִם - "אוֹ שְׁאֲנִי טוֹעָה",
אֲמָרָה, "אוֹ שְׁאֲנִי מְרָמָה". וְהִיא גִלְשָׁה מִן הַמְרוֹם,
נִחְתָּה עַל הָאָרֶץ, וְצוֹתָהּ עַל הָעֵבִים לְסִגְתָּ.

יוֹפִיטֵר, שְׁחָשׂ כִּי אֶשְׁתּוֹ מְגִיעָה, שָׁנָה אֶת צוּרְתָהּ שֶׁל אִיו
לְפָרָה צְעִירָה וְזוֹהֶרֶת (אֲפֹלוֹ כֶּף הִיתָה יָפָה).
יוֹנוֹ סָקְרָה אֶת הַפָּרָה בְּהַעֲרֹכָה, גַּם אִם בְּאִיבָה,
וְחִקְרָה שֶׁל מִי הִיא, מִנִּין, מְאִיזָה עֶדֶר - כְּאֵלוֹ לֹא יָדָעָה!
יוֹפִיטֵר, כְּדִי לְהַפְסִיק אֶת הַחִקְיָרָה,
שָׁקֵר וְאָמַר שֶׁהִיא נוֹלָדָה מִן הָאָרֶץ.
יוֹנוֹ בִּקְשָׁה אוֹתָהּ בְּתוֹר מִתְנָה. מֶה הוּא יַעֲשֶׂה?
לְהַסְגִּיר אֶת אֲהוּבָתוֹ - אֲכֹזְרִי; לֹא לָתֵת אוֹתָהּ - מַחֲשִׁיד.
מִצַּד אֶחָד מְאִיזָה הַבוֹשָׁה: תֵּן אוֹתָהּ!
מִצַּד שֵׁנִי הָאֲהֻבָּה: לֹא וְלֹא!
הָאֲהֻבָּה הִיתָה מְבִיסָה אֶת הַבוֹשָׁה,

אָבֵל אֱלוֹ מִנַּע מִתְּנָה כֹּה זְנִיחָה
מִיוֹנוֹ – אַחֲוֹתוֹ וְאִשְׁתּוֹ –
הִיא הָיְתָה עָלֻלָה עוֹד לַחֲשֹׁב שְׂזוֹ אֵינָנָה פָּרָה.

אִף שִׁירֵיבְתָהּ הָעֲנָקָה לָהּ, הָאֵלָה לֹא נִפְטְרָה מִיָּד
מִכָּל חֲשָׁדוֹתֶיהָ. הִיא חֲשָׁשָׁה מִיוֹפִיטֵר, מִתַּחֲבוּלוֹתֶיהָ,
לִכֵּן מִסְרָה אוֹתָהּ לְאַרְגוֹס, כְּדִי שִׁישְׁגִּיחַ עָלֶיהָ.
לְאַרְגוֹס זֶה הָיוּ מֵאָה עֵינִים שֶׁהִקִּיפוּ אֶת רֹאשׁוֹ,
וּמִתוֹכָן, לְפִי הַתּוֹר, רַק שְׁתֵּים נִרְדְּמוּ:
כָּל הַשָּׂאָר הַשְּׁגִיחוּ וְעָמְדוּ עַל הַמִּשְׁמֵר.
בְּכָל כּוֹוֹן שֶׁעָמַד, תָּמִיד רָאָה אֶת אִיוֹ;
גַּם בְּגִבּוֹ אֵלֶיהָ – צָפָה בָּהּ מוֹל עֵינָיו.
בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם הַרְשָׁה לָהּ לַרְעוֹת, אָבֵל עִם רֹדֶת הָעֶרֶב
כָּלֹא אוֹתָהּ וְרִתֵּק בְּחֹבֶל אֶת צוּאָרָה הַתָּמִים.
הִיא נִזְוָנָה מֵעֲלֵי עֲצִים וְעִשְׂבִּים מְרִירִים,
וּבְמָקוֹם עַל מִטָּה – מִסְכָּנָה! – שָׁכְבָה עַל אֲדָמָה
שֶׁלֹּא תָמִיד הָיְתָה מְדַשֶּׁאֶת, וְשִׁתְתָה מִי בֶּץ.
כְּשֶׁרָצְתָה לְהַפִּיל אֶת תַּחֲנֻתָהּ לִפְנֵי אַרְגוֹס
בְּיָדִים שְׁלוּחוֹת, לֹא הָיוּ לָהּ יָדַיִם.
כְּשֶׁנִּסְתָּה לְהַתְלוֹנֵן יָצְאוּ מִפִּיהָ גְעִיּוֹת,
וְהִיא נִבְהָלָה מִן הַצְּלִילִים, נִחְרְדָה מִקוֹלָהּ.

הִיא הִגִּיעָה גַם לַגְדוֹת אֵינְכוֹס, אָבִיָּה הַנֶּהָר,
שֶׁם נִהְגָה לְשַׁחֵק, וּכְשֶׁהִבְחִינָה בַּמִּים
בְּקִרְנֶיהָ הַחֲדָשׁוֹת, בְּרַחָה בְּבִעָתָה מֵעֲצָמָהּ.
נִימְפוֹת הַנֶּהָר, אַחֲיוֹתֶיהָ, לֹא הִכִּירוּ אוֹתָהּ,
גַּם לֹא אֵינְכוֹס עֲצָמוֹ.
אָבֵל הִיא הִלְכָה בְּעֵקְבוֹת אָבִיָּה, בְּעֵקְבוֹת אַחֲיוֹתֶיהָ,

והתירה ללֵטף אותה, להתפַּעל מִמֶּנָּה.
 אינכוס הזֶקֶן הוֹשִׁיט לָהּ עֲשָׂבִים שְׁקֵטָף –
 היא לִקְקָה אֶת יָדָיו וְנִשְׁקָה אֶת כַּפּוֹתָיו,
 לֹא עֲצָרָה אֶת דְּמַעוֹתֶיהָ. וְאֵלּוּ רַק יִכְלָה לְדַבֵּר,
 הִיָּתָה מִתְחַנֶּנֶת לַעֲזָרָה, מִסְפֶּרֶת מַה שָּׁמָּה, מַה קָּרָה.
 אָבֵל בַּמָּקוֹם מְלִים שְׂרֻטָּה עַל הַחוֹל, בְּטִלְפִיָּה,
 אוֹתִיּוֹת שְׂגוּלָלוֹ אֶת סְפוּרָה הֶעָצוּב.
 "מִסְכֵּן שְׁכָמוֹנִי!" זַעַק אָבִיָּה אֵינְכוּס,
 וְנִתְּלָה עַל קַרְנֵי הַפָּרָה הַגּוֹנֶחֶת וְעַל צִנְאָרָה הַצָּחוּר.
 "מִסְכֵּן שְׁכָמוֹנִי!" חֲזַר וְזַעַק, "אֵת? אֵת הַבֵּת שֶׁחִפְשִׁיתִי
 בְּכָל הָעוֹלָם? הַכָּאָב כְּשֶׁלֹּא מִצָּאתִי אוֹתָךְ.
 הִיָּה קָל יוֹתֵר מִן הַצֶּעֶר לְגִלּוֹת אוֹתָךְ כֶּךָ.
 אֵת שׁוֹתֶקֶת, לֹא עוֹנָה לְדַבְרֵי בְּמִלִּים, רַק נֶאֱנַחַת מַעֲמָק לִבֶּךָ,
 וְכָל מַה שָּׁאֵת יִכְלָה לַעֲשׂוֹת הוּא לְגַעוֹת לְעַבְרֵי בְּתִשׁוּבָה!
 וְאֲנִי, שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי, הַכִּנְתִּי לָךְ מִטַּת כָּלִילוֹת וְטָקֶס חֲתָנָה,
 וְקוֹיֹתִי רֵאשִׁית לַחֲתָן, שְׁנִית לְנִכְדִּים.
 עֲכָשׁוּ מִתּוֹךְ עֶדֶר תִּצְטָרְכִי לְמִצָּא בַּעַל, מִתּוֹךְ עֶדֶר – יָלֵד.
 הֲלוֹאִי שְׁיִכְלֹתִי לָמוֹת וְלִשִּׁים סוֹף לַצֶּעֶר הַזֶּה!
 אָה, כִּמָּה כּוֹאֵב לִהְיוֹת אֵל – דִּלֵּת הַמּוֹת נְעוּלָה בְּפָנַי
 וּמֵאֲרִיכָה אֶת צִעְרִי לְעוֹלָמִי עוֹלָמִים".
 כֶּךָ קוֹנֵן עָלֶיהָ, וְאַרְגוּס, שְׂרָאשׁוּ כּוֹכָבִים,
 תִּלְשׁ מֵאֲבִיָּה אֶת אִיוֹ, גִּרֵּר אוֹתָהּ אֶל אָחוּ רַחוּק,
 וְתַפֵּס לוֹ פִּסְגַּת הָר נִשְׁאָה, שֶׁם יֵשֵׁב וּפָקַח אֶת עֵינָיו לְכָל עֶבֶר.
 לְשִׁלֵּיט הָאֵלִים כֶּכֶר נִמְאָס לַחֲזוֹת בִּסְבֵּל שֶׁל אִיוֹ,
 וְהוּא קוֹרֵא לְבָנוֹ (שְׁפִלְיָאס הַזּוֹהֶרֶת אִמּוֹ)¹

1. בנו... אמו: הכוונה לַמְּרַקְרִי, כפי שתכף יתבהר. פליאס, או מִיָּאָה, היתה בתו של אטלס ואחת מקבוצת הכוכבים שכונו פְּלִיאָדוֹת.

ומצוה עליו: "חסל את ארגוס!". מרקורי, בלי עכובים,
 נועל סנדלים כנפיים, נוטל בנחישות את המטה,
 אשר מפיל שנה, וחובש את כובעו לראשו.
 עם ציוד זה בנו של יופיטר קופץ ממצודת השמים לארץ,
 שם הוא מסיר את כובעו וכנפיו, ונשאר רק עם המטה.
 בעזרתו, כמו רועה, הוא נוהג - דרך שטחים נדחים -
 עזים ש'אסר' בשעה שהגיע, ומנגן לו בחליל הקנים.
 השומר של יונו נשבה בקסמי הצליל החדש,
 "הי אתה", אומר ארגוס, "תהיה מי שתהיה,
 למה שלא תשב אתי על הסלע הזה? יש כאן צל בשפע
 ולא תמצא בשום מקום עשב עסיסי יותר לעדר שלך".
 מרקורי מתישב, מעביר את היום בשיחה
 על כל מיני דברים, ותוף כדי נגינה
 בחליל הקנים מנסה להכריע את משמר העינים.
 אבל ארגוס נלחם בעז במתק השנה,
 ואף שמתיר תנומה לחלק מעיניו,
 חלק הוא משאיר פקוחות. וכדי להתעורר שואל
 איך המצא חליל הקנים (כי רק לאחרונה הוא המצא).

פתח אז האל וספר: "בהרי ארקדיה הקרים,
 בקרב בנות היערות, חיה נימפה אחת
 מפרסמת מאד - סרינקס שמה.
 לא פעם אחת חמקה מסטירים שרדפו אחריה
 ומן האלים שגרו בצל יערות או בשדות הדשנים.
 היא התמסרה לאלה דיאנה והקדישה לה את תם בתוליה.
 כשהתלבשה בסגנון של דיאנה אפשר היה לחשב
 שהיא היא האלה, אלו קשתה לא היתה מקרן
 והקשת של דיאנה מפז. אבל גם כך טעו בה.

יום אחד פן,¹ שראשו מעטר בור מענפי ארנים,
 ראה אותה כשחזרה מהר ליקיוס, ואמר לה כך: "...
 אבל מרקורי לא גמר לספר איך היא בזה לתחנות של פן
 וברחה מפניו בדרך לא דרך עד שהגיעה לנהר לדון
 הזורם בשלוח בין גדות חוליות;
 ואיך כשהזרמים בלמו את ריצתה
 התפללה לאחיותיה בנות המים שישנו אותה;
 ואיך פן, שחשב כי הנה לכד את סירינקס,
 מצא שבמקום את גופה הוא מחזיק בידי קני בצה;
 ואיך, כשנאנח, עבר הכל פיו בקנים
 והפיק צליל עדין ונוגה;
 ואיך מקסם מאמנות חדשה זו ומן הצליל הערב
 אמר פן: "עכשו תמיד אשוחח אתך!";
 ואיך הוא חבר בדונג את הקנים השונים בארכם
 וקרא להם בשמה של אותה נערה.

כשעמד לספר את כל זה, מרקורי הבחין
 שכל עיניו של ארגוס נעצמו ונכנעו לשנה.
 מיד הוא מפסיק לדבר ומעמיק את התרדמת:
 מעביר את מטה הקסמים על העינים הנמות.
 הוא לא מתעכב ומכה בחיבור
 בראש המתנווד, בדיוק בחבור לצואר,
 מתזז אותו על הסלעים ומאדים את הצוץ התלול.

1 פן: האל המגן על העדרים והרועים, שפלג גופו העליון אדם והתחתון
 עז. ייחסו לו את המצאת החליל בעל שבעת הקנים, סירינקס, הנקרא גם
 "חליל פן".

”ארגוס, אתה פגר! כבה לו האור שדלק
בעיניך הרבות - לילה שוכב עליהן”.

יונו עקרה את עיניו ושפצה אותן בכנפיו של העוף שלה -
הלא הוא הטוס - ומלאה את זנבו באבני חן כוכביות.
תוך כדי כך התלקחה וירתה באיו את כל זעמה.
שסתה בת-נקמה¹ אימה מול עיניה ולבה
של ”הפרוצה” היוניה, נטעה לה בחזה
בהלת עזרת ורדפה אותה בכל העולם.

אתה, נילוס, הפסקת את יסוריה של איו:
מיד כשהגיעה אליך, כרעה על שפת הגדה,
משכה את צוארה לאחור, נשאה את פניה -
רק אותן יכלה לשאת - לכוכבים מעל,
ובגניחות ודמעות וגעיות קורעות לב
התלוננה, כך נראה, ליופיטר, והתחננה שישים קץ לסבלה.
יופיטר כך את זרועותיו מסביב לצוארה של אשתו
והפציר בה שתסיר את הענש, ”ואל תחששי”,
הוא אמר, ”בעתיד היא לא תסב לך שום צער”,
והוא נשבע על כך במימיו של הסטיקס.²

האלה מתרצה, ואיו זוכה בדמותה משכבר
והופכת למה שהיתה. הפרוה נושרת מגופה,
הקרנים מתפוגגות, העינים הגדולות קטנות,

1. בת-נקמה: אריניה. האריניות היו כוחות אופל ותפקידן העיקרי היה
לרדוף את מי שביצעו רצח בתוך המשפחה.
2. סטיקס: נהר בשאול. כפי שבני אדם נהגו להישבע באלים, כך האלים
נשבעו בסטיקס. הנהר זכה בכבוד הזה מידי של יופיטר לאחר שסטיקס
(בתם של אוקיאנוס ותטיס) עזרה לו במלחמתו בטיטנים.

הִלָּסְתוֹת מִתְכַּוְּצוֹת, הִכְתַּפִּים וְהִידִים חוֹזְרוֹת,
וְהִטְלִפִּים נַעֲלָמִים וּבִמְקוֹמָם צָצוֹת חֲמֵשׁ צִפְרָנִים לְרֹגֶל.
דִּבֶּר מִן הַפֶּרֶה לֹא נִשְׁאָר בָּהּ, חוּץ מִצָּחוֹר גּוֹפָה.
עֲכָשׁוּ הַנִּימְפָה יְכוּלָה לַעֲמֹד עַל שְׁתֵּי גַפִּים בְּלִבָּד,
וְהִיא מִזְדַּקֶּפֶת, אָבָל – פּוֹחֶדֶת לַגְּעוֹת כְּמוֹ פָּרֶה.
נִרְעָדֶת הִיא שׁוֹב מְנִסָּה אֶת הַמְּלִים שֶׁשֶּׁתְּקוּ בְּגֵרוֹנָהּ.

אַקטיון

(ספר ג, 138-252)

רקע

הספר השני ב'מטמורפוזות' מסתיים בשיר על יופיטר המתחזה לשור וחוטף את אירופה, בתו של אַגנור, מלך צידון בפניקיה (לבנון). הספר השלישי פותח בכך שאַגנור מצווה על קדמוס, בנו, למצוא את אירופה או לצאת לגלות. קדמוס בוחר באפשרות השנייה ומתייעץ באפולו בדלפי, המורה לו לייסד מדינה (תבי) בבויאוטיה שביוון. קדמוס מביס שם נחש נורא, שהרג את כל חבריו, ובעצתה של האלה מינרכה הוא זורע את שיני הנחש. מן השיניים האלה מנתרים מן האדמה לוחמים חמושים, הנלחמים זה בזה, עד שחמשת האחרונים מסכימים להפסיק את הלחימה, ויחד עם קדמוס הם מייסדים את המדינה. קדמוס מתחתן עם הרמוניה, בתם של ונוס ומָרס, והכל נראה... הרמוני. אבל, אובידיוס מוסיף (שורות 135-137), עד שהאדם אינו עוצם את עיניו, פזיז מדי לומר שחיינו מאושרים.

הָרֵאשׁוֹן שֶׁבִּגְלָלוֹ נִסְדָּק הָאֲשֶׁר שָׁלַךְ -
קָדְמוֹס, מֶלֶךְ תְּבִי - הִיָּה נִכְדָּד אַקְטִיוֹן.
קָרְנִים נִכְרִיּוֹת הִנְצוּ בְּמִצְחוֹ, וְכִלְבֵי הַצִּיד שָׁלוּ
הָרוּ אֶת צְמָאוֹנָם בְּדָמוֹ. וְאִם תִּבְדֹּק הֵיטֵב,
תִּמְצָא שֶׁהָאֲשָׁמָה בְּגוֹרָל, לֹא בִפְשָׁע: מָה הַפְשָׁע בְּטָעוֹת?

זֶה קָרָה בְּהָר אֶחָד, שֶׁהָיָה מְגָאֵל בְּדָמָן
שֶׁל חַיִּוֹת מִכָּל הַמִּינִים. צִהְרֵי הַיּוֹם כָּבֵד כּוֹצוֹ כָּל צִלְלִית
וְהַשֶּׁמֶשׁ הִיָּתָה בְּדִיוֹק בֵּין רֵאשִׁית מִסְּלוּלָהּ לְסוּפּוֹ.
אֶקְטִיּוֹן הַצֵּעִיר פָּנָה אֶל חֲבֵרָיו לְצִיד,
שֶׁשׁוּטְטוּ בְּמִרְחָב הַפְּרוּעַ: "חֲבֵרִים,
הַחֲנִיתוֹת וְרִשְׁתוֹת הַצִּיד שֶׁלָּנוּ מְטַנְפוֹת כָּבֵד מְדָם -
הָיָה לָנוּ מִזֵּל הַיּוֹם. כְּשֶׁאֵילַת הַשַּׁחַר תִּגְיַע
עַל מִרְכַּבָּתָהּ הַצְהָבָה וְתָבִיא אֶתָּה עוֹד יוֹם,
נִמְשִׁיךְ בִּיעֵד שֶׁהַצִּבְנוּ. עֲכָשׁוּ הַשֶּׁמֶשׁ מְצוּיָה
בְּאִמְצַע מִסְּלוּלָהּ, וְסוּדְקַת אֶת הַשְּׂדוֹת מֵרֵב חֵם.
תִּפְסִיקוּ אֶת הָעֲבוּדָה לְהַיּוֹם וּקְחוּ אֶת הָרִשְׁתוֹת הַקְּלוּעוֹת".
הַגְּבָרִים צִיתוּ לְהוֹרָאוֹת וְקִטְעוּ אֶת הַמְּשִׁימָה.

בְּעֶמֶק אֶחָד בְּשֵׁם גִּרְגְּפִיָּאָה, הַדְּחוּס אֲרָנִים וּבְרוּשִׁים חֲדוּדִים
וּמְקַדֵּשׁ לְאֵלֹת הַצִּיד דִּיאָנָה, שֶׁשֶּׁמְלָתָהּ אֲסוּפָה לְמִתְנִיָּה,¹
עֶמֶק בְּנִבְכֵי מִסְתָּרָיו שׁוֹכֶנֶת מְעָרָה מְקַפֶּת עֲצִים,
שֶׁלֹּא עֲצָבָה בִּיד אָדָם. הֵטְבַע, בְּכִשְׁרוֹן יָדָיו,
חָקָה אֶת הָאָדָם: הוּא יָצַר קֶשֶׁת טְבַעִית מְסַפּוֹג חַי
וּמְאֻכָּן גִּיר רָכָה. מִימִינָהּ מַעֲיֵן מִים חַיִּים וְצִלּוּלִים
מִפְּכַפֶּךְ לְבִרְכָּה מִתְרַחֶבֶת, מְקַפֶּת גְּדָה מְדַשָּׂא.
כָּאֵן אֵלֶּת הַיַּעְרוֹת, כְּשֶׁהִתְעַיְפָה מִן הַצִּיד,
טָבְלָה אֶת גּוּפָהּ הַבְּתוּלִי בַּמַּיִם הַזֹּכִים.

בַּיּוֹם הַהוּא הָיָה מְגִיעָה לְשֵׁם וּמוֹסָרֵת לְאַחַת הַנִּימְפוֹת -
נוֹשֵׂאת הַכִּלִּים שְׁלָה - אֶת הַחֲנִית, אֶת אֲשַׁפֶּת הַחֲצִים

1. ששמלתה אסופה למותניה: שולי שמלתה תחובים לה בחגורתה, כדי שתוכל לרוץ ביתר קלות וכדי ששולי השמלה לא יילכדו בקוצים, סלעים וכדומה.

וְאֵת קִשְׁתָּהּ הִרְפוּיָה. אַחֲרֵת מְגִישָׁה אֶת זְרוּעָה
לְשִׁמְלָתָהּ הַנִּפְשָׁטָה, שְׁתִּים פֹּרְמוֹת אֶת רְצוּעוֹת סַנְדְּלֶיהָ.
אַחֲרֵי כֵן, הַמִּנְסָה מִכָּלֵן, קְרוֹקְלָה הַתְּבִנִית,
אוֹסֶפֶת לְצִמָּה אֶת שְׁעָרָהּ שֶׁל דִּיאָנָה,
בְּעוֹד שְׁשֻׁעָרָהּ שְׁלֵה נִשְׁאָר פָּזוּר עַל גְּבָהּ.
וְנִפְלָה, הִיאֵלָה, רָנִים, פֶּסֶקס וּפִיאֵלָה
שׁוֹאֲבוֹת מִים בְּכַדִּים כְּבִירִים וְשׁוֹפְכוֹת עַל הָאֵלָה.

וְהִנֵּה, שְׁעָה שְׁדִיאָנָה מִתְרַחֶצֶת בְּבִרְכָּה הַקְּבוּעָה,
הַנִּכָּד שֶׁל קִדְמוּס, אֶקְטִיוֹן, הַחֲפָשִׁי לַעֵת עֵתָה מִן הַצִּיד,
תּוֹעָה בְּרָגֶל מְהֻסָּסֶת בְּסִבְךָ הֵלָא מְכָר
וּמְגִיעַ לַחֲרָשָׁה הַקְּדוּשָׁה. כֵּן גָּזַר לוֹ הַגּוֹרֵל.

מִיָּד כְּשֶׁנִּכְנַס לַמְּעָרָה, הַשׁוֹצֶפֶת נִתְּזִי מַעֲיֵן,
הַנִּמְפּוֹת הָעִירְמוֹת, שָׂרְאוּ לִפְתָּע גָּבֵר,
הָכוּ בְּשִׁדְיָהֶן, מָלְאוּ אֶת הַיַּעַר כָּלּוּ בְּפֶרֶץ יִלְלוֹת,
וְהָקִיפוּ אֶת דִּיאָנָה, נִסּוּ לְהַסְתִּירָהּ בְּגוֹפָן.
אֲבָל הָאֵלָה הַתְּמָרָה צִוָּאָר וְרֹאשׁ מַעֲלִיָּהֶן.

כְּמוֹ הַעֲנָנִים הַמְּסֻמִּיקִים לַעֵת עָרֵב, כְּשֶׁשֶּׁמֶשׁ חוֹבֶטֶת בָּהֶם,
אוֹ כְּמוֹ הַזֶּזֶר הַיֹּרְדֶּה שֶׁל אֵילַת הַשָּׁחַר,
כֵּן הָאֲדִימוּ פָּנֶי הָאֵלָה כְּשֶׁנִּרְאָתָהּ בְּלִי בְּגָדֶיהָ.

וְאִזּוּ, אֵף שֶׁלֹּהֶקֶת הַנִּמְפּוֹת נִדְחָקָה סְבִיבָהּ,
הִיא הַפְּנֵתָה אֵלָיו אֶת גְּבָהּ, וְרַק סוֹבְכָה לְעִבְרוֹ אֶת רֹאשָׁהּ -
הִיָּתָה שְׂמִיחָה אֵלּוּ חֲצִיָּהּ הָיוּ בְּהִשָּׁג יָדָהּ,
אֵף בְּמִקוֹמָם הַתִּיזָה מִים בְּפָנֶי הָאִישׁ הַצָּעִיר.
וּכְשֶׁהִזְלִיפָה בְּשַׁעְרוֹתָיו אֶת הַטְּפוֹת הַנוֹקְמוֹת

הוֹסִיפָה אֶת הַמְּלִים הַבָּאוֹת, שֶׁנִּבְּאוּ אֶת סוּפוֹ הַקָּרֵב:
 "עֲכָשׁוּ אֶתָּה יָכוֹל לְסַפֵּר – בְּתִנְאֵי שְׁתוּכָל לְסַפֵּר –
 שְׂרָאִיתְ אוֹתִי עִירְמָה!" וּבְלִי לְהַכְבִּיר אִיוִּמִּים
 הַצְמִיחָה עַל רֹאשׁוֹ הָרֶטֶב קִרְנֵי צְבִי מְאָרִיךְ-יָמִים,¹
 מִתְחַה אֶת צִנְאוֹ, חֲדָדָה אֶת אֲזָנָיו,
 שִׁנְתָה אֶת יָדָיו לְגַפִּים קְדָמִיּוֹת
 וְעֻטְפָה אֶת גּוּפוֹ בַּעוֹר מְנֹמֵר.

וְגַם פָּחַד נִטְעָה בְּלִבּוֹ. הִנֵּה נָס לוֹ אֶקְטִיּוֹן הָעַז
 וּמִתְמַלֵּא בַּפְּלִיאָה עַל מְהִירוֹת רִיצָתוֹ.
 לְבִסּוֹף רָאָה בְּמִים אֶת פָּנָיו וְאֶת קִרְנָיו.
 "מִסְכֵּן שְׁכָמוֹנִי!" נָסָה לְזַעַק, אֲךְ שׁוּם קוֹל לֹא יָצָא.
 הוּא גָנַח – הַקּוֹל הַיָּחִיד שֶׁנִּשְׁאַר לוֹ –
 וְדַמְעוֹת זָלְגוּ עַל פָּנָיו שֶׁהִשְׁתַּנּוּ. רַק שֶׁכָּלוּ נִשְׁאָר כְּשֶׁהָיָה.
 מָה יַעֲשֶׂה? יַחְזֹר לְבֵיתוֹ וּלְאֶרְמוֹן אוֹ יִתְחַבֵּא בִּיעֲרוֹת?
 בּוֹשָׁה מוֹנַעַת אֶת הָאֶפְשָׁרוֹת הָאֶחָת; פָּחַד – אֶת הַשְּׁנִיָּה.

בְּזִמְן שְׁמִתְלִיבֵט, הוּא רוֹאֶה – הִנֵּה כָּלְבִי הַצִּיד שָׁלוֹ.
 קָדָם-כָּל מְלֶמְפּוֹס וְאִיכְנוֹבֶטֶס, הַסּוֹלִל אֶת דֶּרֶכוֹ בְּנִבְיחוֹת.
 אִיכְנוֹבֶטֶס מְקִנּוֹסוֹס, מְלֶמְפּוֹס מְסַפְרָטָה.
 מֵאֲחוֹר שׁוֹעֲטִים עוֹד וְעוֹד, מְהִירִים יוֹתֵר מֵרוּחַ:
 פִּמְפָּגוֹס, דּוֹרְקָאוֹס, אוֹרִיבְסוֹס – כָּלֵם מְאָרְקָדָה;
 נְבִרּוֹפּוֹנוֹס הָאֲדִיר, תֶּרוֹן הַפְּרָאִי וְלִילְפָס;
 פֶּטְרֶלֶס מְהִיר הָרְגָלִים וְאֶגְרָה הָרַחֲרָחָן;
 הִיאֶלְאוֹס הָאֲמִיץ, שֶׁחֲזִיר חָבֵט בּוֹ לֹא מִזְמֵן;

1. צְבִי מְאָרִיךְ-יָמִים: הָאֲמוֹנָה הַרוּחוֹת הִיתָה שֶׁהַצְבָּאִים הֵם יִצּוּרִים מְאָרִיכֵי יָמִים.

נִפְּהַ כְּלֶבֶת הַזֶּאֱב וּפּוֹיִמָּנִים כְּלֶבֶת הָרוּעִים;
הַרְפִּיָּה עִם שְׁנֵי הַגּוֹרִים שְׁלָה; לְדוֹן הַצָּנוֹם מְסִיקוֹנִיָּה;
דְּרוֹמָס, קִנְכָּה, סְטִיקָטָה, טִיגָרִים וְגַם אֶלְקָה;
לְאוֹקוֹן הַלֶּכֶן וְאַסְבּוּלוֹס הַשְּׁחוֹר; לְקוֹן הַכְּפִיר וְאַאֲלוֹ הַזְּרִיז;
תּוֹאוֹס וְלִיקִיסְקָה עִם אָחִיהָ קִיפְרִיאוֹס;
הַרְפָּלוֹס שְׁמַצְחוֹ הַשְּׁחוֹר מְכַתֵּם בְּנִקְדָּה לְבָנָה;
מְלֵנָאוֹס וְלִכְנָה הַשְּׁעִירָה; לְבָרוֹס וְאַרְגִּיאוֹדוֹס –
צָאצָאִים לְאֵב מְכַרְתִּים, אֲבָל הָאֵם מְסַפְרָטָה;
הִילְקָטוֹר הִילָלָן, וְהַרְשִׁימָה עוֹד אֶרְכָּה.¹
כָּל הַלֵּהקָה הַזֹּאת, הַתֵּאֲבָה לְטָרֶף,
רוֹדֶפֶת אַחֲרָיו בֵּין צוֹקִים וּטְרָשִׁים, בֵּין סִלְעִים לֹא עֲבִירִים,
בְּשִׁבְלִים קָשִׁים אוֹ בְּדֶרֶךְ לֹא דֶרֶךְ.
הוּא בּוֹרַח בְּדִיוֹק בְּשִׁטָּחִים שְׂבָהֵם נָהַג לְרֹדֶף,
הוּא בּוֹרַח – אוֹי! – מִן הַכְּלָבִים שְׁלוֹ עֲצָמוֹ.
לְצֶרֶחַ הוּא חוֹשֶׁק:
"אֲנִי אֶקְטִיוֹן! הִי, לֹא מִזֵּהִים? הָאֲדוֹן שְׁלָכֶם!"
אֶךְ הַמְּלִים לֹא נַעֲנוּת לוֹ. כָּל הָעוֹלָם נִבְיחוֹת.

מְלִנְכִיטָס הָרֹאשׁוֹן לְנַעֲץ אֶת שְׁנָיו בְּגִבּוֹ,
אַחֲרָיו תְּרִידָמָס, וְאוֹרְסִיטְרוֹפּוֹס נִצְמָד לְכַתְּפוֹ
(שְׁלִשְׁתָּם יֵצְאוּ מֵאַחֵר מִן הַשָּׂאֵר, אֲבָל בְּזִכּוֹת קְצוֹר־דֶּרֶךְ בְּהָר
הַצְּלִיחוֹ לְהַשִּׁיג אֶת כָּלָם). בְּזִמָּן שְׁמַעֲפָכִים אֶת אֲדוֹנָם
נִקְבְּצַת שָׂאֵר הַלֵּהקָה, וּבִיחִיד מְשֻׁרִישִׁים אֶת שְׁנֵיהֶם בְּגוֹפּוֹ

1. והרשימה עוד ארוכה: כל השמות ברשימת הכלבים הרעשנית הזאת הם ביוונית ובעלי משמעות – למשל, "מלמפוס" פירושו "שחור רגל" ו"איכנובטס" פירושו "גשש". אובידיוס בחר להציג כך את שמם, כדי להפגין לראווה את שליטתו ביוונית וכדי לשעשע את הקהל ההלנופילי (חובב התרבות היוונית) ברומא.

עד שלא נשאר מקום בלי פצע. הוא גונח, וקולו -
שאינו אנושי, אך גם איננו של צבי -
ממלא את הרכסים הידועים לו באנחות מיסרות.
והוא רובץ על ברקיו בתחנה, מפנה אליהם את פניו השקטות
כאלו היו הן זרועות מפצירות.

והבריו - הם משסים, בלי לדעת, את להקת הטרף
בקריאות הרגילות שלהם - מחפשים אותו במבטם
ומתחרים מי יצרח בקול רם יותר "אקטיון!",
כאלו הוא רחוק משם (לשמע שמו הוא מפנה את ראשו).
והם רוטנים על כך שאינו שם, שמרב אטיות
הוא מחמיץ מחזה: טרף שהמזל העניק להם.
אכן, היה רוצה לא להיות שם - והוא שם.
כן, היה רוצה לראות - לא לחוש - את התנפלות כלביו:
הם מקיפים אותו מכל עבר, הזרבוּבית שלהם שקועה בגופו,
מרטשים את אדונם הנתון לו בצלם של צבי מזין.

אומרים שזעמה של דיאנה, האלה נושאת החצים,
לא שכך עד שאקטיון, מרב פצעיו, סים את חייו.

יוֹנוֹ וּסְמָלָה

(ספר ג, 253-315)

הַתְּגוּבוֹת נָטוּ לְכָאן וּלְכָאן:¹ אֱלֹהִים חָשְׁבוּ שְׂדֵי־אֲנָה
הָיְתָה יוֹתֵר אַכְזָרִית מִצוֹדֶקֶת, וְאֱלֹהִים שִׁבְחוּ אוֹתָהּ וּמָצְאוּ
שֶׁהִיא רְאוּיָה לְנִדְרֵי הַבְּתוּלִין. כָּל צַד מָצָא סִבָּה לַעֲמֻדָה שָׁלוּ.
רַק אֲשֶׁתוֹ שֶׁל יוֹפִיטֵר לֹא דִבְרָה בְּעַד אוֹ נֶגֶד –
הִיא שָׁמְחָה עַל הָאִסוֹן שֶׁנִּחַת לוֹ עַל שׁוֹשְׁלֵת אֲגָנוֹר:
שֶׁכֵּן הָעֵבֶרֶת אֶת שִׁנְאָתָהּ מֵאִירוּפָּה, יְרִיבָתָהּ לְפָנִים
וּפִילָגְשׁוֹ שֶׁל יוֹפִיטֵר, לְכָל צֶאֱצָאִיהָ אַחֲרֶיהָ.²

וְהִנֵּה – כָּאֵב חֲדָשׁ מִחֲלִיף אֶת הַיֶּשֶׁן, וְלִבָּהּ נֶאֱכַל עַל כֶּךָ
שֶׁסְּמָלָה³ הִרְתָּהּ מִזְרָעוֹ שֶׁל יוֹפִיטֵר הָאֲדִיר.
צְרוּר תְּלוּנוֹת הַתְּכוּנִין לְשִׁגּוֹר מְלִשׁוֹנָה, "אֲכַל מֶה כָּבֵד הַשְּׂגִיתִי",
אֲמָרָה, "עַם כָּל הַתְּלוּנוֹת הָאֵלֹהִים? אֲנִי אֶרְדֹּף אַחֲרֶיהָ!
אִם בְּצֹדֶק קוֹרְאִים לִי יוֹנוֹ, הָאֵלֹהִים הַכְּבִירָה,
אִם אֲנִי רְאוּיָה לְאַחֵז בִּימִינִי בְּשֶׁרְבִיט הַמְּשַׁבֵּץ אַבְנֵי־חֵן,
אִם אֲנִי מַלְכַת הַשָּׁמַיִם, אַחֲוָתוֹ וְאֲשֶׁתוֹ שֶׁל יוֹפִיטֵר –

1. הַתְּגוּבוֹת נָטוּ לְכָאן וּלְכָאן: לֹא בְרוּר אִם מְדוּבָר בַּחֲלִילוּקֵי דַעוֹת בִּקְרֵב
הָאֱלֹהִים אוֹ בִּקְרֵב אֲנָשֵׁי תִבִּי.

2. לְכָל צֶאֱצָאִיהָ אַחֲרֶיהָ: כְּאִמּוֹר בִּרְקַע לְשִׁיר הַקּוֹדֶם, יוֹפִיטֵר חֲטָף אֶת
אִירוּפָּה, בְּתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ אֲגָנוֹר וְאַחֲוָתוֹ שֶׁל קְדָמוֹס, סִבּוֹ שֶׁל אֲקִטִּיוֹן.

3. סְמָלָה: בְּתוֹ שֶׁל קְדָמוֹס.

טוב, לפחות אחותו – אני אשמיד אותה!
עם זאת, לדעתי, היא מצתה את האהבה הגנובה,
והפגיעה במטתי היא עסק קצר-מועד.
אבל היא הרתה (זה מה שהיה חסר לי!), ובטנה התפוחה
מעידה על פשעה, והיא רוצה – מה שבקשי השגתי אני –
להיות אם לילד מיופיטר: עד כדי כך היא בטוחה בפייה!
אני אוציא את האויר מבטחונה.
לא, אני לא יונו אם היא לא תטבע לה במימי הסטיקס,¹
כשיופיטר עצמו המשקלת שלה!"

אמרה וקמה מכסאה, התעטפה בעננים צהבים
והגיעה למפתנה של סמלה. היא לא הסירה את העבים
לפני שהתחפשה לזקנה: הלבנה את שערה,
חרשה את עורה בקמטים ונשאה את גופה הפפוף
בצעד מתנדנד. גם את קולה הזקינה,
וכך דמתה בדיוק לברואה, האומנת של סמלה.
בזמן שרכלו על הא ועל דא
הגיעו לשמו של יופיטר, ויונו נאנחה ואמרה:
"אני מקנה – בשבילך – שהוא יופיטר.
אבל כל זה מפחיד אותי.
הרבה גברים התחזו לאלים, כדי לחדר ליצועים צנועים.
לא מספיק להיות 'יופיטר': אם זה באמת הוא,
עליו לתת אות אהבה. גדול, כמו שהוא בא בשמים אל יונו,
ככה, בכל תפארתו, בקשי ממנו שיבוא לחבק אותך!"

1. סטיקס: נהר בשאול.

בְּמַלִּים אֵלֶּה יוֹנוּ פִּתְתָהּ אֶת סִמְלָהּ הַתְּמִימָה,
שֶׁבִקְשָׁה מִיּוֹפִיטֵר מִתְּנָה, וּבְלִי לֹאמַר לוֹ מָה.
"בְּחִירִי!" עָנָה הָאֵל, "כָּל מָה שֶׁתִּבְקָשִׁי תִקְבְּלִי.
וּכְדִי שֶׁתִּהְיִי בְּטוֹחָה, אֲנִי נִשְׁפָּע לָךְ עַל כָּךְ
בְּזֶרֶם הַסְטִיקָס שֶׁבְּשָׂאוֹל, הַמְטִיל אִימָה עַל כָּל הָאֵלִים".
שְׂמִיחָה בְּאַסּוֹנָה, בּוֹטַחַת מִדִּי בְּכוֹחָה, עוֹמֶדֶת לְמוֹת
בְּגִלְל הַסָּפֶמֶת אֶהוּבָה, סִמְלָה אֲמָרָה: "בּוֹא אֵלַי
כְּמוֹ שֶׁאַתָּה בָּא אֶל יוֹנוּ, לְהִתְעַלֵּס אִתָּה!"
הָאֵל רָצָה לְחַסֵּם אֶת פִּיהָ בְּרָגַע שֶׁדִּבְרָה,
אֶךְ הַמַּלְאִכִּים הַנִּמְהָרֹת נִתְּזוּ לָהֶן לְרוּחַ.
הוּא נֶאֱנַח, שָׁכֵן – הִיא אֵינָנָה יְכוּלָה לְחֹזֵר בָּהּ,
וְהוּא – אֵינוֹ יְכוּלֵּ לְהִפָּר אֶת הַשְּׂבוּעָה הַקְּדוּשָׁה.

קְדוּרָנִי הוּא נוֹסֵק לְשַׁחֲקִים, אוֹסֵף בְּמִכְבֹּט עֲנָנִים
וּבוֹזֵק עֲלֵיהֶם בְּרָקִים עִם רוּחוֹת,
רַעְמִים וַחֲזִיזִים שָׂאִין מִפְּלֹט מִפְּנֵיהֶם.
אָבָל הוּא מִנְסֶה כָּכֵל יְכָלָתוֹ לְמִתֵּן אֶת עֲצָמָתוֹ
וְלֹא לְהִתְחַמֵּשׁ בְּבָרֵק שֶׁשִּׁלַּח בְּטִיפּוֹאָאוּס¹ בֶּן ק' הַיָּדִים:
זֶה נִשְׁקָ קֶטְלָנִי מִדִּי. יֵשׁ בָּרֵק מִתּוֹן יוֹתֵר,
מַעֲשֵׂה יָדֵי הַקִּיקְלוּפִים,² שֶׁהִפִּיחוּ בּוֹ פָּחוֹת אֵשׁ נוֹגֶסֶת,
לּוֹחֶכֶת: הָאֵלִים קוֹרְאִים לוֹ "נִשְׁקָ מִשְׁנִי".
יַחַד אִתּוֹ הוּא נִכְנָס לְבֵיתָהּ שֶׁל סִמְלָה. גּוֹפָה
הַתְּמוּתִי אֵינָנו עוֹמֵד בְּפָנֶי הַמִּתְקַפָּה מִשְׁמִים

1. טִיפּוֹאָאוּס: עֵנֶק מִפְּלַצְתִּי בַעַל 100 יָדִים שְׁנִיסָה לְהַדִּיחַ מִכִּיסָאָם אֶת אֵלֵי
הָאוֹלִימְפּוֹס. יוֹפִיטֵר יָרָה בּוֹ אֶת בְּרָקִיו וְהַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ לְמַעַמְקֵי הַשְּׂאוֹל
(לְפִי גִירְסָה אַחֶרֶת הוּא קִבֵּר אוֹתוֹ תַּחַת הָר אֶטְנָה בְּסִיצִילִיָּה).
2. קִיקְלוּפִים: יִצּוּרִים בְּנֵי עֵינַי אַחַת בְּמַצָּח, שֶׁעֲבָדוּ בְּנִפְחִיָּה שֶׁל ווֹלְקָן
וַחֲשִׁלוּ שֵׁם, בֵּין הַשְּׂאוֹר, אֶת בְּרָקִיו שֶׁל יוֹפִיטֵר.

וְהָיָא נִשְׁרָפֶת מִמֶּתֶנֶת הַכְּלוּלוֹת. יוֹפִיטֶר מְחַלֵּץ מִרְחָמָה
אֶת הַפֶּג וְטוֹמֵן אוֹתוֹ (אִם לְהֶאֱמִין לְסַפּוֹר)
בְּתוֹךְ יָרְכוּ, עַד שִׁישִׁלִּים אֶת צְמִיחָתוֹ.

אִינוּ, אַחֲוָתָהּ שֶׁל סֶמֶלָה, טְפָלָה בּוֹ בִּינְקוֹתוֹ בְּחֶשְׂאִי,
וְאַחֲרֵי כֵן מְסַרָה אוֹתוֹ לְנִימְפוֹת מְנִיסָה,
שֶׁהָחִבִּיאוּ אוֹתוֹ בַּמַּעֲרָה שֶׁלָּהֶן וְהִזְיִנוּ אוֹתוֹ בְּחָלָב.¹

1. התינוק הוא בקכוס (= דיוניסוס), אל היין.

טירסיאס

(ספר ג, 316-338)

שְׁעָה שְׁדָּבָרִים אֵלֶּה קָרוּ עַל הָאָרֶץ מִכַּחַד שֶׁל חֹק הַגּוֹרֵל,
וּבִקְכוּס, שְׁנוּלֵד פְּעָמִים, גָּדַל בְּבִטָּחָה בְּתוֹךְ עֲרִיסָה,
אוֹמְרִים שְׁיוּפִיטֵר, הַסְּפּוּג בְּנִקְטֵר,
הַנִּיחַ בַּצַּד אֶת דְּאָגוֹתָיו הַכְּבִדוֹת
וְהַתְּלוּצִץ עִם יוֹנוֹ בְּרָגַע אֶחָד שֶׁל בְּטָלָה נִנוּחָה, אָמַר:
"אֵין לִי סֶפֶק שְׁאַתָּן, הַנָּשִׁים, נִהְנוֹת מִמֵּין יוֹתֵר מִגְּבָרִים".
הִיא הַכְּחִישָׁה, לָכֵן הֵם הִחְלִיטוּ לִשְׁאֹל אֶת טִירְסִיאָס הַחֶכֶם:
הוּא הִפִּיר אֶת הָעֲנָן מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים -
פַּעַם אַחַת הוּא הִפְרִיעַ לְשְׁנֵי נְחָשִׁים גְּדוֹלִים
שֶׁהִזְדוּגוּ בִיעֵר יָרֵק וְהִכָּה אוֹתָם בְּמַקְלוֹ.
וְהִנֵּה - מִדְּהִים! - הִפֵּךְ מִגְּבָר לְאִשָּׁה, וְחִיתָה כֹּךְ שֶׁבַע שָׁנִים.
בְּשָׁנָה הַשְּׁמִינִית שׁוּב רָאֲתָה אֶת אוֹתָם הַנְּחָשִׁים, וְאָמְרָה:
"אִם לְהַכּוֹת בָּכֶם הוּא דָּבָר כֹּה מְפָלָא
עַד שֶׁיֵּשׁ בִּיכְלָתוֹ לְשָׁנוֹת אֶת מֵינוֹ שֶׁל הַמַּכָּה,
אֲנִי אַחֲבֹט בָּכֶם גַּם עַכְשָׁו".
וְהִיא הִלָּמָה בְּנְחָשִׁים וְחִזְרָה לְמֵין שָׁבוּ נוֹלָדָה.

וּבִכָּן, בְּתוֹר שׁוֹפֵט בְּמִרְיָהּ הַקְלִילָה
 טִירְסִיאָס אֲשֶׁר אֶת דְּבָרָיו שֶׁל הָאֵל.
 יוֹנוֹ, כֶּךָ אוֹמְרִים, זַעֲפָה, נַעֲשֶׂתָה מְדַכְדָּכֶת מְדִי
 בִּיחָס לְהִתְלוֹצְצוֹת כְּזֹאת וְגִזְרָה לִילָה נִצְחִי עַל עֵינָיו.
 אֶךְ הוֹאִיל וְאֶסּוֹר לְשׁוֹם אֵל לְבִטֵּל מַעֲשֵׂי אֵל אַחֵר,
 הָעֲנִיק לוֹ הָאֵב הָאֲדִיר - בְּמָקוֹם מְאֹר עֵינָיו שֶׁנִּגְזַל -
 אֶת הִיכָלָת לְרֹאוֹת מֶה צוֹפֵן הָעֲתִיד,
 וְעַם כְּבוֹד זֶה הַקֵּל אֶת עֲנָשׁוֹ.

אָכו וַנְרָקִיסוֹס

(ספר ג, 339-510)

וְכָךְ טִירְסִיאָס, שֶׁהִתְפָּרַס בְּכָל עָרֵי בּוֹיאוֹטִיָּה,
נָתַן תְּשׁוּבוֹת בְּלִי רָבָב לְמִי שֶׁהִתְיַעַץ אִתּוֹ.
הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁבָחָנָה אֶת מְהִימָנוֹתָם שֶׁל דְּבָרָיו
הָיְתָה לִירִיאֹפָה הַכֹּהֵן, שֶׁפָּעַם קָפִיסוֹס, אֵל הַנֶּהָר,
לָפֶת בְּעֻקּוֹלֵי אַפִּיקוֹ וְאַנֶּס אוֹתָהּ מִתַּחַת לַמַּיִם.
הַנִּימְפָּה הִיפָּהפִיָּה הָיְתָה יֹלְדָה בְּבוֹא הַזֶּמֶן
תִּינּוֹק, אֲשֶׁר כָּבַר אַז אֶפְשָׁר הָיָה לְהִתְאַהֵב בּוֹ,
וְקָרָאָה לוֹ נְרָקִיסוֹס.¹ כְּשֶׁנוֹעָצָה בְּטִירְסִיאָס
הָאֵם הִילֵד יֶאֱרִיךְ יָמִים עַד לְזֻקְנָה בְּשָׁלָה,
עָנָה לָהּ הַנְּבִיא: "בְּתַנְאִי שְׁלֹא יִכִּיר אֶת עַצְמוֹ".
זֶמֶן רַב נִדְמָה שֶׁהַנְּבִיאָה מְטַפֶּשֶׁת. אָבָל בְּסוּפּוֹ שֶׁל דָּבָר,
צוּרַת מוֹתוֹ וְהַדְּבּוּק שֶׁלוֹ הוֹכִיחוּ אֶת אֱמֶתוֹתָהּ.

כְּשֶׁנְרָקִיסוֹס הִגִּיעַ לְגִיל שְׁש־עָשָׂרָה, נִרְאָה גַם נַעַר גַּם עָלָם.
צָעִירִים רַבִּים חֲשָׁקוּ בּוֹ וַנַּעֲרוֹת רַבּוֹת,
אֶךְ יֵהִירוֹת קִשְׁיָהּ שֶׁלָּכָה בִּיפֵי הָעֵדִין הַזֶּה,
וְשׁוּם צָעִיר, שׁוּם נַעֲרָה, לֹא חָדְרוּ לְחִדְרֵי לִבָּבוֹ.
יוֹם אֶחָד, כְּשֶׁהַנִּיס אֵל רְשָׁתוֹת הַצִּיד שָׁלוּ

¹ נְרָקִיסוֹס: נְרָקִיס, בַּעֲבָרִית.

צְבָאִים מְבַהֲלִים, רְאֵתָה אוֹתוֹ נִימְפָה עִם דְּבוּר מְשֻׁנָּה,
אָכוּ¹ הַמְהִדְהִדָּת, שְׁלֹא יִכְלֶה לְשִׁתֵּק כְּשֶׁאַחֲרִים שׁוֹחֲחוּ
וְלֹא לְמַדָּה לִפְתֹּחַ רִאשׁוֹנָה בְּשִׁיחָה.

עַד אִזּוֹ הָיָה לְאָכוּ גּוֹף, הִיא לֹא הָיְתָה בַּת קוֹל.
וְאַף שֶׁהָיְתָה פֶּטְפֻטְנִית, לֹא דִבְרָה שׁוֹנָה מֵהַיּוֹם:
מִתּוֹךְ מַלִּים רַבּוֹת חֲזָרָה עַל הַמַּלִּים הָאֲחֵרוֹנוֹת בְּלִבָּהּ.
(יוֹנוֹ גְּרָמָה לְכָךְ, כִּי תְכוּפוֹת כְּשִׁיכָלָה לְתַפֵּס אֶת הַנִּימְפוֹת
שׁוֹכְבוֹת מִתַּחַת לְיוֹפִיטֵר שְׁלֵה בְּאִיזָה צֶלַע הָר, אָכוּ
עֲכָבָה אוֹתָהּ, בְּכוֹנָה, בְּשִׁיחוֹת לֹא נִגְמְרוֹת,
עַד שֶׁהִנִּימְפוֹת בָּרְחוּ. כְּשִׁיוֹנוֹ הִרְגִּישָׁה בְּכָךְ, אָמְרָה:
"הֶלְשׁוֹן הַזֶּה שֶׁלִּי, שְׂרַמְתָּה אוֹתִי, בְּקִשִּׁי תוֹכֵל לְדַבֵּר –
אֲנִי אֶקְצֹץ אֶת כְּחָה!" וְהִיא מִמָּשָׁה אֶת אִיוּמָה:
אָכוּ יְכוּלָה רַק לְחַזֵּר עַל הַדְּבָר הָאֲחֵרוֹן שֶׁשָּׁמְעָה).

וּבִכֵּן, כְּשֶׁרְאֵתָה אֶת נֶרְקִיסוֹס מְשׁוֹטֵט בְּשָׂדוֹת נִדְחִים,
נִצָּתָה וְעָקְבָה אַחֲרָיו בְּחֹשֶׁאִי.
וּכְכֹל שֶׁעָקְבָה יוֹתֵר, בָּעֲרָה אֵף יוֹתֵר –
לֹא הָיְתָה שׁוֹנָה מִזֶּרֶחַן הַמְּרוּחַ עַל קֶרֶקֶפֶת לִפִּיד,
הַמִּתְלַקֵּחַ עַד עֵמֶק הַלֵּילָה כְּשֶׁהִלָּהּ מִתְקַרֶּבֶת אֵלָיו.
הוּא כִּמְהָ פְּעָמִים רִצָּתָה לְגִשָּׁת אֵלָיו בְּמַלִּים מְעֻרְטָלוֹת
וְלִשְׁאֵת לִפְנָיו תַּחֲנוּנוֹת רַכּוֹת! אֲבָל טְבָעָה אוֹסֵר אֶת זֶה
וְלֹא מִרְשָׁה לָהּ לְהִתְחִיל. עִם זֹאת, הִיא מוֹכֶנֶה בְּכָל מְאֹדָה
לְחֻכּוֹת לְצִלִּילִים שֶׁעֲלִיהֶם תָּשִׁיב בְּמִלּוֹתֶיהָ שְׁלֵה.

1. אָכוּ: הִד אוֹ בַת קוֹל בַּעֲבֵרִית. אֶקוּ (Echo) בַּאֲנִגְלִית.

בַּמִּקְרָה, הַנֶּעַר, שֶׁנִּתְקַן מִקְבוּצַת חֲבֵרִיו, קָרָא:
 "מִי־שֶׁהוּ נִמְצָא כָּאֵן?" וְ"כָּאֵן" עֲנִתָה לוֹ אָכוּ.
 הוּא נִדְהַם, שָׁלַח אֶת מַבְטּוֹ לְכָל עֵבֶר,
 וּבִקּוֹל גָּדוֹל "בּוֹא!" צָעַק. "בּוֹא!" צָעָקָה לְצוּעָק.
 הִסְתַּכֵּל לְאַחֹר, וּכְשֶׁרָאָה שָׂאֵף אֶחָד לֹא מִגִּיעַ, שָׁאַל:
 "לָמָּה אַתָּה בּוֹרַח מִמֶּנִּי?" וְאוֹתָן הַמַּלְיָם שָׁבוּ אֵלָיו.
 הוּא עָמַד בְּלִי לִזְזוֹ, הֵלֵךְ שׁוֹלֵל אַחֲרֵי אוֹתָהּ בֵּת קוֹל,
 אָמַר "קְדִימָה, נִתְאַחַד". אָכוּ מַעֲוֹלָם לֹא הִשִּׁיבָה
 בְּלִהֵט רַב יוֹתֵר: "נִתְאַחַד!", עֲנִתָה מִיד.
 וּכְדִי לְתַמְךָ בַּמְלוּתִיָּה, הִגִּיחָה מִן הַיַּעַר,
 לְהַשְׁלִיךְ אֶת זְרוּעוֹתֶיהָ סָבִיב צְנֹארוֹ הַנִּחָשֶׁק.
 בָּרַח, וְתוֹךְ כֶּךָ אָמַר: "סִלְקִי אֶת הַיָּדַיִם שֶׁלִּי!
 שְׂאֵמוֹת אִם תִּהְיֶה לָךְ הַזְדַּמְנוּת לְהִתְיַחַד אִתִּי!"
 עֲנִתָה רַק "הַזְדַּמְנוּת לְהִתְיַחַד אִתִּי!"

דְּחוּיָה הִיא מִתְחַבֶּאת בַּיַּעְרוֹת, מֵרַב בּוֹשָׁה מִסְתִּירָה
 אֶת פָּנֶיהָ בַּסֶּבֶךְ, וּמֵאֲזוּ וְאֵילָךְ חָיָה בַּמַּעְרוֹת בּוֹדְדוֹת.
 אָבֵל הָאֶהְבָּה אֵינָנָה מִרְפָּה וּמִתְחַזֶּקֶת מִכָּאֵב הַדְּחִיָּה.
 הַחֲרָדוֹת טוֹרְפוֹת אֶת שְׁנֵתָהּ וּמִרְזוֹת אֶת גּוּפָהּ הַמִּסְכָּן,
 הָרָזוֹן מְקַמֵּט אֶת עוֹרָהּ וְנוֹזְלִי גּוּפָהּ מִתְנַדָּפִים.
 הַקּוֹל וְהַעֲצָמוֹת שׁוֹרְדִים לְבָדֶם. אַחֲרֵי כֵן נִשְׁאַר רַק הַקּוֹל -
 עֲצָמוֹתֶיהָ, מְסַפְּרִים, הִפְכוּ לְאַבְנִים.
 וְכֵן, הִיא נִחְבֶּאת בַּיַּעְרוֹת, לֹא נִרְאִית כָּלֵל בַּהֲרִים,
 אָבֵל כָּלָם שׁוֹמְעִים אוֹתָהּ, שֶׁכֵּן קוֹלָהּ - הוּא חִי.

כְּפִי שֶׁנִּרְקִיסוּס הַכּוֹזִיב אוֹתָהּ, כֶּךָ הַכּוֹזִיב אֶת נִימְפוֹת הַמַּיִם,
 אֶת נִימְפוֹת הַהָרִים, כֶּךָ הַכּוֹזִיב הַמוֹנִי צְעִירִים.
 עַד שֶׁצְעִיר דְּחוּי אֶחָד נִשָּׂא אֶת זְרוּעוֹתָיו לַשָּׁמַיִם, אָמַר:

"הִלֹּאִי שֶׁהוּא עֲצָמוֹ יֵאָהֵב כֶּךָ, וְלֹא יִזְכֶּה בָּמָה שְׂיֵאָהֵב!"
נִמְסִיס, אֶלֶת הַנִּקְמָה, שְׁעָתָה לַתְּפִלָּתוֹ הַצּוֹדֶקֶת.

הִיָּה מַעֲיֵן אֶחָד צָלוּל, כְּסוּף מִזְהָר מִים,
שֶׁלֹּא נִגְעוּ בּוֹ לֹא רוּעִים וְלֹא עֲזִים הַתְּרוֹת בְּהָרִים
וְלֹא מִיָּנִי צֶאֱן אַחֲרִים; שְׁשׁוּם צָפוֹר אוֹ חִיָּה
לֹא טָרְדוּ אוֹתוֹ, גַּם לֹא עָנָף הַנֶּשֶׁמֶט מִן הָעֵץ.
דָּשָׁא שְׁנִזֹּן מִמִּימֵי הוֹרִיק מִסְבִּיב לְגִדּוּתֵי
וַחֲרָשׁ סְמִיךְ סוֹכֵךְ עָלָיו מִפְּנֵי עֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ.
כָּאֵן הַנֶּעֶר, הַמִּתְשׁ מַעֲמַל הַצִּיד וְהַחֹם,
שֶׁכֵּב וְהַתְעַנֵּג לוֹ עַל יָפִיו שֶׁל הַמָּקוֹם.

כְּשֶׁרָצָה לְהִירוֹת אֶת צִמְאוֹנוֹ, נוֹלֵד לוֹ צִמְאוֹן אַחֵר,
וְכִאֲשֶׁר שָׁתָה, הִקְסֵם מִן הַצֶּלֶם שֶׁרָאָה -
הַתֵּאָהֵב בְּתַעֲתוּעַ נָטוּל גּוֹף, הָאֱמִין שֶׁצֶל זֶה הוּא גּוֹף.
הוּא מִרְתֵּק מַעֲצָמוֹ, נֶעוֹץ מוֹלוֹ בְּלִי תְּנוּעָה,
כְּמוֹ פֶסֶל שֶׁסִּתְּת בְּשִׁישׁ שְׁנַחֲצָב בְּפָרוֹס.¹
שָׂרוּעַ עַל הָאֶרֶץ, הוּא מִבֵּיט בְּזוּג כּוֹכָבִים, שְׁתֵּי עֵינָיו,
וּבְשִׁעָרוֹ הָרְאוּי לְבִקְכוּס, רְאוּי אֲפִלּוֹ לְאִפּוּלוֹ,
וּבְלִחְתֵּי הַחֲלָקוֹת, בְּצוּאָרוֹ הַמְּשֻׁנָּה, בְּפָנָיו הַיְּפוֹת לְהִלָּל,
וּבְגוֹנוֹ הַסָּמוּק, הָאֶרוֹג בְּלִכְן הַשֶּׁלֶג הַצַּח.
הוּא מִשְׁתַּאֲה עַל כָּל הַדְּבָרִים
שֶׁבָּהֶם הוּא עֲצָמוֹ מַעוֹרֵר הַשְּׁתִּיאוֹת.
בְּלִי לְדַעַת הוּא חוֹשֵׁק בְּעֲצָמוֹ - הַמְּשֻׁבַּח מְשֻׁבַּח,
הַמְּחִזֵּר מְחִזֵּר, וְכֶךָ, בּוֹ בְּזִמְן, הוּא מִבְּעִיר וְנִדְלָק.
כְּמָה פְּעָמִים נָתַן נְשִׁיקוֹת לַמַּעֲיֵן הַחֲמִקְמִק, וְלִשְׂוֹא!

1. פרוס: אי בים האגאי, שהתפרסם בשיש המצוין שלו.

כְּמָה פְּעָמִים הַטְּבִיל יָדִים בְּמִים כְּדֵי לְלַכֵּד אֶת הַצּוֹאֵר שְׂרָאָה,
אָבֵל לֹא הִצְלִיחַ לְתַפֵּס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹכָם!
מָה הוּא רוֹאֶה, אֵינָנו יוֹדֵעַ, אֵךְ הוּא בּוֹעֵר אֱלִיו,
וְאוֹתָהּ אֲשַׁלֶּה הַמֵּאֲחֻזָּת אֶת עֵינָיו גַּם מִפֶּתַח אוֹתָן.

תָּמִים! – מָה אַתָּה מְנַסֶּה לְלַכֵּד צֵל חוֹלֶף?
מָה שְׂאֵתָה מִחִפְשׁ, אֵינִי מְצוֹי בְּשׁוּם מְקוֹם.
מָה שְׂאֵתָה אוֹהֵב, אִם רַק תִּפְנֶה מִמְּנוּ, יֹאבֵד!
מָה שְׂאֵתָה רוֹאֶה הוּא בְּבוֹאָה, שְׂאִין בָּהּ כָּלֹם מְשָׁלָה:
אֶתָּךְ הִיא בָּאָה, אֶתָּךְ נִשְׁאַרְתָּ,
וְאֶתָּךְ הִיא מִסְתַּלֶּקֶת – אִם תּוּכַל לְהִסְתַּלֵּק!

שׁוּם מִחִשְׁבָּה עַל מְזוֹן, עַל שְׁנָה, לֹא יְכוּלָה
לְעַקֵּר אוֹתוֹ מִשָּׁם. הוּא שְׂרוּעַ עַל דָּשָׁא מוֹצֵל,
צוֹפֶה בְּדַמּוֹת הַשְּׁקֵרִית בְּמִבְט בְּלִי תַחֲתִית
וְרוֹאֶה מִבְּעַד לְעֵינָיו אֵיךְ הוּא עֲצָמוּ גּוֹעַ.
הוּא מְזַדְקֵף מַעַט, נוֹשֵׂא אֶת יָדָיו אֶל הַחֶרֶשׁ, זוֹעֵק:
"הֵאֵם הִיתָה פֶּעַם לְמִישֶׁהוּ אֶהְבָּה יוֹתֵר אַכְזֹרִית?
אַתָּה צָרִיךְ לְדַעַת: הִסְתַּרְתָּ בְּחִיקָךְ הַמוֹן אוֹהֲבִים.
אַתָּה זוֹכֵר בְּחִיךְ הָאֲרָפִים, הַנִּמְשָׁכִים מֵאוֹת שָׁנִים,
מִישֶׁהוּ שָׁנֵמֶךְ כָּךְ, כְּמוֹנִי?
אֲנִי רוֹאֶה אוֹתוֹ וּמִקְסָם, אָבֵל אֵינִי מוֹצֵא
אֶת מָה שְׂאֵנִי רוֹאֶה, אֶת מָה שְׁמִקְסִים אוֹתִי" –
אֵיךְ שֶׁהִמְאָהֵב הָיָה שׁוֹגָה בְּאֲשִׁלּוֹת! –
"וּכְדֵי לְהִכָּאִיב לִי יוֹתֵר, לֹא יֵם אֲדִיר מִפְּרִיד בֵּינֵינוּ,
לֹא דָרָךְ, לֹא הָרִים, לֹא חוֹמָה עִם שְׁעָרִים נְעוּלִים.
שְׁכַבְתָּ מִים דְּקִיקָה חוֹצֶצֶת בֵּינֵינוּ! וְהוּא בְּעַצְמוֹ חוֹשֵׁק בִּי –
הָרִי בְּכָל פֶּעַם שְׂאֵנִי רוֹכֵן לְנִשֵּׁק אֶת הַמִּים,

הוא עולה ושולח אלי את שפתיו.
 (לא תתקשו לדמין שאני ממש נוגע בו -)
 כה דקיק מה שמפריע לזוג אוהבים!
 תהיה מי שתהיה, צא אלי!
 למה, נער יחיד ומיוחד, למה אתה משטה בי?
 לאן אתה הולך כשאני מגיע אליך?
 ברור שאינך בורח מפני היפי והגיל שלי -
 הרי אפלו נימפות אהבו אותי!
 מבטך הידידותי מעורר בי תקנה
 וכשאני מושיט את הידים אליך,
 אתה מושיט ברצון את שלך.
 כשאני מרחיק, אתה מחזיר לי חיוך. כשאני בוכה הבחנתי
 שגם אתה מזיל דמעות. אתה מניד בראשך להנהון שלי,
 וככל שאני יכול להסיק מתנועת שפתך היפות,
 אתה משיב לדברי במלים שאינן מגיעות לאזני!

אה! הוא זה אני. הרגשתי.
 הבבואה שלי כבר לא מרמה אותי.
 אני בוער מאהבה אל עצמי.
 אני מחולל את הלהבות ונשרף בהן.
 מה לעשות? לחזור? להענות? ואם אחזור, מה הלאה?
 הרי מה שאני חושק בו נמצא בי. העשר שלי מדלל אותי.
 הו, הלואי שייכלתי להסתלק מגופי!
 הלואי - איזו תפלה מוזרה לאוהב! -
 שאהובי לא יהיה כבר אתי!
 עכשו העצב שורף את כחי הצעיר,
 לא נשאר לי עוד הרבה זמן לנשם.
 המות לא קשה לי: במות אפטר מהצער שלי.

הייתי רוצה שהוא, אהובי, יחיה יותר זמן ממני,
אבל - שנינו נמות מאחדים בנשמה אחת."

כך אמר, ובדעת טרופה חזר לאותה בבואה,
פרע את המים בדמעותיו, ושוב הדמות
נעברה בברכה. וכשראה שהיא מתפוגגת,
"לאן אתה בורח?" זעק, "חכה, אכזר,
אל תנטש את אהובך! לפחות שאוכל לראות אותך,
אם לא לגעת בך, להזין בך את הלהט המר שלי!"
ושעה שקונן, קרע את בגדו מצוארון ומטה
ובכפות-ידיו המשישות חבט בחזה העירם.
החזה הצח שנחבט הפריח צלליות סמוקות
כמו תפוחים מגמרים באדם ולכן,
או כמו ענבים באשכול סגל שעדין לא בשלו.

מיד כשראה שוב את עצמו במים שהצטללו
התפקעה נפשו, וכמו דונג צהב המתך
תחת להבה מרפרפת, כמו הכפור המפשיר בשמש הבקר,
כך כחש ונמס מאהבה, התפלה בהדרגה באש הנסתרת.
וכבר נמוג צבעו, הממזג צחות וסמך;
כבר נמוגו המרץ והכח, ומה שענג עד כה את העין;
כבר לא נשאר הגוף, שפעם אכו אהבה.

אבל כשראתה אותו כאבה את כאבו,
על אף שהמשיכה לכעס עליו,
ובכל פעם שהמסכן גנח "אי!", החזירה היא "אי!" בתשובה.
וכשחבט בכפותיו על זרועותיו,
הדהדה גם היא את צלילי הכאב.

אלה היו מלותיו האחרונות כשהביט במעין המכר:
"אוי, נער אהוב – וסתם!" והמקום חזר על אותן המלים,
וכשאמר "שלום", אמרה גם אכו "שלום".

הוא הצניח את ראשו העיף על הדשא הירק
והמות עצם את עיניו, שהשתאו על יפי אדונן.

גם כשהגיע למשכן המתים, המשיך להביט בעצמו
במימי נהר השאול. נימפות הנָהָר, אחיותיו,
חבטו בשדיהן והניחו על אחיהן את שערן הגזור,
נימפות היער חבטו בשדיהן, ואכו הדדה את האבל.
כשכבר הכינו את המוקד,¹

את הלפיד המתנוסס ואת מטתו של המת –
לא נמצאה הגופה. במקום גופתו הן מצאו
פרח שעלים לבנים מכתרים את לבו הצהב.

1. המוקד: לצורך שריפת הגופה.

פִּירְמוּס וְתִיסְבָּה

(ספר ד', 55-166)

פִּירְמוּס וְתִיסְבָּה - הוּא: הִיפָּה בַּעֲעִירִים,
הִיא: הַנְּחֻשָּׁקֶת בְּנַעֲרוֹת הַמְּזֹרֵחַ -
גָּרוּ בְּכַתִּים צְמוּדִים, בָּעִיר הַגְּבוּהָה¹ שְׁאוּתָה,
כֶּךְ אוֹמְרִים, שְׁמִירְמִית הִקִּיפָה בַּחוּמוֹת לְבָנִים.
הַשְּׁכֵנוֹת קָרְבָה אוֹתָם בְּהִדְרָגָה זֶה לָזֶה,
וְעַם הַזְמָן נוֹלְדָה אֶהְבָה. הֵם גַּם הָיוּ מִתְחַתְּנִים,
אֱלוּ הָאֲבוֹת לֹא אָסְרוּ זֹאת. מֶה שֶׁהֵם לֹא יָכְלוּ
הוּא לֶאֱסֹר עַל לֵב הַזּוּג לְבַעַר בְּלֶהְבָה שָׁוָה.
לֹא הָיָה כָּל שְׁלִיחַ לְדַבֵּר אֶהְבָתָם,
בְּתַנוּעוֹת רֹאשׁ וּבְסִימָנִים הֵם דִּבְרוּ,
וּכְכֹל שֶׁהָאֵשׁ הַסְתֵּרָה יוֹתֵר, כֶּךְ הִתְעַצְמָה יוֹתֵר.

בְּקִיר שְׁהַפְרִיד בֵּין שְׁנֵי בְּתִיָּהִם
הָיָה סֶדֶק צָר שְׁנוּצָר לוֹ עוֹד אֶז בְּזִמָּן הַבְּנִיָּה.
אֵת הַפָּגֶם הַזֶּה לֹא גָלָה אֶף אֶחָד בְּמִשְׁךְ שָׁנִים אַרְכוֹת -
אֶף מֶה נִסְתֵּר מֵעֵינֵי אֶהְבָה?

1. בעיר הגבוהה: בבל. לפי המסורת, שמירמית (Semiramis) ייסדה את בבל והיתה מלכתה. היא היתה אלמנתו של נִינוּס (המוזכר בהמשך), שעל שמו נקראת העיר נִינְוָה.

את הפגם הזה, אתם, זוג אוהבים, ראיתם ראשונים,
והפכתם אותו נתיב לקולכם: דרכו עברו בבטחון,
בלחשושים רכים, מלות החבה שלכם.
הרבה פעמים כשעמדו, כאן תיסבה, פירמוס שם,
ולכדו לפי התור זה את הבל פיו של זה,
אמרו: "קיר קנאי, למה אתה עומד בין אוהבים?
כל כך קשה לך לאפשר לנו להצמד,
או, אם זה מגזם, לפחות להפתח, שנוכל להתנשק?
אנחנו לא כפויי טובה - אנחנו חייבים לך:
אתה הוא שנותן למלים שלנו מעבר לאזן אוהבת".

כך, פרודים, הם דברו, בלי תועלת,
ועם רדת החשך אמרו "לילה טוב"
ונתנו זה לזה נשיקות, שלא הגיעו לצד האחר.

בבקר, כשאילת השחר כבתה את מאורות הלילה
והשמש יבשה בקרניה את העשב הקפוא,
הם נפגשו במקום הרגיל. תחלה, בלחש דק
התלוננו על מר גורלם, אחרי כן החליטו שינסו,
בדממת הלילה, לחמק משומריהם, לצאת,
לברח מן הבית, ולעזוב גם את העיר מאחור.
וכדי לא לתעות בשדות ולאבד שם זה את זה,
קבעו להפגש ליד קברו של נינוס
ולמצא מחסה מתחת לעץ (עץ תות גבוה היה שם,
שופע תותים לבנים, סמוך למעין צינן).
התכנית מצאה חן בעיניהם, אור היום - כך נראה -
לא מהר להסתלק, אבל בסוף שקע במים,
ומאותם המים הגיח לו הלילה.

תִּסְבֶּה פֶּתַח בְּזִהִירוֹת אֶת הַדֶּלֶת,
 יֵצֵא, חֲמֶקָה, בְּפָנִים מְצַעְפוֹת, אֶל תוֹךְ הַחֲשֵׁכָה,
 הַגִּיעָה לִקְבֹר וַיֵּשְׁבָה לָהּ מִתַּחַת לָעֵץ הַמְּסֻכָּם.
 הֶאֱהָבָה עֲשֵׂתָה אוֹתָהּ נוֹעֲזָת. וּפִתְאֹם – לְבִיאָה!
 לְסִתּוֹתֶיהָ נוֹטְפוֹת דָּם פָּרוֹת, אֲשֶׁר נִשְׁחַטוּ זֶה עֲתָה,
 הַגִּיעָה לְהִירוֹת אֶת צִמְאוֹנָה בְּמִי הַמַּעֲיֵן הַקְּרוֹב.
 תִּסְבֶּה, שְׁלֹאֹר הִירַח רָאֲתָה אוֹתָהּ מֵרְחוֹק,
 בְּרַחַה בְּרִגְלָהּ מִבְּעֵתָתָה אֶל מַעְרָה אֶפְלָה
 וְתוֹךְ כְּדִי בְּרִיחָתָהּ נִשְׁמַט מִגְּבֵה הַצָּעִיף.
 כְּשֶׁהִלְבִּיָּאָה הַפְּרָאִית כִּבְתָּהּ אֶת צִמְאוֹנָה
 וְחִזְרָה לִיעֵר, מִצָּאָה בְּמִקְרָה אֶת הַצָּעִיף הַדִּקְקִי
 וְשִׁסְעָה אוֹתוֹ בְּפִיהָ שֶׁהִגִּיר דָּם וּמִים.

מֵאַחֵר יוֹתֵר פִּירְמוֹס הַגִּיעַ וּבַחֹל הָעֶמֶק הוּא הַבְּחִין
 בְּעֵקֶבוֹת חֵית טֶרֶף בְּרוּרִים – פָּנָיו הִתְחַוְּרוּ כָּלִיל.
 כְּשֶׁהִבְחִין גַּם בַּצָּעִיף שֶׁהָיָה מְכַתֵּם בָּדָם, אָמַר:
 "לֵילָה אֶחָד יִשְׁמִיד לוֹ צֶמֶד אוֹהֲבִים,
 וּמִתּוֹכָם הִיא הֵיטָה הַכִּי רְאוּיָה לְזָכוֹת בְּחַיִּים אֲרָכִים.
 אֲנִי, אֲנִי אֲשֵׁם! אֲנִי רִצַּחְתִּי אוֹתָךְ, מִסְכָּנָה,
 כְּשֶׁדִּרְשָׁתִּי מִמֶּךָ לְהַגִּיעַ בְּלִילָה לְמָקוֹם כָּל כֶּךָ מִפְּחִיד
 וְלֹא טִרַחְתִּי לְהַקְדִּים אוֹתָךְ. בּוֹאוּ,
 קָרְעוּ לִגְזָרִים אֶת הַגּוֹף שְׁלִי, טִרְפוּ אוֹתִי בְּלֶסֶת פְּרָאִית,
 אַתֶּם, כָּל הָאֲרִיּוֹת שְׁחִיִּים בֵּין הַצּוֹקִים הָאֵלֶּה!
 אֲבָל רַק פָּחַדְנָן מִתְפַּלֵּל לְמוֹתוֹ".
 הָרִים אֶת הַצָּעִיף שֶׁל תִּסְבֶּה וְלָקַח אוֹתוֹ אֶל הָעֵץ שְׁלֵהֶם.
 וְכִשְׁנָתָן אֶת דְּמֻעוֹתָיו לַצָּעִיף הַמָּכָר, נָתַן נִשְׁקוֹתָיו,
 אָמַר: "שִׁתָּה עֲכָשׂוּ גַם אֶת דָּמִי!"
 וְהוּא שָׁלַף אֶת חֲרָבוֹ וְנָעַץ אוֹתָהּ בְּכֶטֶן.

בְּלִי לְהִשְׁתַּהוּת, וּבַעֲדוֹ גּוֹסֵס,
שָׁלַף אֶת הַחֶרֶב מִן הַפֶּצַע הַתּוֹסֵס.
כִּשְׁשָׁכָב וַגְּבוּ עַל הָאָרֶץ, זִנְק דָּמוֹ אֶל-עַל
מִמָּשׁ כָּמוֹ מַצְנוֹר שֶׁנִּסְדָּק, הִמְתִּיז מִבַּעַד לִנְקָב הַצָּר
פְּרָצִים נוֹשָׁפִים שֶׁל מַיִם
הַמְּבַקְעִים אֶת הָאוֹר סִילוֹנִים-סִילוֹנִים.
מִן הַנֶּתִּז שֶׁפָּרַץ מִן הַפֶּצַע הָאֲדִים פָּרִי הָעֵץ אֶת פָּנָיו,
וְהַשְׂרָשִׁים, שֶׁנִּסְפְּגוּ בָּדָם, הִכְתִּימוּ גַם הֵם בְּצַבְעֵי אֲרָגְמָן
אֶת פָּרִי הַתּוֹת שֶׁהִתְנַדְּד עַל עֲנָף.

וְהִנֵּה, לֹא לֹאֲכֹזֵב אֶת אֱהוֹבָה, אֵף שֶׁעֲדִין פְּחָדָה,
תִּסְבָּה חֲזָרָה וְחִפְשָׁה אוֹתוֹ בְּעֵינֶיהָ, בְּלִבָּהּ,
הַשְׁתּוֹקָקָה לְסֹפֶר לוֹ מֵאִיזוֹ סִכְנָה חֲמָקָה.
הִיא זֹהֲתָה אֶת הַמָּקוֹם וְאֶת הָעֵץ,
אֵף צָבְעוֹ שֶׁל הַפָּרִי עוֹרֵר בָּהּ סִפֵּק. תִּהְיֶה אִם זֶה הָעֵץ.
וּבַעֲדוֹ הִיא מֵהִסָּסֶת, רְאֲתָה אֵיבָרִים רוֹעֲדִים
מִתְעוֹנְתִּים עַל הָאֲדָמָה הַמְּכַתֶּמֶת בָּדָם. מִיַּד נִרְתַּעָה לְאַחֹר,
חֲנוּת יוֹתֵר מֵעֵץ תֹּאשׁוּר, הַצֵּטְמֶרֶרָה כָּמוֹ יָם
שְׁרוּחַ קִלָּה מְרַפֶּרֶפֶת עָלָיו.
אֲבָל רִגַע קָצֵר אַחֵר כִּךְ זֹהֲתָה אֶת אֱהוֹבָה,
וּבִילָלָה רָמָה סִפְקָה כַּפִּים תַּמּוֹת,
תִּלְשָׁה אֶת שְׁעָרָה וְחִבְקָה אֶת גּוּפוֹ,
מִלֵּאָה אֶת פִּצְעוֹ בְּדַמְעוֹת, עֲרִבְבָה אוֹתָן בְּדָמוֹ,
וְהַצְמִידָה נְשִׁיקוֹת לְפָנָיו הַקְּרוֹת, זַעֲקָה:
"פִּירְמוֹס, מַה לָּקַח אוֹתָךְ מִמֶּנִּי, אֵיזָה אֶסוֹן?
פִּירְמוֹס, עֲנֵה! תִּסְבָּה הִיקָרָה שְׁלֹךְ קוֹרֵאת לָךְ.
תִּקְשִׁיב לִי! תָּרִים אֶת הָרֹאשׁ הַנָּפוּל שְׁלֹךְ!"
כִּשְׁשָׁמַע אֶת שְׁמָהּ שֶׁל תִּסְבָּה, פִּירְמוֹס פָּקַח אֶת עֵינָיו,

שְׁהֲמוֹת נִשְׁכָּב עֲלֵיהֶן, רְאֵה אוֹתָהּ, וְשׁוּב
עֲצֵם אֶת עַפְעַפְיוֹ.

וְהִיא, כְּשִׁזְזָהּ אֶת צַעֲיָפָה וְרָאָתָה אֶת נֶדֶן הַשְּׁנֵהָב שְׁלוֹ
בְּלִי חֶרֶב בְּתוֹכוֹ, אָמְרָה: "הֵיךְ וְהָאֵהָבָה שְׁלֶךְ
חִסְלוֹ אוֹתָךְ, מִסִּכָּן. אִם כֵּךְ, גַּם לִי יֵשׁ יָד חֲזָקָה,
גַּם בִּי יֵשׁ אֵהָבָה שֶׁתִּתֵּן לִי כֹחַ לְהִנָּחִית אֶת הַמָּכָה.
אַלְךָ אַחֲרֶיךָ עַד מוֹת! אֲנִי הַסָּבָה, יִגִּידוּ,
אֲנִי הַשְׁתַּפָּה לְסוּפָה. אוֹתָךְ אֶפְלוּ הַמּוֹת
לֹא יִקְרַע מִמֶּנִּי, וְרִק הוּא הָיָה יָכוֹל!
הוּא הוֹרִים אֲמָלִים כָּל כֵּךְ שְׁלִי וְשְׁלוֹ,
אֲנִי מִבְקֶשֶׁת מִכֶּם בְּשֵׁם שְׁנִינוּ:
אֵל תִּמְנְעוּ מֵאֲתָנוּ לְשֹׁכֵב בְּאוֹתוֹ קָבֵר -
אֵהָבָה נֶאֱמָנָה, הַשְׁעָה הָאֲחֵרוֹנָה, חִבְרוּ בֵּינִי לְבִינוּ.
וְאֵתָה, עֵץ, שְׁמִסּוּכְךָ עֲכָשׁוּ בַּעֲנָפִים גְּדוֹלִים
עַל גּוּפָה מִסִּכָּנָה שֶׁל אֶחָד - וְעוֹד רָגַע, שֶׁל שְׁנַיִם -
שְׁמֹר תִּמְיֵד עַל פְּרוּתֶיךָ כִּהִים וְאֲבָלִים:
מִזְכָּרַת לְמוֹת כְּפוֹל".

אָמְרָה, מִקְמָה אֶת חֵד הַחֶרֶב מִתַּחַת לְלִבָּהּ,
וְצִנְחָה עַל הַלֵּהָב, שְׁעוֹד הָיָה חֵם מִדָּמוֹ.
תְּפִלוֹתֶיהָ נִגְעוּ בְּאֵלִים, נִגְעוּ בְּלֵב הוֹרִיָּה -
שֶׁכֵּן הַתּוֹת, כְּשֶׁהוּא בָּשָׁל, צִבְעוּ אָדָם כִּהָה,
וְהָאֶפֶר שֶׁנִּשְׁאָר מִשְׁנֵיהֶם שׁוֹכֵב לוֹ בְּצִנְצָנָת אַחַת.

אַרְתוּסָה

(ספר ה, 572-641)

רקע

האלה מִיְנִרְכָּה משוחחת עם המוזות, אלות האמנויות, המספרות לה על האתגר שבנותיו של פִּיאָרוֹס הציבו ליכולתן. בתחרות השירה שנולדה בעקבות האתגר הזה בחרו המוזות בקְּלִיאוֹפָה (שם שפירושו "קול יפה") שתייצג אותן. תחילה – מספרת אחת המוזות – קְּלִיאוֹפָה שרה על חטיפתה של פְּרוֹסְרְפִינָה, בתה של קָרְס (אלת הדגן), בידי פְּלוּטוֹ, אל השאול. קָרְס חיפשה את בתה האבודה בכל רחבי העולם, עד שבסופו של דבר אלת המעיין מסיציליה, אַרְתוּסָה, סיפרה לה שראתה אותה בשאול. קָרְס הזועמת ניגשה אל יוֹפִיטֶר, שהסדיר את העניין כך: פְּרוֹסְרְפִינָה תחיה בשאול שישה חודשים עם פְּלוּטוֹ ושישה חודשים על הארץ עם קָרְס.

קְּלִיאוֹפָה המשיכה ותיארה איך קָרְס, שהוקל לה אחרי שבתה חזרה, ביקשה מַאֲרְתוּסָה לספר לה איך הגיעה לסיציליה והפכה למעיין קדוש.

קָרְס הַשּׁוֹפֶעֶת, שֶׁהוֹקֵל לָהּ אַחֲרֵי שְׁבֻתָּהּ הַחֲזָרָה,
שָׁאֵלָה אוֹתָהּ, אַרְתוּסָה, לָמָּה בָּרַחְתָּ, אֵיךְ הִפְכָתָ לְמַעֲיָן.
הַמִּים דָּמְמוּ כְּשֶׁהָאֵלָה שָׁלְהֶם נִשְׁאַה אֶת רֹאשָׁהּ
מִמְצוֹלוֹת הַמַּעֲיָן, סָחָטָה בִּידָהּ אֶת שַׁעְרָהּ הַיָּרֵק

וּסְפָרָה עַל אֲהָבָתוֹ מִשְׁכָּבָר שֶׁל אֶלְפָּאוֹס, אֶל הַנָּהָר.
 "הֵייתִי אַחַת הַנִּימְפוֹת שֶׁגָּרוּ בְּאֶכִּיָּה"¹, אָמְרָה.
 "אֵין אַחַת שֶׁהֵיְתָה לְהוֹטָה מִמֶּנִּי לְתוֹר בִּיעֲרוֹת,
 אֵין אַחַת שֶׁהֵיְתָה לְהוֹטָה יוֹתֵר לְטֹמֵן רִשְׁתוֹת צִידִים.
 אָבֵל, אֵף שֶׁמַּעוֹלָם לֹא רָצִיתִי שִׁידְכּוּ עַל הַיָּפִי שְׁלִי,
 אֵף שֶׁהֵייתִי אֲמִיצָה, הֵייתִי יְדוּעָה בְּתוֹר 'יִפְהַפְיָה',
 וְהַחֲזוֹת מְנוֹיֶכֶת הַשְּׁבָחִים הַזֹּאת לֹא נָעֲמָה לִי כָּלֵל.
 נָשִׁים אַחֲרוֹת הָיוּ מְאֻשְׁרוֹת אֱלוֹ זָכוּ בְּגוֹף שְׁלִי,
 אָבֵל אֲנִי הִסְמַקְתִּי בְּגִלְלוֹ כְּמוֹ אֵיזוֹ כְּפָרִית
 וְחֻשְׁבָּתִי שָׁזָה פֶּשַׁע לַעֲנֹג אֶתוֹ גְּבָרִים.

פַּעַם (אֲנִי זוֹכֶרֶת) חֲזַרְתִּי עֵיפָה מֵיַּעַר סְטִימְפִּלוֹס.
 הָיָה חֶם, וּמֵרֵב שֶׁהִתְאַמְצָתִי הָיָה לִי חֶם כְּפָלִים.
 הִגַּעְתִּי לְנָהָר לֵלֵא אֲדוֹוֹת, לֵלֵא אֲוִשׁוֹת, צָלּוּל עַד קֶרְקַעִית,
 כֶּךָ שֶׁאֶפְשָׁר הָיָה לְסַפֵּר חֲלוּק-חֲלוּק בְּתַחֲתִיתוֹ -
 לֹא הָיִית מְאֻמִּינָה שֶׁהַנָּהָר הַזֶּה זוֹרֵם.
 עֲרָבוֹת כְּסוּפּוֹת וְצִפְצָפוֹת, שֶׁנִּמְנְמוּ מֵרֵב מִיָּם,
 סוֹכְכוּ בְּצֵלָן עַל הַגְּדוֹת הַמְּשִׁתְּפָעוֹת.
 הִתְקַרְבֹּתִי וְתַחֲלָה טְבַלְתִּי אֶת כְּפּוֹת רַגְלִי,
 אַחֵר כֶּךָ נִכְנַסְתִּי עַד בְּרַכִּים - זֶה לֹא סִפֵּק אוֹתִי.
 הִתְפַּשְׁטִיתִי וְהִנַּחְתִּי אֶת שְׂמִלְתִּי הֶרְכָּה עַל עֲרֻכָּה שְׁפוּפָה,
 וְעִירְמָה צִלְלִיתִי בְּמִים. וּכְשֶׁחֲבַטְתִּי בָּהֶם
 וְחִתַּרְתִּי וְהִחֲלַקְתִּי לְכָאן וּלְכָאן וְנִפְנַפְתִּי בִּזְרוּעוֹת לְכָל צַד,
 דְּמִיתִי לְשֹׁמֵעַ אֵיזוֹ אוֹשָׁה מַעֲמֵק הַנָּהָר -
 מִיָּד זִנְקַתִּי בְּאִימָה אֶל עֵבֶר הַגְּדָה הַקְּרוּכָה.

1. אֶכִּיָּה: אֲזוֹר בַּצִּפּוֹן חֲצִי הָאֵי הַפְּלוֹפּוֹנְסִי, אֲבֵל כֵּאֵן הַכוּוֹנָה הִיא כְּנֵרָא
 לִיוֹן גּוֹפֵא, בְּנִיגוֹד לְסִיצִילִיָּה אוֹ אִיטְלִיָּה.

'לֹאֵן אֶת מְמֶהֶרֶת, אֶרְתוּסָה?' קָרָא אֶלְפָּאוס מִמִּימִי,
 'לֹאֵן אֶת מְמֶהֶרֶת?' קָרָא שׁוֹב בְּקוֹלוֹ הַגָּס.
 בְּרַחֲתִי כָכָה, בְּלִי הַשְׁמָלָה (הַשְׁאַרְתִּי אוֹתָהּ בַּגָּדָה הַשְּׂנֵיָה),
 מֶה שֶׁעוֹרֵד אוֹתוֹ לְרֹדֶף אַחֲרִי בְּלִהִיטוֹת כְּפוּלָה,
 וְכִיּוֹן שֶׁהֵיִתִּי עִרְמָה הֵיִתִּי בְּעֵינָיו פָּרִי בְּשָׁל.

כְּמוֹ יוֹנִים הַבוֹרְחוֹת מִן הַנֶּץ בְּכַנְפֵּים רוֹעֵדוֹת,
 כְּמוֹ נֶץ הַרְגִּיל לְעוֹט עַל הַיוֹנִים הַנֶּרְעָדוֹת,
 כֶּךָ רָצָתִי, כֶּךָ דָּלַק אַחֲרִי.
 מַעֲבֵר לְאוֹרְכוֹמְנוֹס, לְפָסוּפִים וְקִילָנָה,
 מַעֲבֵר לְגִיא מִיְנָלוֹס, אֲרִימְנָתוֹס הַקְּפוּא וְאַלִּיס,¹
 רָצָתִי לֹא הָרָף, בְּלִי שִׁישִׁיג אוֹתִי.
 אֲבָל לֹא יָכַלְתִּי לְהִתְמִיד בְּרִיצָה
 וְהוּא הָיָה חֲזָק מִמֶּנִּי וּבַעַל כֶּשֶׁר טוֹב יוֹתֵר.
 בְּכָל זֹאת, בְּשֻׁדוֹת וִיעֲרוֹת, בֵּין סְלָעִים וְצוּקִים,
 בְּדֶרֶךְ לֹא דֶרֶךְ, רָצָתִי וְרָצָתִי וְרָצָתִי.
 הַשֶּׁמֶשׁ הָיְתָה בְּגָבִי. לְפָנַי רַגְלֵי רְאִיתִי
 אֶת הַצֵּל הַגָּדוֹל שֶׁהָטִיל – וְאוֹלֵי הַפֶּחָד רָאָה זֹאת?
 אֲבָל שִׁמְעָתִי, בְּבִירוֹר, אֶת צַעֲדָיו הַמְּבַהִילִים,
 וְהַתְנַשְּׁפוֹת הָעֲנָקִית שֶׁלוֹ טִלְטְלָה לִּי אֶת סֶרְטִי הַשָּׁעֵר.

הֵיִתִּי כְּבֹר מִתְשֶׁת מְרֹב מֵאַמֶּץ. 'דִּיאָנָה', זַעֲקָתִי לָאֵלָה,
 'עֲזָרִי לִי, הוּא יִתֶּפֶס אוֹתִי, עֲזָרִי לְנוֹשֵׂאת הַכִּלִּים שְׁלֹךְ,
 שֶׁנִּשְׁאַה בְּשִׁבִּילָךְ הַרְבֵּה פְּעָמִים אֶת הַקֶּשֶׁת וְאֶשְׁפֹּת הַחֲצִים!'

1. אורכומנוס... אליס: כל האתרים המוזכרים כאן מצויים במחוז אַרְקָדִיָה, במרכז חצי האי הפלופונסי. מקורותיו של נהר אֶלְפָּאוס הם בהרי ארקדיה, משם הוא זורם עד חופו המערבי של חצי האי. מלומדים חישבו ומצאו שמסלול הרדיפה של אלפאוס אחרי ארתוסה ארך 230 קילומטרים בערך. דייקנים, המלומדים האלה.

הָאֵלָה נַעֲנָתָהּ, תִּלְשֶׁה עֵנָן בְּלִת־חֲדִיר וְהַשְׁלִיכָה מֵעָלַי.
 אֵל הַנֶּהָר הַקִּיף, בְּלִי לְדַעַת, אֶת הָאֵד הַבְּלִת־נֶרָאָה,
 פַּעַמִּים, בְּלִי לְהִבִּין, נַע מְסָבִיב לְמָקוֹם
 וּפַעַמִּים קָרָא: 'הִי אֶרְתּוּסָה, אֶרְתּוּסָה'.

אֶת שׂוֹאֶלֶת אֵיךְ הִרְגַּשְׁתִּי בְּרֹגַע הַהוּא?
 כְּבִשָּׁה הַשׁוֹמַעַת יִלְלוֹת זְאֵבִים מְסָבִיב לְגֶדֶר הַדִּיר
 תַּעֲנָה לָךְ, אוֹ אֲרֻנְכַת נַחֲבֵאת בֵּין חוֹחִים,
 הַרְוָאָה אֶת הַזְּרֻבּוּבִית הַזְּדוֹנִית שֶׁל כָּלָבִים
 וְלֹא מַעֲזָה לְהִנִּיד שַׁעְרָה.
 אָבֵל הוּא לֹא הִתְרַחֵק: הִבְחִין שַׁעֲקוּבוֹתֵי פֶסֶקוֹ
 וְסָקַר מִלְמַעְלָה לְמִטָּה אֶת הָעֵנָן וְהַמָּקוֹם.
 זָעָה קָרָה בַּעֲבָעָה מְגוּפִי, שֶׁהִיָּה תַּחַת מָצוֹר,
 וְטַפּוֹת בְּגוֹן טוֹרְקִיז נְטָפוּ מִכָּל אֵיכָר בּוֹ.
 בְּכָל מָקוֹם שָׂרְגָלִי נָחָה עָלָיו, נִקְוָתָהּ לָהּ שְׁלוּלִית,
 טַל נֶגֶר מְשַׁעֲרִי, וּמִהָר מִן הַזְּמַן שֶׁבּוּ אָנִי מִסְפֶּרֶת עֶכְשָׁו
 אֶת הָעֶבְדּוֹת הָאֵלָה, הַפְּכָתִי כְּלִי לְנוֹזֵל.

אֵךְ לְמֵרוֹת זֹאת אֶלְפָּאוֹס זָהָה אוֹתִי –
 הוּא הַשִּׁיל מֵעָלָיו אֶת דְּמוֹת הַגָּבֵר שֶׁלִּבִּשׁ
 וַחֲזָר לְצוּרְתּוֹ הַמִּימִית הַמְקוּרִית, לְהַזְדַּוֵּג אֶתִּי.
 דִּיאָנָה בְּקַעָה אֶת הָאֶרֶץ, וְאֲנִי צִלְלִיתִי בְּמַחְלוֹת חֲשׂוֹכוֹת
 עַד שֶׁהִגַּעְתִּי לְכָאן, לְאוֹרְטִיגִיָּאָה,¹ אִי אֶהוּב עָלַי –
 שֶׁכֵּן הוּא נוֹשֵׂא אֶת שֵׁם הָאֵלָה שְׁלִי,² וְזֶה וְהַמָּקוֹם הָרָאוּשׁוֹן
 שֶׁקָּבַל אוֹתִי לְאוֹרֵי הָעוֹלָם.”

1. אורטיגיאה: אי קטן בכניסה למפרץ סירקוזה שבסיציליה, ממול לעיר.
 2. שם האלה שלי: אורטיגיאה הוא שמו המקורי של האי דלוס, שבו נולדו אפולו ודיאנה, אלת הציד, האלה של ארתוסה. פירוש השם אורטיגיאה הוא "אי השליו", משמו היווני של עוף השליו, אורטיקס.

מינרבה וארכנה

(ספר ו, 1-145)

רקע

השיר הקודם, על ארתוסה, היה אחת התרומות של המוזה קליאופה בתחרות השירה שערכו המוזות נגד בנותיו היהירות של פיארוס. המוזות, כמובן, זכו, ובנות פיארוס הפכו לעקצקים פטפטנים. הסיפורים האלה סופרו למינרבה. בשיר הנוכחי, מינרבה (שצידדה לגמרי בנקמת המוזות) זוכרת שבת התמותה ארכנה איתגרה אותה להתחרות בה באריגה.

מינרבה הקשיבה לדברים ושפחה את שירן של המוזות ואת כעסן הצודק. אחרי כן אמרה לעצמה:
"לא די לשבח - גם אני זכאית לשבחים.
אף אחד לא יבוז לסמכות שלי בלי להעניש בהתאם".
היא חשבה על הגורל של ארכנה מלידיה,
שלא הודתה (כך שמעה) בעליונות האלה באמנות האריגה.¹
העלמה הזאת לא היתה ידועה לא במוצא ולא ביחוס,
רק באמנותה. אביה היה אידמון מן העיר קולופון,
שעסק בצביעת צמר שתין בצבעי ארגמן מפוקיה.
אמה נפטרה, אם כי גם היא היתה בת המעמד הנמוך,

1. באמנות האריגה: מינרבה היתה, בין השאר, אלת האמנויות (Crafts) בכלל והאמנויות הנשיות בפרט.

בְּדִיוק כְּמוֹ בַּעֲלָהּ. וְלַמְרוֹת זֹאת, וְאַף שֶׁגָּרָה בְּהִיפִיפָה הַקְטָנָה,
הַכְּשָׁרוֹן שֶׁל אֲרֻכָּנָה הַתַּפְרָסִם בְּכָל רַחֲבֵי אֶרֶץ לִידֶיהָ.¹

תְּכוּפוֹת הַנִּימְפוֹת מֵהָר טִימּוּלוֹס זָנְחוּ אֶת כְּרִמֶיהָ,
הַנִּימְפוֹת מִנְהָר פִּקְטוּלוֹס זָנְחוּ אֶת מִימֶיהָ,
כְּדִי לְהַתְרַשֵּׁם מִמְּלֶאכֶתָה הַמְּפִלָּאָה.
נָעַם לֹא רַק לַצְּפוֹת בְּאֲרִיגִים הַמוֹכָנִים,
אֲלָא לְרֵאוֹת גַּם אֵיךְ הִיא מְכִינָה אוֹתָם:
כֹּה שְׂזוּרָה בְּחֹן הִיטָה חֲכַמַת יִדֶיהָ.
בֵּין אִם גִּלְגְּלָה אֶת הַצֶּמֶר הַגָּס לִיצֹר כְּדוּרִים חֲדָשִׁים,
וּבֵין אִם דָּשָׁה בָהֶם כְּמוֹ בַּעֲב צִמְרִירִי
וּמִתְחַה מֵהֶם חוּט לְכִישׁוֹר,
אוֹ סוֹכְבָה בְּאֶגְנוֹדֵל זָרִיז אֶת הַפֶּלֶךְ, אוֹ רָקְמָה בְּמַחַט -
יִכְלָתָ לְרֵאוֹת בְּבִירוֹר שֶׁהִיא לְמֶדָה מִמִּינֶרְבָּה.
אֵךְ הִיא לֹא הַפִּירָה בְּכַף, נַעֲלָבָה - שְׂזוֹ הִיא הַמּוֹרָה שְׁלָה.
"שִׁתְתַּחַרָה אֲתִי", אָמְרָה,
"אִם אֶפְסִיד, לֹא אֶסְרֵב לְשׁוּם עֲנָשׁ!"

מִינֶרְבָה הַתַּחֲזִיתָה לְזֻקְנָה. הָאֶפִירָה אֶת שְׁעַר רַקוֹתֶיהָ,
תִּמְכָּה בַּעֲזֹרַת מָקָל הַלִּיכָה אֶת אִיבְרֶיהָ שֶׁרַעְדוּ מִחֲלָשָׁה
וְכַךְ אָמְרָה לְאֲרֻכָּנָה: "לֹא מָכַל דָּבָר בְּזֻקְנָה
צָרִיךְ לְהִמָּנֵעַ - עִם הַשָּׁנִים צוֹבְרִים נִסְיוֹן.
אֵל תִּזְלָזְלִי בַּעֲצָה שְׁלִי: אֶת כָּל הַתְּהַלָּה שֶׁתִּרְצִי
עַל כְּשָׁרוֹנֶךָ בְּאֲרִיגָה חֲפָשִׁי בְּקָרֵב בְּנֵי תְּמוּתָהּ,
אֲבָל הוֹדִי בַּעֲלִיוֹנוֹת הָאֵלָה, וּבִקְשִׁי - פְּזִיזָה! - בְּלִשׁוֹן צְנוּעָה
שֶׁתִּסְלַח לָךְ עַל דְּבָרֶיךָ. הִיא תִסְלַח לָךְ אִם תִּבְקָשִׁי."

1. לִידֶיהָ: (ממלכת לוד במקרא) ממלכה עשירה במערב אסיה הקטנה (כיום טורקיה). הערים פוקיה וקולופון (והר טימולוס ונהר פקטולוס מייד בשורות הבאות) שכנו כולם באזור הממלכה.

אֲרַכְנָה הַסִּתְכָּלָה בָּהּ בְּזַעַף, קִטְעָה אֶת מְלֹאכְתָּהּ
 וּבִקְשֵׁי רִסְנָה אֶת יָדָהּ, רַק פְּנִיָּה חֲשָׁפוּ כַּעַס נִוְרָא.
 כִּךְ עֲנִתָהּ, בְּלִי לְדַעַת לְמִי הִיא עֹנָה:
 "רַפַּת שְׁכָל, תְּשׁוּשָׁה מִזְקָנָה אֲרָכָה,
 לָמָּה בָּאת בְּכָלֶּל? יוֹתֵר מִדֵּי שָׁנִים אֶת חִיָּה!
 שְׁמָרִי אֶת הָעֲצוֹת הָאֵלֶּה לְכָלָה שְׁלֹךְ,
 אִם יֵשׁ לָךְ, אוֹ לִבַּת שְׁלֹךְ!
 אֲנִי יְכוּלָה לְדַאֵג לְעֲצָמִי. וְאִם אֶת חוֹשֶׁכֶת שֶׁהִצְלַחְתְּ
 לְשַׁנּוֹת אֶת דַּעְתִּי, לֹא – אֲנִי בְּאוֹתָהּ הִדְעָה. חוּץ מִזֶּה,
 לָמָּה הָאֵלֶּה לֹא מְגִיעָה בַּעֲצָמָה? לָמָּה הִיא לֹא מִתְחַרָּה בִּי?"

בְּרַגַּע זֶה אָמְרָה הָאֵלֶּה: "הִיא הִגִּיעָה!",
 פָּשְׁטָה אֶת דְּמוּת הַזְקָנָה
 וּגְלָתָה אֶת עֲצָמָהּ, אֶת מִינְרָבָה. כָּל הַנָּשִׁים שֶׁהָיוּ שָׁם
 הִרְכִּינוּ אֶת רֹאשָׁן בְּסִגִּידָה. רַק הַבְּתוּלָה לֹא חִרְדָּה.
 וּבְכָל זֹאת, סִמָּק לֹא רָצוּנִי צִץ בְּפִנִּיָּה וּמִיד נֶעְלָם –
 כְּמוֹ הַשָּׁמַיִם הַמִּתְאֲדָמִים, כְּשֶׁאֵילַת הַשָּׁחַר עוֹלָה,
 וְזִמָּן קָצֵר אַחֵר כִּךְ מַלְבִּינִים, כְּאֶשֶׁר הַשֶּׁמֶשׁ זֹרַחַת.
 אֲרַכְנָה אֵינָה מוֹתֶרֶת, וּבִתְשׁוּקָה טְפָשִׁית לְנִצָּחַ
 שׁוֹעֲטֵת אֶל מֵר גּוֹרְלָהּ: כִּי בִת-יוֹפִיטֵר¹ אֵינָה מְסַרְבֶּת לָהּ,
 אֵינָה מְזַהֶרֶת אוֹתָהּ פַּעַם נֹסֶפֶת – כִּלָּה אוֹמְרַת עֲכָשׁוּ תַּחֲרוּת.

מִיד הֵן מַצִּיבוֹת אֶת הַנּוֹלִים בְּשָׁנֵי מְקוֹמוֹת נִפְרָדִים,
 מוֹתַחוֹת בֵּין הַקּוֹרוֹת אֶת הַשְּׁתֵי הָעֲדִין,
 חוֹצְצוֹת בֵּין הַשְּׁתֵי עִם קְנֵה-סוּף,
 מְשַׁחֲלוֹת בֵּינֵיהֶם אֶת הָעֶרֶב בְּעֶזְרַת הַבּוֹכִיר הַמְּחַדָּד

1. בִּת-יוֹפִיטֵר: מִינְרָבָה.

וקובעות את החוטים בשני המסגרת.
 בשמלות ששוליהן מורמים ונעוצים בתוך המחוך
 ובלהט המסוה מאמץ
 הן מניעות בזריות את ידיהן המנסות.
 נרקמים כאן חוטים בגוני גונים - החל מן הארגמן האפל
 ועד לקטב הנגדי - המתבהרים בהדרגה לא מרגשת
 (כך אחרי הגשם מתפרצת השמש
 וקשת בסהר ענק מכתומה את שמי השמים
 ואף שהיא זוהרת באלף בני צבע,
 העין אינה מבחינה במעבר מגון לגון,
 אף קצות הקשת מבחנים בברור).
 נרקמים כאן גם חוטי זהב,
 וכל הצבעים, ביחד, מספרים בשתי וערב מעשה עתיק.

מינרבה רוקמת את גבעת מרס באתונה
 ואת אותה מריבה עתיקה על שמה של המדינה.¹
 שם תריסר אלי מרום יושבים בהוד מלכות
 על מושביהם הנשאים, ובתוך יופיטר.
 בכל אל היא נותנת סימן אפיני:
 יופיטר הוא דמות מלכותית. והנה אל הים נעמד
 והולם בקלשונו הארץ בצוק המחספס
 ומן הסלע השסוע פורצים להם מי-ים -
 אות לזכותו על העיר.
 לעצמה נותנת מינרבה מגן, נותנת חנית מחדדת,

1. מריבה... המדינה: פוסידון (נפטון) ואתנה (מינרבה) רצו להיות הפטרונים של אתונה והתחרו ביניהם. פוסידון, אל הים, היכה בסלע והפיק ממנו זרם מים (מלוחים). אתנה הצמיחה עץ זית. היא זכתה בתחרות והעיר נקראה על שמה.

נֹתַנָּת קִסְדָּה לְרֹאשָׁה, גַּם שְׂרִיּוֹן לְהִגֵּן עַל חֲזָה.
וּמִן הָאָרֶץ שְׁהִיא מְכָה בָּהּ בְּחֹד חֲנִיתָה
צוּמַח עֵץ זֵית יִרְק־אֶפְרַפֶּר כּוֹרֵעַ מַעֲמָס הַפְּרִי,
וְהָאֱלִים צוֹפִים בְּתִדְהָמָה. בַּת הַנֶּצְחוֹן¹ חוֹתֶמֶת אֶת הַיְצִירָה.

וּכְדִי שֶׁהִירִיבָה שְׁלָה תְּבִין, בַּעֲזֶרֶת דְּגַמָּאוֹת,
לְאִיזָה עֹנֵשׁ הִיא צְרִיכָה לְצַפּוֹת עַל חֲצַפְתָּה הַמְטַרְפֶּת,
הִיא רוֹקֶמֶת בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הִירִיעָה אַרְבַּעַה צִיּוּרֵי תַּחְרוּת:
כָּל אֶחָד בּוֹזְעִיר אֲנָפִין, אֵךְ בְּבִרְוֹר וּבְצִבְעִים מְשָׁלוּ.
בַּפִּנָּה אַחַת רוֹאִים אֶת הַיְמוֹס וְאֶת רֹדוּפָה הַתְּרַקִּית² –
עֲכָשׁוּ הֵם הָרִים קְפוּאִים, פַּעַם הָיוּ בְּנֵי תַּמוּזָה –
שִׁיחֲסוּ לְעֶצְמָם אֶת שְׁמֵם שֶׁל הָאֱלִים הָעֲלִיוֹנִים.
הַגּוֹרֵל הָאֲמָלֵל שֶׁל מַלְכַת הַפִּיגְמָאִים³ מֵתָאָר בַּפִּנָּה הַשְּׁנִיָּה:
יוֹנוֹ הַכְרִיעָה אוֹתָהּ בְּמַרְיָבָה וְקִבְעָה שְׁתַּהַפֵּךְ לְעִגּוֹר
וְתִלְחַם בְּבְנֵי עַמָּה. הִיא מַצִּירַת גַּם אֶת אֲנִטִּיגוֹנָה,⁴
שֶׁהֶעֱזָה לְהִתְחַרְוֹת בְּאֶשֶׁת יוֹפִיטֶר הָרֵם
וְלִכֵּן יוֹנוֹ הַמַּלְכָּה הִפְכָּה אוֹתָהּ לְעוֹף;
לֹא הוֹעִילוּ לָהּ לֹא טְרוּיָה עִירָה וְלֹא לְאוֹמְדוֹן אָבִיָּה –
הִיא מְרִיעָה לְעֶצְמָה בְּמַקּוֹר מְקַשֵּׁשׁ בְּתוֹר חֲסִידָה לְבָנָה.
הַפִּנָּה הָאַחֲרוֹנָה מֵתָאָרֶת אֶת קִינִירֶס⁵ הַשְּׁכוֹל,

1. בַּת הַנֶּצְחוֹן: Victoria.

2. הַיְמוֹס הִיָּה הַמֵּאָהָב (או אוֹלִי הָאֵח) שֶׁל רֹדוּפָה. הַרְקַע לְסִיפּוֹר הַזֶּה אִינוֹ מוֹכֵר לָנוּ כֻּלָּל. הָאֵם הֵם הַתִּימְרוֹ לִהְיוֹת מֵאוֹשְׁרִים יוֹתֵר מִיוֹפִיטֶר וְיוֹנוֹ?
3. מַלְכַת הַפִּיגְמָאִים: הִיא נִהְרָגָה בְּקֶרֶב בֵּין הַפִּיגְמָאִים לְעִגּוֹרִים.
4. אֲנִטִּיגוֹנָה: הַכוּוֹנָה אֵינָנָה לְאֲנִטִּיגוֹנָה הַמְפּוֹרֶסֶמֶת, בְּתוֹ שֶׁל אָדִיפּוֹס, אֲלֹא לְבָתוֹ שֶׁל לְאוֹמְדוֹן, מֶלֶךְ טְרוּיָה, שֶׁהִתְרַבְּרָה עַל כֵּךְ שֶׁשְׁעָרָה יָפָה יוֹתֵר מִשֶּׁל יוֹנוֹ.
5. קִינִירֶס: מַלְכָּה הָאֲגָדִי שֶׁל אֲשׁוּר, וְאַחֲרֵי כֵן שֶׁל קְפְרִיסִין. הָאֵם בְּנוֹתֶיו הִפְכוּ לְמַדְרָגוֹת הַמִּקְדָּשׁ מִפְּנֵי שֶׁהִתְרַבְּרוּ כִּי הֵן יוֹפֹת מִן הָאֱלִים?

המחבק את מדרגות המקדש, שהיו האיברים של בנותיו - שם הוא שוכב על האבן ודומה שהוא בוכה.

את שולי היריעה מינרבה עטרה בענפי זית - אות לשלום, וכך, עם האילן שלה, חתמה את מעשה ידיה.

ארכנה מתארת את אירופה,¹
שהלכה שולל אחרי צלם של שור -
אם תסתכל תחשב שזה שור אמתי, ממש ים אמתי:
רואים אותה צופה בחוף שעזבה, קוראת לחברותיה
ומקפלת ברתיעה את רגליה מפני המים הזונקים לעברה.
היא רקמה גם את אסטריאה² ואת הנשר שנאבק לאחז בה,
רקמה את לדה השוכבת מתחת לכנפי ברבור.³
הוסיפה איך יופיטר, שהתחפש לסטיר,
מלא את אנטיופה היפה בזוג צאצאים
והתחזה לאמפיטריון כדי לבעל אותה, אלקמנה,⁴
ולגשם זהב כדי לדעת את דנאה,⁵ ובא כאש אל אסופיס,
כרועה אל מנמוסינה,⁶ כנחש מגמר אל בתה של דמטר.⁷

-
1. אירופה: יופיטר, במסווה של שור, פיתה את אירופה לעלות על גבו, שחה לעומק הים וחטף אותה.
 2. אסטריאה: יופיטר, בדמות עיט, פיתה את אסטריאה.
 3. לדה... ברבור: יופיטר, בדמות ברבור, פיתה את לדה, שילדה את קליטימסטרה (אשתו של המלך אגממנון), הלנה, קסטור ופולוקס.
 4. אלקמנה: אמפיטריון היה בעלה של אלקמנה. מן הזיווג עם יופיטר ילדה אלקמנה את הרקולס.
 5. דנאה: יופיטר בא אל דנאה בדמות גשם זהב, ומן הזיווג הזה נולד הגיבור פרסאוס.
 6. מנמוסינה: אלת הזיכרון, ילדה את תשע המוזות.
 7. בתה של דמטר: פרוסרפינה. כלומר, זאוס הזדווג עם נכדתו.

גם אותך, נפֿטון, היא תאָרה איך הפֿכֿתָּ לְשׁוֹר בָּר
כְּדִי לִכְבֵּשׁ אֶת בְּתוּ שֶׁל אִיאֹלוֹס, איך הִתְחַזֵּיתָ לְאַנִּיפֿאוס¹
וְהוֹלֵדְתָּ אֶת הָאֱלֹוִידִים,² וּבְדָמוֹת אֵיל רְמִית
אֶת בְּתוּ שֶׁל בִּיסֶלְטָס.
אִם פְּרִי הָאָרֶץ³ זֶהֱבַת הַשֶּׁעַר, הֶעֱדִינָה כָּל כָּךְ,
חֲוָתָה אוֹתָךְ כָּסוּס; הָאֲשָׁה שֶׁשְּׁעָרָה נְחָשִׁים,
אִמּוֹ שֶׁל הַסּוֹס הַמְכֻנָּף,⁴ חֲוָתָה אוֹתָךְ בְּתוֹר עוֹף;
מְלִנְתוֹ חֲוָתָה אוֹתָךְ כְּדוֹלְפִין. בְּכָל אֱלֹה אַרְכָּנָה נִתְּנָה
אֶת תְּוִי הַהֵכֵר שֶׁלָּהֶם וְכֵן שֶׁל סִבִּיכָתָם.
הִנֵּה אֶפּוֹלוֹ בְּדָמוֹתוֹ שֶׁל אָכֵר,
הִנֵּה הוּא עָטוּי כְּנָפֵי נֶץ, הִנֵּה עוֹר שֶׁל אַרְיֵה.
וְהִיא תֹאֲרָה אִיךְ רִמָּה כְּרוּעָה אֶת אִיסָה, בֵּת מְקַרְאוֹס;
אִיךְ בְּקָכוֹס עִם עֲנַב שֶׁקָּרִי רִמָּה אֶת אַרְיִגוֹנָה;
אִיךְ סְטוֹרְנוֹס⁵ בְּדָמוֹת סוֹס הוֹלִיד אֶת כִּירוֹן הַקֵּנְטָאוֹר.⁶

כְּדִי לַחְתּוֹם אֶת הַיְצִירָה, עֲטָרָה אֶת שׁוּלֵי הַיְרִיעָה
בְּפִרְחִים הַסְרוּגִים בְּגִזְעוֹ שֶׁל שִׁיחַ קִיסוֹס מְטֵפֵס.

לֹא מִינְרָכָה, לֹא בֵּת הַקֵּנְאָה בְּעֶצְמָהּ, יִכְלוּ לִמְצֹא פָגָם בַּיְצִירָה.
הַבְּלוֹנְדִינִית הַלּוּחֻמְנִית⁷ הִתְעַצְבָּה
עַל הַצִּלְחָתָהּ הַגְּדוֹלָה שֶׁל אַרְכָּנָה,

-
1. אניפאוס: (אל) נהר בתסליה במזרח יוון.
 2. אלוידיים: הענקים אוטוס ואפיאלטס.
 3. אם פרי הארץ: קֶרֶס (דמטר).
 4. אמו של הסוס המכונף: מְדוֹזָה, אחת משלוש הגורגונות. הסוס הוא פגסוס.
 5. סטורנוס: (קרונוס), אביו של יופיטר.
 6. כירון הקנטאור: קנטאור הוא יצור שפלג גופו התחתון סוס והעליון אדם. כירון היה מפורסם בחוכמתו, והיה המורה של אכילס.
 7. הבלונדינית הלוחמנית: מינרבה.

קָרָעָה אֶת הַיְרִיעָה שֶׁנִּרְקְמוּ בָּהּ פְּשָׁעֵיהֶם שֶׁל הָאֱלִים
 וּבְבוֹכִיר מַעַץ תְּאֵשׁוּר, שֶׁצָּמַח עַל הַר קִיטוֹרוֹס,
 הִלְמָה בְּמַצָּחָה שֶׁל בַּת אֵידֶמוֹן שֶׁל־שֶׁאֲרָבַע פְּעָמִים.
 הַמִּסְכָּנָה, שֶׁלֹּא יָכְלָה לִסְבֹּל זֹאת, תָּלְתָה בְּאֶמֶץ אֶת עֲצָמָהּ.
 מִיִּנְרֻבָּה, מֵרַחֲמִים עַל הָעֹלָמָה הַתְּלוּיָה, הִרִימָה אוֹתָהּ וְאָמְרָה:
 "אֶת תַּמְשִׁיכִי לַחַיּוֹת, שֶׁחֲצֹנִיתִי, אֲבָל רַק בַּתְּלִיָּה,
 וּכְדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶי פְּזִיזָה בְּעֵתִיד, יִהְיֶה הָעֹנֵשׁ תִּקְוָה
 לְכָל צָאֲצָאִיךָ עַד אַחֲרוֹן הַדּוֹרוֹת!"
 וּכְשֶׁפָּנְתָה לְלַכֵּת הִזְלִיפָה עָלֶיהָ מִיָּץ
 מִן הָעֵשְׂבִים שֶׁל הַקֶּטֶה,¹ וּמִיד לְמַגֵּעַ הַשְּׁקוּי
 נָשָׂר שְׁעָרָה וְאֵתוּ גַם הָאֶף וְהָאֲזָנִים שֶׁלָּהּ,
 רֹאשָׁהּ הִתְכַּוְּץ, הִצְטַמְצַם, וְכָל גּוּפָהּ הִתְקַטְּן.
 אֲצַבְעוֹתֶיהָ הִדְקוֹת דְּבָקוֹ לְצַדִּדֶּיהָ לְשִׁמֵּשׁ רִגְלִים,
 כָּל הַשָּׂאֵר הִפָּךְ לְבֶטֶן, שֶׁמִּמֶּנָּה הִיא טוֹוֶה חוּטִים.
 וְעַכְשָׁו, כְּעַכְבִּישׁ,² הִיא אוֹרֶגֶת כְּמוֹ בְּאוֹתָם הַיָּמִים.

1. הקטה: אלת הלילה והכשפים.

2. עכביש: פירוש השם אַרְכָּנָה ביוונית הוא עכביש.

קָפְלוֹס וּפְרוֹקְרִיס

(ספר ז', 694-756, 796-862)

רקע

אַנְדְּרוֹגָאוֹס, בְּנוֹ שֶׁל מִינוֹס מֶלֶךְ כְּרֵתִים, גָּדַל בְּאַתוֹנָה. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְגִיל בְּגֵרוּת הִשְׁתַּתֵּף בְּמִשְׁחֵקִי הַסְּפוֹרֵט הַכִּלְלִי־יוֹנִיִּים וְנִיצַח בְּכוֹלָם. מֶלֶךְ אַתוֹנָה, אֵיגֵאוֹס, שִׁחַד כְּבֹר בְּשִׁאיפוֹת שֶׁל הָאִישׁ הַצַּעִיר, שִׁלַּח אוֹתוֹ לְהִרוֹג אֶת הַשּׁוֹר שֶׁל מֵרְתוֹן – וְהַשּׁוֹר, כְּמִצּוּפָה, קָטַל אוֹתוֹ. אֲבִיו, מִינוֹס, הִחְלִיט לִנְקוֹם וְנִעְרָךְ לְהִתְקִיף אֶת אַתוֹנָה. הוּא בִיקֵשׁ אֶת עֲזֶרְתּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ אֵי־אָקוֹס בְּאִי אֵיגִינָה (מִמּוֹל לְאַתוֹנָה), אֲבֵל אֵי־אָקוֹס הִחְלִיט לְצַדֵּד בְּאַתוֹנָה. הָאַתוֹנָאִים קִיבְּלוּ בְּשִׂמְחָה אֶת הַחֲלָטָתוֹ וּשְׁלַחוּ לָאִי אֶת קָפְלוֹס כְּשִׁגְרִיר. בְּזִמָּן שֶׁהוּתוּ בְּאִי שָׁאֵל אוֹתוֹ פּוֹקוֹס, בְּנוֹ שֶׁל אֵי־אָקוֹס, עַל הַכִּידוֹן שֶׁלוֹ.

אֲשֶׁתִּי, פְּרוֹקְרִיס, הִיְתָה אַחוֹתָהּ שֶׁל אוֹרִיתִיָּאָה¹ הַחֲטוּפָה – אִם בְּמִקְרָה הַשֵּׁם אוֹרִיתִיָּאָה מְצַלְצֵל לָהּ יוֹתֵר מִכֶּר. וְאֵלוֹ הַשְּׁוִיט בִּינִיָּהן, בְּמִרְאָה וּבִהֲתַנְהָגוֹת, הִיָּה צָרִיךְ לְחַטֵּף אֶת פְּרוֹקְרִיס! אֲבִיהָ, אֶרְכְּתָאוֹס,² זָוַג לִי אוֹתָהּ, הֶאֱהָבָה זָוַגָה לִי אוֹתָהּ. קָרְאוּ לִי מֶאֱשֶׁר, וְהִיְתִי כָּזֶה, אֲבֵל הָאֵלִים רָאוּ זֹאת אַחֲרֵת, וְלֹא – הִיְתִי מֶאֱשֶׁר עַד הַיּוֹם.

1. אוֹרִיתִיָּאָה: בּוֹרָאס, אֵל הָרוּחַ הַצִּפוֹנִית, חֹטֵף אוֹתָהּ וְהִתְחַתֵּן אִתָּהּ.

2. אֶרְכְּתָאוֹס: מֶלֶךְ אַתוֹנָאִי קְדוֹם.

בחדש השני אחרי נשואינו,
כשפרשתי רשתות לצבאים מקרננים,
אילת השחר הכתמה, שדחקה את צללי הלילה,
ראתה אותי ממרום הימטוס, הר הפורח לעד,
וחטפה אותי שלא מרצוני. לומר את האמת
(ברשותה של האלה), נכון שפניה סמוקים כורדים,
נכון שהיא מפקחת על הגבול בין הלילה לזהר היום,
נכון שהיא לונמת רק נקטר צלול, אבל –
אני אהבתי את פרוקריס,
פרוקריס היתה בלבי, פרוקריס היתה תמיד על שפתי.
דברתי בלי הרף על הנשואים הטריים, על המחייבות הקדושה
ועל מטת האהבה, שנותרה עכשו מזנחת.
האלה התרגזה ואמרה: "די להתלונן, כפוי טובה!
קח לך את פרוקריס! אם אני רואה את העתיד,
אתה עוד תצטער שלקחת אותה",
והיא שלחה אותי אליה בכעס.

בדרך חזרה הביטה הרהרתי בדברי האלה
ופחד נולד בתוכי –
אולי אשתי אינה שומרת את נדרי הנשואין?
יפיה ונעוריה דחקו בי: "נאוף!". אפיה שלל את זה.
בכל מקרה, נעדרתי לזמן-מה, וזו שחזרתי ממנה
היתה בעצמה מופת לנאוף.
חוי מזה – הכל מבהיל את האוהב.
החלטתי לבדק את הדבר, גם אם הוא יכאיב לי,
ולבחן את הנאמנות שלה באמצעות מתנות.
אילת השחר שלהבה את פחדי
ושנתה אותי (הרגשתי, נדמה לי, איד זה קורה).

הגעתי לאתונה כדמות לא מכרת ונכנסתי לבית שלי.
לא נמצא בו כל דפי, שום סימן לנאוף,
מלאה אותו רק דאגה לאדונו שנעלם.
בקשי, ואחרי אלה ואחת תחבולות, עמדת לי מול פרוקריס.
כשראיתי אותה, התאבנתי וכמעט ותרתני
על התכנית לבחן עד כמה היא נאמנה.
בקשי עצרתי בעצמי לא להודות באמת,
בקשי עצרתי בעצמי לא לנשק אותה, כמו שרציתי כל כך.
היא הייתה כה נוגה (אבל שום אשה בעולם
לא יפתה ממנה בעצבונה). היא כאבה מרב כמיהה
לבעלה שנחטף. פוקוס, אתה רק יכול לדמין
איזו מקסימה היא הייתה, איך הפאב הים אותה!
מה הטעם לספר לך כמה פעמים
צניעותה דחתה כל פתוי מצדי,
או כמה פעמים היא אמרה:
"אני שומרת את עצמי לגבר אחד.
יהיה איפה שיהיה, רק לאחד אני שומרת את האשר שלי".
לאיזה בן אדם שפוי זו לא הייתה עדות מספקת
לגדל נאמנותה? אבל לא הסתפקתי בזה
והמשכתי לחפר בפצע שלי, ותמורת לילה אחד במטה
הבטחתי לתת לה הון והגדלתי את הסכום עוד ועוד,
עד שבסופו של דבר הבאתי אותה להסס.
בשמחה לאיד צרחתי: "הא הא! אני בעלך,
בעלך האמתי, לא נואף! בוגדת, תפסתי אותך!"

היא לא אמרה דבר. דמומה ומכרעת מבושה
ברחה מביתו של בעלה, האיש הבוגדני והרע.
מרב שנפגעה ממני שנאה את כל הגברים בעולם

והלכה לשוטט בהרים, להקדיש את עצמה לדיאנה.
 כיון שנטשה אותי כך, אש האהבה בערה בי עד עצם -
 התחננתי שתסלח לי, הודיתי שטעיתי,
 שגם אני הייתי מתפתה, לו הציעו לי מתנות כה גדולות.
 כשהתודיתי ככה, וכבודה הפגוע זקף את ראשו,
 התרצתה לחזור הביתה ושנים חיינו ביחד בענג.
 כאלו איננה הפרס הכי גדול שיכול להיות,
 היא נתנה לי במתנה כלב ציד, שדיאנה עצמה העניקה לה,
 והוסיפה: "הוא מהיר יותר מכל הכלבים".
 היא נתנה לי גם את החנית, זו שאתה רואה בידי.
 אתה רוצה לדעת מה קרה למתנה הראשונה?
 תקשיב לדבר מפלא: אתה תצטמרר מהספור המוזר!

[קפלוס מספר כאן את המעשה בכלב הציד שלו: בתבי שביוון
 שוטטה חיה משונה שעשתה שמות במקנה ובבני אדם. הצעירים
 ניסו ללכוד אותה בעזרת רשתות ציד, אבל היא קפצה מעליהן.
 הם שיסו בה את כלביהם, אבל היא היתה מהירה מהם, אז הם
 ביקשו ממני לשסות בה את הכלב שלי, לילפס. הכלב טס אחרי
 החיה והמרדף היה כה צמוד, עד שבכל רגע נדמה שלילפס
 יסגור עליה את לסתותיו. במועד המתאים אחזתי בחנית שלי
 והתכוננתי להשליך אותה בחיה. כשהנפתי את החנית, הפניתי
 לרגע את המבט הצידה, וכשהחזרתי את מבטי גיליתי שגם החיה
 וגם הכלב הפכו לדמויות משיש:

"ברור שהאל, אם היה בהם אל,
 רצה ששניהם לא ינצחו במרוץ".]

עד כאן ספר, ואז השתתק. "ומה עם המתנה השנייה?",
 שאל פוקוס, "מה עם החנית?", וקפלוס המשיך בספור.

"פוקוס, השמחה שלי היתה תחלת הצער שלי.
 קדם אספר על השמחה. הו כמה נעים לזכר, פוקוס,
 את הזמן המאשר ההוא, את אותן שנים ראשונות,
 שבהן התענגתי על אשתי, היא התענגה על בעלה!
 דאגנו זה לזה ואהבנו כל כך. לא, את המטה של יופיטר
 היא לא היתה מעדיפה על פני האהבה שלי,
 ואף אחת לא היתה מצליחה לפתות אותי, גם לא ונוס עצמה.
 להבות שוות הבעירו את הלבבות שלנו.

כשהשמש בקרניה הראשונות נגחה בראשי הגבעות
 נהגתי, בלהט נעורים, ליצאת לצוד ביערות,
 בלי מלואים, בלי סוסים, בלי כלבים רחרחניים
 ובלי רשתות ציד קלועות. בטחתי בחניית שלי.¹
 אבל כשיד ימיני שבעה מדם חיות הטרף,
 הייתי חוזר לצל הקריר ולבריזה שהגיחה מעמקים צוננים.
 בקשתי את המגע העדין של הבריזה באמצע היום הלוהט,
 צפיתי לה, לבריזה, היא נתנה מנוחה לזעה שלי.
 "בואי, בריזה", נהגתי לשיר (כן, אני זוכר),
 "צנני אותי וחדרי לחזה שלי, נעימה כל כך,
 הקלי עלי - אני בוער מרוב חם!".
 אולי הוספתי עוד מלות חבה (ככה רצה הגורל) ואמרתי:
 "את ההנאה הגדולה שלי. את מרעננת ומלטפת אותי.
 את גורמת לי לאהב יערות ומקומות מבדדים.
 הנשימה הזאת שלך - אני רוצה ששפתי ילכדו אותה!"

1. בחניית שלי: בשורות 683-684 מסופר שהכידון פוגע בכל מטרה שהוא
 נורה אליה, ואז חוזר אוטומטית ליורה.

מיִשְׁהוּ שֶׁשָּׁמַע אֶת הַמְּלִים הַדוֹמְשָׁמַעִיּוֹת הָאֵלֶּה
טָעָה וַחֲשָׁב שֶׁ"בְּרִיזָה", הַמְּלָה שֶׁהִגִּיתִי תְּכוּפוֹת,
הוּא שָׁמָּה שֶׁל אֵיזוֹ צַעֲרָה שֶׁאֲנִי בּוֹדָאִי מֵאֲהָב בָּהּ.
מִיד וּבְלִי מִחֲשָׁבָה נִגַּשׁ הַמְּלָשִׁין אֶל פְּרוֹקְרִיס
עַם סִפּוֹר עַל בְּגִידָה לְכֹאוֹרָה וְלַחֹשׁ בְּאַזְנָה אֶת מַה שֶּׁשָּׁמַע.
הֶאֱהָבָה נֹחָה לְהֶאֱמִין.

מֵרַב צָעַר פִּתְאוּמִי (כְּפִי שֶׁסִּפֵּר לִי)
פְּרוֹקְרִיס הִתְעַלְפָּה. הִתְאוּשָׁשָׁה אַחֲרֵי זְמַן אָרֶךְ
וְקִרְאָה לְעֶצְמָהּ מִסִּכְנָה, קָרַבָּן לְגוֹרֵל לֹא הוֹגֵן, לְבִגִידָה.
הַפֶּשַׁע הַדְּמִיוֹנִי הִצִּית אֹתָהּ
לְחֹשֶׁשׁ מְלֹא כָלוּם, מִשֶּׁם לֹלֵא גוֹף,
לְכָאֵב כָּאֵלוֹ מְדַבֵּר - אוֹי! - בְּפִילָגָשׁ אֲמֵתִית.
עַם זֹאת, הִרְבָּה פְּעָמִים פִּקְפָּקָה וְקוֹתָהּ, מִסִּכְנָה, שְׂזָה שְׁקָר,
אֲמָרָה שְׁאִינָה מֵאֲמִינָה, וְעַד שֶׁלֹּא תִרְאָה בְּעֵינֶיהָ שְׁלָה,
הִיא לֹא תִזְדָּרֵז לְהִרְשִׁיעַ אוֹתִי.

לְמַחֲרַת, כְּשֶׁאֵילַת הַשַּׁחַר הִדְפָּה אֶת גִּב הַלִּילָה,
יֵצְאֵתִי מִן הַבֵּית לְצוּד בִּיעֵרוֹת. הִצִּיד עָלָה יָפָה,
הַשְׁתַּרְעַתִּי עַל הָעֶשֶׂב וְקִרְאָתִי "בְּרִיזָה, בּוֹאִי לְהִרְגִיעַ אוֹתִי!"
וּפִתְאֹם, כִּךְ נִדְמָה לִי, שֶׁמַּעֲתִי מִיִּשְׁהוּ גּוֹנֵחַ.
"בּוֹאִי, נִהְדָּרְת", קִרְאָתִי בְּכָל זֹאת, וּמִן הָעֵלִים בָּקַע רַחֲשׁ קָל.
חֲשַׁבְתִּי שְׂזוֹ חֵית-טָרֶף, מִיד הִטְלֵתִי אֶת הַכְּלִי הַמְּעוֹפֵף.
לֹא - זוֹ הִיְתָה פְּרוֹקְרִיס שְׁלִי.

הִיא הִנִּיחָה אֶת יָדָהּ עַל פֶּצַע בְּאֶמְצַע הַחֹזֶה וַצִּרְחָה "אִי! אִי!"
כְּשֶׁזִּהִיתִי אֶת הַקּוֹל שֶׁל אִשְׁתִּי הַמְּסוּרָה,
זִנְקָתִי לְעִבְרוֹ בַּחֲרָדָה עֲצוּמָה.
מִצָּאֵתִי אוֹתָהּ גּוֹסְסֶת, בְּכַגְדִּים סְפוּגִים בָּדָם,

מְנַסָּה - לְזוּעָתִי! - לְשַׁלֵּף מִן הַחֲזָה
אֶת אוֹתָהּ מִתְנָה שְׁנִיתָנָה לִי.
בְּיָדִים אוֹהֲבוֹת הִרְמַתִּי אֶת הַגּוֹף, הִיָּקֵר לִי יוֹתֵר מִגּוּפִי,
קָרַעְתִּי אֶת שְׁמֹלְתָהּ וְחִבַּשְׁתִּי אֶת פְּצָעָה הַנוֹרָא.
נִסִּיתִי לְחַסֵּם אֶת שְׁטֵף הַדָּם
וְהִתְחַנַּנְתִּי שֶׁלֹּא תִנָּטֵשׁ אוֹתִי, אֶת הָאֲחֵרָאִי לְמוֹתָהּ.
אֵף שֶׁכְּחוֹתִיָּהּ אֲזָלוּ, אֲלֹצָה אֶת עֲצָמָהּ, עַל סֵף מוֹתָהּ,
לֹאמַר לִי מַלִּים אֲחֵדוֹת: "בְּשֵׁם הַמָּטָה שֶׁנִּשְׁבַּעְנוּ לְחֹלֵק,
בְּשֵׁם אֱלֹהֵי עֲלִיּוֹן וְהָאֱלֹהִים שְׁלִי, בְּשֵׁם כָּל מֶה שֶׁעָשִׂיתִי לְמַעַנְךָ
וְהָאֲהָבָה שֶׁאֲנִי עוֹד מְרַגִּישָׁה כָּל־פֶּיךָ -
הָאֲהָבָה שֶׁגִּרְמָה לְמוֹתִי:
אֵל תִּכְנִיֵּס אֶת בְּרִיזָה לְמָטָה שְׁלֵנוּ! אֵל תִּתְחַתֵּן אֶתָּה!"
כִּךְ אָמְרָהּ, וְסוּף-סוּף הִבֵּנִתִּי אֶת הַטָּעוֹת שֶׁנִּבְעָה מִן הַשֵּׁם
וְהִסְבַּרְתִּי לָהּ. אֵךְ מָה הַטָּעַם לְהִסְבִּיר?
הִיא קָרְסָה לְאַחֹר וְכָחָה הַמוֹעֵט בְּעַבְעַע עִם הַדָּם.
וְכָל עוֹד יָכְלָה לְהִסְתַּכֵּל עַל דְּבַר-מָה, הִיא הִסְתַּכְּלָה עָלַי
וְנִפְחָה עַל שְׁפָתַי אֶת נִשְׁמָתָה הָאֲמֻלָּה.
אֲבָל פָּנֶיהָ הִתְרַכְּכוּ - אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁהִיא מֵתָה שְׁלֹוּהּ.

מינוס והלבירינת, דידלוס ואיקרוס

(ספר ח, 152-235)

רקע

כשהמלך מינוס ניסה לכבוש את אתונה (ראו רקע לשיר הקודם), הוא השאיר בעיה בביתו שבכרתים - את המינוטאור, תוצר של זיווג בין אשתו פסיפאי ושור שהתאהבה בו. מינוס חוזר עכשיו לכרתים ומחליט להסיר את הכתם הזה מן המשפחה. לשם כך הוא פונה לממציא המפורסם, דידלוס, שהוגלה לכרתים, או ביקש מקלט בה, אחרי שרצח את אחיינו (וסייע בין השאר לפסיפאי להזדווג עם השור).

כְּשֶׁמִינוֹס נָחַת בַּחוּף שֶׁל כְּרֵתִים, קָיָם אֶת הַנֶּגֶד לְיוֹפִיטֵר¹ -
טָבַח לְכַבּוּדוֹ מֵאָה שְׁוֹרִים - וְקָשַׁט אֶת קִירוֹת אֶרְמוֹנוֹ בְּשָׁלָל.
אָבַל הַחֶרֶף בְּבֵית תַּפְחָה וְהַנְּאוּף הַמְּחִלִּיא שֶׁל אִשְׁתּוֹ,
אִמּוֹ שֶׁל מַפְלֵץ בֶּן כְּלָאִים,² נָחֲשָׁף כְּבָר לְעֵין הָעוֹלָם.
מִינוֹס הִחְלִיט לְסַלֵּק מִבֵּיתוֹ אֶת הַקְּלוֹן הַזֶּה

1. הנדר ליופיטר: מינוס הבטיח להעלות קורבן של 100 שוורים לכבוד יופיטר, אם יצליח להעניש את האתונאים כנקמה על מות בנו אנדרוגאוס.
2. מפלץ בן כלאים: המינוטאור (יותר נכון, מינוטאורוס = השור של מינוס). נראה שבשלב הזה המינוטאור "הילד" הגיע כבר לגודל כזה שלא היה אפשר להתעלם ממנו או להסתיר אותו.

וּלְהַחְבִּיא אוֹתוֹ בְּלִבִּירִינָתָ¹ עִם נְתִיבִים עֲוֹרִים.
 דִּדְלוּס, הָאֲרִכִּיטָקֵט הַמְּפָרָסִם בְּתַבֵּל,
 תִּכְנֶנָּה אֶת מִבְּנֵה הַמְּבוּךְ, טָרַף אֶת סִמְנֵי הַדֶּרֶךְ
 וּבִשְׁלָל עֲקוּלֵי פְתוּלִים מִתְפַּצָּלִים בְּלִבֵּל אֶת הָעֵינַיִם.

כְּמוֹ נָהָר מִיֶּאֱנָדְרוֹס הַמִּשְׁתַּעֲשַׁע בְּשׁוֹדוּתֶיהָ שֶׁל פְּרִיגִיָּה,
 זֹרֵם קְדִימָה, אַחֲרָהּ, בְּמִסְלֹול מְהִסָּס,
 שָׁבַע עַל עֲקֻבוּתָיו וְרוֹאֶה אֶת אֲדוּוּתָיו, אֵיךְ הֵן רָצוֹת לְקֶרְאָתוֹ,
 וּמְזִרִים אֶת מִימָיו הַמִּתְלַבָּטִים סָפֵק אֶל מְקוֹם הַלְדָּתָם
 סָפֵק אֶל הָיִם הַפְּתוּחִים: כִּךְ יִצָּר לוֹ דִּדְלוּס
 אִינְסִפּוֹר בְּנֵי שְׂבִילִים, עַד שֶׁהוּא עֲצָמוֹ הַתְקַשָּׁה
 לְמַצָּא אֶת דֶּרֶכּוֹ לִפְנִיָסָה – כֹּה מְטָעָה הָיָה הַמְּבוּךְ.

כָּאֵן מִינּוּס נָעַל אֶת שׁוֹר הָאָדָם, הַמִּינוּטָאֹר הַנּוֹרָא,
 וְהִזִּין אוֹתוֹ פְּעָמִים בְּדָם בְּנֵי אֶתוֹנָה,
 שֶׁנִּשְׁלַחוּ אֵלָיו כָּל תְּשַׁע שָׁנִים.

אָבֵל הַקְּבוּצָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִגִּיעָה שָׁמָּה קֵץ לַחֲיִיו.²
 בְּעֶזְרָתָהּ שֶׁל הַנְּסִיכָה אַרְיָאֲדָנָה³ וְהַחוּט הַמְּגֻלָּגֵל שֶׁנִּתְּנָה לוֹ,

1. לבירינת: מילה שמקורה יווני ופירושה "מבוך", בניין גדול המורכב מאינסוף חדרונים המחוברים ביניהם במסדרונות סבוכים ומתפתלים (תיאור מפורט של לבירינת מצוי ב'היסטוריה' של הרודוטוס, ספר ב', 148).
2. שמה קץ לחייו: כשמינוס מצא שאינו יכול לכבוש את אתונה, התפלל לאביו זאוס (יופיטר) שינקום בעיר. אתונה הוכתה מיד במגיפה, ולתושביה נמסר שהמגיפה תוסר רק אם ירצו את מינוס. מינוס דרש שכל תשע שנים ישלחו אליו האתונאים קורבן של שבעה צעירים ושבע צעירות, כדי להאכיל בהם את המינוטאור בלבירינת. פעמיים טעם המינוטאור את דם של בני אתונה: הקבוצה השלישית שמה קץ לחייו.
3. אריאדנה: בתו של המלך מינוס. התאהבה בתְסָאוס, הגיבור האתונאי שהתנדב להצטרף לקבוצה השלישית, נתנה לו חרב וחוט צמר אדום מגולגל, ובעזרתם הוא הרג את המינוטאור ומצא את דרכו אל מחוץ למבוך.

הצליח תסאוס למצא את הפתח
שאף אחד לפניו לא הגיע אליו
ומיד פרש מפרש לנקסוס ולקח אותה אתו.
שם, על החוף, נטש ברשעות את שתפתו לדרך.

נטושה ובוכה מרה בא בקכוס באהבה לעזור לה,
וכדי שתזהר בין כוכבי האלמות נטל ממצחה את הכתר,
שגר אותו אל על. וכשטס באויר הדליל
הפכו אבני החן לכדורי אש בזהקים,
ועדין בדמותו של הנזר התיצבו ורקמו - איך לא? -
את קבוצת הכוכבים "הכתר הצפוני".

בינתיים דיילוס, ששאנא את כרתים
ואת הגלות הארפה שנגזרה עליו שם
ונמלא געגועים למולדתו, היה נעול בין הגלים.
"גם אם מינוס מונע ממני לברח דרך היבשה או הים,
השמים", הוא אמר, "פתוחים לרוחה - בוא נעבר דרכם!
על הכל המלך מינוס שולט, על השמים אין לו שלטון".
כך אמר ופנה לחפר באמנויות שאינן מכרות
ושנה סדרי עולם. בטור עוקב הניח נוצות,
החל מן הקצרות ביותר וכלה בנוצות הכי ארכות,
עד שהיית חושב שהן צמחו בשפוע,
כמו בחליל-פן הכפרי שבו הקנים מדרגים.
אחרי כן חבר אותן - באמצע בחוט ובבסיס בדונג -
וכופף קלות את הכנפים השלמות, עד שנראו אמתיות.
בנו, איקרוס, עמד לידו ושחק לו בלי לדעת
בדברים שיפילו אותו:
בפנים צוחקות לכד נוצות שרוח עוברת העיפה

או רֶכֶךְ בָּאֲגוּדֵל אֶת הַדּוֹנֵג הַצֶּהָב, וְעַכְב תּוֹךְ כְּדִי מִשְׁחָקוֹ
אֶת הַיִּצִּירָה הַמְּפֹלָאָה שֶׁל אָבִיו.

אַחֲרֵי הַלְטוֹשׁ הַסּוּפִי שֶׁל מַעֲשֵׂה הַיִּצִּירָה,
אֲזַן הָאָמֵן אֶת גּוּפוֹ בְּדִיוֹק בֵּין שְׁתֵּי הַכְּנָפִים
וְרוֹחֵף בְּאֹוִיר הַנְּחֻבֵט. הוּא גַם הִנָּחָה אֶת בְּנוֹ וְאָמַר:
"אֵיקְרוֹס, אֲנִי מְזַהֵיר אוֹתְךָ לַעֲוֹף בְּאֲמֻצֵּעַ הַמַּסְלֹול:
אִם תַּעֲוֹף נְמוּךְ מְדִי, הַגְּלִים יִכְבִּידוּ אֶת הַכְּנָפִים,
אִם גְּבוּהָ מְדִי – הַשֶּׁמֶשׁ תַּחְרֹף אוֹתְךָ.
עוֹף בֵּין הַקְּצוֹת! אַל תִּנּוֹט אֶת דְּרָכְךָ לְפִי הַכּוֹכָבִים –
כֶּף, בֵּין הַדְּבָה הַגְּדוֹלָה בְּצִפּוֹן לְאוּרִיּוֹן בְּדֶרוֹם –
טוֹס בְּעֵקֶבּוֹתֶי!" וְכִשְׁמַסֵּר אֶת הוֹרָאוֹת הַטִּיסָה
הֶרְכִיב עַל כְּתַפִּיר שֶׁל הַבֵּן אֶת הַכְּנָפִים הֵלֵא מְכָרוֹת.

בֵּין עֲבוּדָה וְאַזְהָרוֹת נִרְטְבוּ בְּדַמְעוֹת
הַלְחִיִּים הַזְּקֵנוֹת וַיִּדְּיוּ הָאֲבָהִיּוֹת רָעָדוֹ.
נָתַן לְבָנוֹ נְשִׁיקוֹת, שָׁשׁוּב לֹא תַחֲזֹרְנָה,
הָרִים אֶת כְּנָפָיו וְעָף לְפָנִים, תָּרַד כָּלוּ לֵילִיד
כְּמוֹ צִפּוֹר הַמְּשַׁלַּחַת מִן הַקֵּץ הַגְּבוּהָ
אֶת פָּרִי בִטְנָה הָרֹךְ אֶל אֹוִירוֹ שֶׁל הָעוֹלָם.
הוּא עוֹדֵד אוֹתוֹ לַעֲוֹף אַחֲרָיו, רִפְרֵף בְּעֻצְמוֹ בְּכִנְפָיו
וְהִבִּיט לְאַחֹור עַל בְּנוֹ – "כֵּן, כֵּכָה, כֵּכָה, קְדִימָה!" –
הִנָּחָה אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה הַקּוֹטְלָת.

אָחֵד שֶׁלְכַד דָּגִים בְּקֻצָּה תַּכְתּוֹ הָרוֹעֶדֶת,
אוֹ רוֹעָה שֶׁנִּשְׁעֵן עַל מְקָלוֹ, אוֹ אֶכָר עַל יָדֵית מַחְרָשָׁתוֹ,
רָאָה אוֹתָם וְנִדְּהָם: אֵין סֶפֶק שְׂאֵלָה אֵלִים,
אִם הֵם יְכוּלִים כֶּךָ לַצִּלַּח אֶת מְרַחְבֵי הָרָקִיעַ.¹

1. מִרַחְבֵי הָרָקִיעַ: פִּיטֵר בְּרוּיֵגֶל הָאֵב קִרָא הֵיטֵב אֶת הַשּׁוּרוֹת הָאֵלֶּה שַׁעָה
שְׁנִיגֵשׁ לַצִּיִּיר אֶת "נַפִּילַת אֵיקְרוֹס" שְׁלוֹ.

והנה, כְּשֶׁמִשְׁמָאלָם הָאֵי סָמוּס, הַמְקַדָּשׁ לְיוֹנוֹ,
 (דָּלוּס וּפְרוֹס נִשְׁאָרוּ מֵאֲחוֹר),
 וּמִימִינָם לְבִינְתוֹס וְקְלִימְנָה הַשּׁוֹפֵעַ דְּבִשׁ,¹
 הַתְּחִיל הֵילֵד לְהִתְעַנֵּג עַל הַמְעוֹף הַנוֹעֵז,
 נָטַשׁ אֶת מְדְרִיכוֹ, וּמִתְשׁוֹקָה לְמְרוֹמִים
 הַמְרִיא אֶל עַל עוֹד וְעוֹד.
 מִן הַקְּרִבָּה לַחֲמָה הַחוֹרֶכֶת הַדּוֹנֵג הָרִיחָנִי הַתְּרַפָּךְ.
 הַדּוֹנֵג שֶׁהִדִּק אֶת הַנוֹצוֹת הַתְּמוֹסֶסֶסֶס.
 אִיקְרוֹס פָּרַפֵּר אֶת זְרוּעוֹתָיו הָעִירְמוֹת,
 אֶךְ בְּלִי מִשׁוֹטֵי הַכְּנָפִים, אֵיךְ הוּא יַחְתֵּר בְּרוּחוֹת?
 שִׁפְתָיו, שֶׁקָּרְאוּ "אָבָא! אָבָא!", נִבְלָעוּ בֵּינָם הַכַּחֲלָחֵל -
 אֲשֶׁר קִבֵּל אֶת שְׁמוֹ מִמֶּנּוּ, כֵּן - הֵיִם הָאִיקְרִי.
 הָאָב הָאֲמָלָל - כָּבֹד לֹא אָב יוֹתֵר - קָרָא: "אִיקְרוֹס!
 אִיקְרוֹס, אֵיפָה אֲתָה? אֵיפָה, בְּאִיזָה מְקוֹם?"
 "אִיקְרוֹס", הַמְשִׁיךְ וְקָרָא. רָאָה אֶת הַנוֹצוֹת עַל הַמִּים.
 קָלָל אֶת כְּשָׁרוֹנוֹ. טָמַן אֶת הַגּוֹפָה בְּקֶבֶר
 בָּאֵי, כֵּן, אִיקְרִיָּה, עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּבוּר בּוֹ.

1. סמוס... קלימנה: כל אלה שמות של איים יווניים. אפשר היה לצפות שדידלוס ואיקרוס יעופו לאתונה, צפונית-מערבית לארמון מינוס בקנוסוס, אבל עכשיו הם פונים צפונית-מזרחית ללבינתוס ולקלימנה. למה? לאובידיוס אין הרבה ברירות, מפני שזה האזור שבו מצויים האי איקריה והים האיקרי, הנקראים על שמו של איקרוס.

בְּאוּקִיס וּפִילְמוֹן

(ספר ח, 618-724)

רקע

התבוסה שהנחיל תְּסָאוּס לְמִינוּטָאוֹר פִּירסמָה אותו בכל רחבי יוון, והוא הוזמן להשתתף במסע הציד נגד החזיר מְקִלִידוֹן. אחרי שהמשימה בוצעה, ובדרכו חזרה לאתונה, הזמין אותו אֶכְלוּס, אֵל הנהר, להישאר אצלו לזמן־מה, שכן הנהר עצמו עלה על גדותיו בעקבות גשם. בזמן הסעודה, אחד מן האורחים שהזמין אֶכְלוּס לעג לו ואמר: "כל הסיפורים האלה שלך, אֶכְלוּס, הם בדיות. אתה מייחס יותר מדי כוח לאלים" (שורות 614-615). האורחים בהלם, ואחד מהם, לֵלֶקְס (המתואר כ"בֶּשֶׁל בגילו ובשכלו"), מספר את הסיפור על בְּאוּקִיס וּפִילְמוֹן כדי להפריך את הדברים. כמו במקרים רבים אצל אובידיוס, הזוג המיתי הזה מתואר כזוג רומי לכל דבר.

עָצוּם כַּחַם שֶׁל הַשָּׁמַיִם וְאֵין לָהֶם גְּבוּלוֹת
וְכָל מָה שֶׁהָאֱלִים רוֹצִים מִתְגַּשֵּׁם.
וּכְדִי שֶׁלֹּא תִפְקַפֵּק בְּזֶה מְדִי,¹ הִנֵּה, בְּגִבְעוֹת בִּפְרִיגִיָּה,
עוֹמְדִים קְרוֹב זֶה לָזֶה אֲלוֹן וְתִרְזָה, מְקַפִּים בְּחוֹמָה נְמוּכָה.

1. תִּפְקַפֵּק בְּזֶה מְדִי: כאמור, המספר הוא לֵלֶקְס, המפנה את דבריו אל אותו אורח שהטיל ספק בכוחם של האלים.

רִאִיתִי אֶת הַמָּקוֹם בְּעֵינַי,
כִּי פִיטְטָאוּס שָׁלַח אוֹתִי לְאַרְץ הַהִיא,
שָׁאֲבִיו, הַמֶּלֶךְ פִּלּוּפּוּס, שָׁלַט בָּהּ בַּעֲבָר.

לֹא רָחוּק מִשָּׁם יֵשׁ בָּצָה, שֶׁפַּעַם הָיְתָה אֲזוּר מִיָּשָׁב,
אָבֵל עֲכָשׁוּ פּוֹקָדִים אוֹתָהּ אֲגַמִּיּוֹת וְעוֹפוֹת מִיָּם שׁוֹנִים.
לְכָאֵן הִגִּיעַ יוֹפִיטֵר בְּמִסְנָה שֶׁל בֶּן אָנוּשׁ
וְאִתּוֹ בְּנוֹ מָרְקוּרִי, שֶׁהִשִּׁיל מֵעָלָיו אֶת שְׂרָבִיטוֹ וּכְנָפָיו.¹
לְאֵלָף בָּתִּים הֵם הִגִּיעוּ לְחֹפֶשׁ מְקוֹם לְנוּחַ,
אֵלָף דִּלְתוֹת נִטְרָקוּ בַּפְּנִיָּה. אָבֵל אֶחָד קָבַל אוֹתָם,
בֵּית קָטָן מְקַרָּה בְּקֶשׁ וּקְנִי סוּף מִבָּצָה.
בְּאוּקִיס הַזֶּקֶנָה הַטּוֹבָה וּפִילְמוֹן, בֶּן גִּילָה,
הִתְחַתְּנוּ בַּעֲצִירוּתָם בְּבֵית הַזֶּה, וּבְבֵית הַזֶּה הִזְדַּקְנוּ לָהֶם יָחַד.
הֵם קָבְלוּ אֶת עֲנָנִים בְּרוּחַ קָלָה וּבְלִי לְהִתְמַרְמֵר.
זֶה לֹא שָׁנָה אִם בְּקִשְׁתָּ שָׁם אֶת הָאֲדוֹן אוֹ הָעֶבֶד:
הַבֵּית כָּלוּ הָיָה שְׁנִיָּהֶם – בִּיחַד הֵם צוּר וְצִיָּתוֹ.

וּבִכֵּן, כְּשֶׁשׁוּכְנֵי הַשָּׁמַיִם הִגִּיעוּ לְמַעוֹן הַקָּטָן,
הִרְפִּינוּ אֶת רֹאשָׁם לְהַכְנִס מִתַּחַת לְמִשְׁקוֹף הַנְּמוּד.
הַזֶּקֶן הִצִּיעַ לָהֶם סִפְסָל שִׁיתְרוֹחוּ עָלָיו
וּבְאוּקִיס הָעַמְלָנִית כִּסְתָה אוֹתוֹ בְּבֹד גָּס.
אֲחֵרֵי כֵן גִּרְפָּה בְּאֵחַ אֶת כָּל הָאֶפֶר הַחֹם,
עוֹרְרָה לַחֲיִים אֶת הָאֵשׁ שֶׁל אֶתְמוֹל,
הַזִּינָה אוֹתוֹ בְּקִלְפַת עֵץ וְעָלִים וְנִפְחָה עָלָיו בְּנִשְׁמִתָּה הַזֶּקֶנָה.
הִיא הוֹרִידָה מִן הַגַּג גִּזְרֵי עֵץ וְעֲנָפִים יְבֵשִׁים,
שֶׁבָרָה וְהִנִּיחָה אוֹתָם מִתַּחַת לְקִדְרָה קִטְנָה

1. שְׂרָבִיטוֹ וּכְנָפָיו: מָרְקוּרִי הָיָה אֶל הַשְּׁלִיחִים, שֶׁנִּשְׂאוּ שְׂרָבִיט כֹּאוֹת לְשִׁלּוּם.

וּתְלֹשָׁה אֶת הָעָלִים מִן הַכְּרוּב, שְׂבַעֲלָה קֶטֶף בַּגָּנָה הַמְשָׁקִית.
פִּילְמוֹן עֲצָמוּ הוֹרִיד, בַּעֲזָרַת מִזְלַג גָּדוֹל,
קָתַל חֲזִיר מַעֲשָׂן, שֶׁהָיָה תְלוּי עַל קוֹרָה מִפְחָמַת
וּמִשְׁמַר זְמַן אֶרֶץ לְמַדִּי, חֲתַף פְּרוּסָה דָקָה מִמֶּנּוּ
וּבִשַּׁל אוֹתָהּ בְּמִים רוֹתְחִים.

בִּינְתִים הֵם הָעֶבְרִי אֶת הַזְמַן בְּשִׁיחָה
וּמִנְעוּ מִן הָאוֹרְחִים לְחוּשׁ בַּעֲכֹב.
הִיָּתָה שֵׁם גָּגִית מַעֵץ שׁוֹר,¹ תְלוּיָה מִן הַיְדִית עַל וָ גֶס:
הֵם מִלְאוּ אוֹתָהּ בְּמִים חֲמִים, שֶׁהָאוֹרְחִים יִרְעַנְנוּ אֶת עֲצָמָם.
עַל מִטָּתָם, שֶׁמִּסְגֶּרֶתָהּ וְרִגְלֶיהָ הָיוּ מַעֵץ עֲרֵבָה,²
הִנִּיחוּ מִזְרֵן מִמְּלֶא בְשִׁיחֵי בָצָה עֲדִינִים.
הֵם פָּרְשׁוּ עָלָיו בְּדִים, שֶׁנֶּהְגוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם
רַק בִּימֵי חַג וּמוֹעֵד, אֲבָל אֶפְלוּ הַבְּדִים הָאֵלֶּה
הָיוּ זֹלִים וַיִּשְׁנִים וְדִי הִתְאַיְמוּ לַמָּטָה מַעֵץ עֲרֵבָה.
הָאֵלִים הִתְרוֹחוּ עָלֶיהָ.
הִזְקֵנָה בְּשִׁמְלָהּ שִׁשׁוּלֶיהָ תְּקוּעִים לָהּ בַּחֲגוּרָתָהּ
הִנִּיחָה לַפְּנִיָּהּ בִּידִים רוֹעֵדוֹת אֶת הַשְּׁלֶחֶן הַצָּנוּעַ,
שֶׁאֲחַת מִשְׁלֵשׁ רִגְלָיו הִיָּתָה קֶצֶרָה מִן הַשָּׂאֵר.
הִיא תַּחֲבָה פֶּסֶת חֶרֶס מִתַּחַת לָרֶגֶל
וְנִקְתָה אֶת הַמִּשְׁטַח הַמֵּאֲזֵן בְּעָלִים טְרִיִּים שֶׁל מְנָטָה.

אַחֲרֵי כֵן הִנִּיחָה עָלָיו זִיתִים, יִרְקִים וְגַם שְׁחוּרִים;
וְדִבְדְּבֵי-בָר סְתוּיִים בַּחֲמֵץ בֶּן יִין;
וְעֵלֶשׁ וְצִנּוּנִים וְחֲרִיץ גְּבִינָה;

1. שׁוֹר: עֵץ דּוּחָה מִים.

2. עֵץ עֲרֵבָה: עֵץ זֹל.

וביציים קלויֹות קלות על גְחָלִים חֲמוֹת;
וְהַכֵּל מִגֵּשׁ בְּכָלִי חֶרֶס.¹ אַחֲרֵי כֵן הִנָּחוּ קִנְקֵן יֵיז,
בְּדִיוֹק מֵאוֹתוֹ חֶמֶר "יָקָר",² וְכוֹסוֹת גְּלוּפוֹת מֵעֵץ שׁוֹר
שֶׁצָּפוּ בְּתוֹכָן בְּדוֹנֵג צָהָב.³
מֵאַחֵר יוֹתֵר הִגִּישׁוּ הַמָּנוֹת הַחֲמוֹת
בְּלוּי אוֹתוֹ הַיֵּין מִשְׁנֵת בָּצִיר קְרוּבָה,⁴
וַיִּזְמַן קָצֵר אַחֵר כֶּךָּ פָּנוּ מִקוֹם לְקִנּוּחַ:
אֲגוּזִים וְתַאֲנִים יִבְשׁוֹת מִקֶּרִיָּה⁵ עִם תְּמָרִים קְמוּטִים;
וּשְׂזִיפִים וְתַפּוּחִים רִיחָנִים בְּסִלְסֻלוֹת גְּדוּלוֹת;
וְעִנְבִּים שֶׁנִּקְטְפוּ מִגֶּפֶן אֲרָגְמָנִית.
בְּמִרְכּוּז הַשְּׁלֶחָן שְׂכָבָה חֵלֶת דָּבֵשׁ בּוֹהֶקֶת.
וַיַּעַל הַכֵּל: פָּנִיָּהֶם הִבִּיעוּ רַק טוֹב –
בְּלִי עֲצָלְנוּת, עֲלִיבוֹת וְדִכְדּוּךְ.

בִּינְתִּים שָׁמוּ לֵב שֶׁבְּכָל פֶּעַם שֶׁהִקְנֵקֵן מִתְרוֹקֵן לוֹ
הוּא מִתְמַלֵּא שׁוֹב מִחֶדֶשׁ, מַעֲצָמוֹ.
הַתּוֹפְעָה הַזֹּאת הִדְהִימָה, הִבְהִילָה אוֹתָם
וּבְאוּקִיס וּפִילְמוֹן הַמִּפְחָד נִשְׂאוּ יָדִים בְּתַפְלָה
וּבִקְשׁוּ סְלִיחָה עַל הָאֲרוּחָה הַדֹּלָה
וְאִם לֹא עָשׂוּ כְּמִיטֵב יִכְלְתָם.

1. כְּלִי חֶרֶס: כָּל מָה שֶׁהוּגֵשׁ עַד כֹּה, וְעוֹד בְּכָלִי חֶרֶס, נִרְאָה כְּמוֹ אֲרוּחָה
אֹפֶנֶתִית בְּמַסְעָדָה כְּפִרִית יוֹקֶרֶתִית, וְלֹא הוּא! מְדוּבָר בְּאֲרוּחָה פְּשׁוּטָה,
בְּכָלִים פְּשׁוּטִים.

2. חוֹמֶר "יָקָר": חֶרֶס.

3. הַכוֹסוֹת צִפוּ בְּדוֹנֵג כְּדִי לִסְתּוֹם אֶת הַחֲרִיצִים שֶׁנִּבְקְעוּ בֵּהֶן.

4. מִשְׁנֵת בָּצִיר קְרוּבָה: זֶה לֹא הַמִּקוֹם לִבְקֵשׁ מִבְּחֵר יִינוֹת אוֹ יֵין מִשְׁנֵת בָּצִיר
מֵהוֹלֶלֶת.

5. קֶרִיָּה: חֵבֶל אֶרֶץ בְּדֶרוֹם-מַעֲרָב אֲסִיָּה הַקְטָנָה. הַתַּאֲנִים מִשֵּׁם הָיוּ הַזּוֹלוֹת
בִּיּוֹתֵר.

הָיָה לָהֶם אִזּוֹ אֶחָד,¹ הַשּׁוֹמֵר שֶׁל מְעוֹנָם הַקְטָנִין,
שְׁאוֹתוֹ הִחְלִיטוּ לְשַׁחֵט וּלְהַגִּישׁ לְאוֹרְחִים מְשָׁמִים.
אָבֵל הָאִזּוֹ הָיָה מֵהִיר־כְּנָפִים, הִתִּישׁ כַּהֲגִן אֶת הַזִּיקָן
וַיִּזְמַן רַב חֶמֶק מֵהֶם, עַד שֶׁלְּבָסוֹף מָצָא מְקָלֶט,
אוֹ לְפָחוֹת כֶּךָ זֶה נִרְאָה, אֲצֵל הָאֱלִים בְּעֶצְמָם.
בְּנֵי הָאֱלֹמֹת מְנַעוּ מֵהֶם לְהִרְגֹּת אֶת הָאִזּוֹ –
"אֲנַחְנוּ אֱלִים", הֵם אָמְרוּ, "וְהַסְכִּיכָה הַפּוֹשַׁעַת הַזֹּאת
תַּעֲנֹשׁ כְּמוֹ שֶׁמִּגִּיעַ לָהּ. אַתֶּם תִּהְיוּ פְטוּרִים מִכֶּךָ.
רַק עֲזֹבוּ אֶת בֵּיתְכֶם, לָכוּ בְּעֵקְבוֹתֵינוּ
וְעָלוּ יַחַד אֶתְנוּ לְהָר שָׁם!"

הַשָּׁנִים צִיָּתוֹ, נַעֲזְרוּ בְּמַקְלוֹת הַלִּיכָה
וּטְפָסוּ וְהִתְנַשְּׁפוּ בְּמַעֲלֵה הָהָר.
כִּשְׁהָיוּ כְּמַטְחֵי קֶשֶׁת מִן הַפִּסְגָּה,
הִפְנוּ לְאַחֹר אֶת מִבְטָם וַרְאוּ שֶׁכָּל הָאָרֶץ מוֹצֶפֶת,
רַק בֵּיתָם מַזְדַּקֵּר מִן הַמַּיִם.
שָׁעָה שֶׁהִתְפַּלְאוּ עַל כֶּךָ, שָׁעָה שֶׁכָּבוּ עַל גּוֹרֵל שְׁכֵנֵיהֶם,
בֵּיתָם הִישָׁן, שֶׁהָיָה קָטָן אֵף לְשֵׁנֵיהֶם, הִפָּךְ לְבֵית מְקֻדָּשׁ:
עַמּוּדִים חֲסִנִּים הִחְלִיפוּ אֶת קוֹרוֹת הָעֵץ,
הַקֶּשׁ הִצְהִיב עוֹד וְעוֹד, עַד שֶׁהִפָּךְ לְגַג מְזֻהָב,
הוֹפִיעוּ דְּלָתוֹת מְעֻצָּבוֹת וְהִרְצָפָה רְצָפָה בְּשִׁישׁ.

¹. אוֹזֹת אֶחָד: לִפִּי סִיפּוֹר מִפּוֹרְסֵם, הָאוּזִים שֶׁשִּׁמְרוּ עַל גִּבְעַת הַקִּפִּיטוֹל,
הַמְבַצֵּר הָעִיקָרִי שֶׁל רוֹמָא הַמוֹקְדָּמָה, הִזְהִירוּ אֶת הַתּוֹשְׁבִים מִפְּנֵי הַתְּקִפָּה
מִתְקַרְבֶּת שֶׁל הַגָּאֲלִים (שְׁבִטֵי בְּרַכְרִים מֵאוֹזֹר צִרְפַּת הַמּוֹדֵרְנִית) בִּשְׁנַת
390 לִפְנֵי הַסְפִּירָה בַּעֲרֹךְ.

כֹּה אָמַר אִזְּ בֶן סְטוּרְנוֹס בְּפֶה מִפִּיק שְׁלֹוֹה:
 "הִגִּידוּ, זֶקֶן צָדִיק וְרַעְיָה רְאוּיָה לְבַעַל צָדִיק – מֵהוּ חִפְצְכֶם?"¹
 פִּילְמוֹן הַסְתוּדַר מָעַט עִם בְּאוּקִיס שְׁלוֹ הַטּוֹבָה,
 וְכַעֲבֹר זְמַן-מָה גָלָה לְאֵלִים מֵהַחֲלִיטוֹ בְּיַחַד:
 "אֲנַחְנוּ מִבְּקָשִׁים לִהְיוֹת כְּהֲנִים וְלִשְׁמֹר עַל מִקְדָּשְׁכֶם.
 וְהוֹאִיל וְאֵת כָּל שְׁנוּתֵינוּ חִיֵּינוּ זֶה עִם זֶה בְּשִׁמְחָה,
 הַלּוֹאִי שְׁאוּתָהּ הַשָּׁעָה תִּקַּח אֶת שְׁנֵינוּ, שְׁלֹא אֶרְאֶה לְעוֹלָם
 אֶת קִבְרָה שֶׁל אִשְׁתִּי, שֶׁהִיא לֹא תֹאֲלֵץ לְקִבְרָנִי".

בְּקִשְׁתָּם הַתְּמַלְאָה: כָּל עוֹד חַיּוֹ, הַשְּׁגִיחוּ עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
 יוֹם אֶחָד, כְּשֶׁפָּרְעוּ כָּבֹר מַעֲמָס שָׁנִים
 וְעָמְדוּ לִפְנֵי הַמִּדְרָגוֹת הַקְּדוּשׁוֹת וְדָבְרוּ עַל הַזְמָנִים הָהֵם,
 בְּאוּקִיס רָאָתָה פְּתֹאֵם שֶׁפִּילְמוֹן מַצְמִיחַ עָלֵים,
 פִּילְמוֹן הַזֶּקֶן רָאָה אֶת בְּאוּקִיס מַצְמִיחָה עָלֵים.
 וּבְזִמָּן שֶׁצִּמְרַת הָעֵץ צִמְחָה מֵעַל פְּנֵיהֶם,
 אָמְרוּ זֶה לָזֶה, כָּל עוֹד יָכֹלוּ: "שְׁלוֹם אִישִׁי/אִשְׁתִּי",
 בָּהּ בָּעֵת, וּבָהּ בָּעֵת כִּסְתָהּ קְלַפֹּת הָעֵץ אֶת פִּיהֶם.

הַתּוֹשָׁבִים שָׁם בְּפָרִיגְיָה עֲדִין מֵרְאִים
 אֶת הָאֵלּוֹן וְהַתְּרֹזָה, שֶׁצִּמְחוּ מִזוּג גּוֹפִים.

אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה סִפְרוּ לִי זִקְנִים אֲמִינִים
 (לְמָה שִׁירְצוּ לְשִׁקֵּר לִי?). לְמַעַן הָאֲמַת,
 בְּמוֹ עֵינֵי רְאִיתִי שֶׁם זָרִים תְּלוּיִים עַל עֲנָפִים.
 גַּם אֲנִי תְּלִיתִי שֶׁם זָרִים רַעֲנָנִים וְאִמְרָתִי:
 "לוֹ יִהְיוּ לְאֵלִים – הָאוֹהֲבִים אֶת הָאֵלִים;
 הַמְּכַבְּדִים אוֹתָם – לוֹ יִכְבְּדוּ".

1. מֵהוּ חִפְצְכֶם: הִרְגַּע הַחֲגִיגִי דוֹרֵשׁ שֶׁפֶה חֲגִיגִית. בֶּן סְטוּרְנוֹס (קְרוֹנוֹס)
 הוּא יוֹפִיטֵר.

אורפאוס ואורידיקה

(ספר י', 1-77, ספר י"א, 1-66)

רקע

אִיפִיס, שנולדה כבת, גדלה כבן כדי לרצות את אביה (הוא ציווה על אשתו ההרה שאם תלד בת, תהרוג אותה. אשתו שילדה בת גידלה אותה כבן). כשאִיפִיס גדלה רצו לחתן אותה (לזוועתה) לאישה. האלה (המצרית) אִיסִיס התערבה, הפכה את אִיפִיס לזכר, וכולם חיו באושר ועושר. הִימֶנִיאוס, אל הנישואים, שנכח בחתונתו של אִיפִיס, הוזמן אחרי כן לחסות על חתונתו של הזמר המפורסם מתִרְקִיָה, אורפאוס, עם אורידיקה. אבל האותות המלווים את הטקס אינם טובים.

מִשֵּׁם, דֶּרֶךְ הָרָקִיעַ הַעֲצוּם, לְבוֹשׁ בְּגָלִימָתוֹ הַכְּתָמָה,¹

הַגִּיעַ הִימֶנִיאוס לְחוּפִיָּה שֶׁל תִּרְקִיָּה,

לִשֵּׁם - וְלִשְׂוֹא - קָרָא לוֹ קוֹלוֹ שֶׁל אורפאוס.²

כֵּן, הוּא נִכַּח בַּחֲתָנָה, אֶךְ לֹא הֵבִיא אֹתוֹ לֹא מְלִים חֲגִיגִיּוֹת,

לֹא מִבְּטִים שְׂמֵחִים, לֹא אֶת בְּרֶכֶת הַ"מֶזֶל טוֹב".

1. בגלילמתו הכתומה: כתום היה צבע ההינומה של הכלה, ולכן צבע הולם לגלילמתו של אל הנישואים.

2. אורפאוס: משורר מיתי, זמר ומלחין, ובנה של המוזה קליאופה. האל אפולו העניק לו נבל ולימד אותו לנגן בו. כשרונו ומימנותו היו כה גדולים, עד שהיה יכול להקסים במוזיקה שלו לא רק בני אדם ובעלי חיים אחרים, אלא גם עצים ואבנים.

גם הלפיד שהחזיק התיו ניצוצות ללא הרף, העשן הדמיע את העינים ושום טלטול לא הפיק ממנו אש. הסוף היה חמור מכל האותות שקדמו לו: כשהכלה הטריה חצתה את הדשא, בלווי קבוצת ניאדות,¹ הכיש אותה נחש בקרסלה - והיא מתה.

כשהזמר התרקי בכה עליה די כאן בעולם למעלה, אזור אמץ לרדת לשאול, מבעד שער טינרוס,² לנסות לגעת בלבם של הצללים. דרך המונים בלי מסה ורוחות רפאים שזכו לקבורה הגיע אל פרספונה ואל שליט ממלכת הצללים הנוגה,³ פרט במיתרי נבלו ושר: "הו אלי העולם שמתחת לארץ, שאלי מגיעים כל בני התמותה, אם תרשו לי לומר רק אמת, בלי שקרים ופתולים: לא ירדתי לכאן כדי לחזות באפלת השאול ולא כדי לשים את העל על שלשת הערפים, עמוסי הצפעים, של המפלצת האחיינית של מדוזה.⁴ הסבה למסע שלי לכאן היא אשתי. נחש שדרכה עליו הציף אותה ארס וגזל את השנים שצפו לה.

-
1. ניאדות: נימפות המים.
 2. שער טינרוס: ליד היישוב טינרוס, בקצה הדרומי של חצי האי הפלופונסי, נמצאת הכניסה לשאול. בדוק.
 3. פרספונה, מלכת השאול, היתה בתה של אלת הדגן, קרס, ואשתו של "שליט ממלכת הצללים", פלוטו.
 4. המפלצת האחיינית של מדוזה: המפלצת היא הכלב קרברוס בעל שלושת הראשים, ששמר על שערי השאול. הוא נולד לאכידנה (מפלצת שהיתה חצי אישה וחצי נחש), אחותה של מדוזה, וכמוה גם לו היו נחשים במקום שערות. הרמז כאן הוא להרקולס, שבאחרונה מתוך שתיים-עשרה המטלות שלו הניח את עולו על קרברוס והעלה אותו לעולם שלמעלה.

רָצִיתִי לְהִיּוֹת מְסַגֵּל לַעֲמֹד בְּכֶךְ, לֹא אֶכְחִישׁ שְׁנִסִּיתִי:
 אֲמֹר – אֶהְבֶּה – נֶצַח. הָאֵל הִזֶּה מְכַר שָׁם בְּעוֹלָם לְמַעַלָּה.
 אִם גַּם כָּאן, אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ, אָבֵל אֲנִי מִנְחָשׁ שְׁגָם כָּאן,
 וְאִם הַסְּפֹר עַל הָאֵס הַקְּדוֹם אֵינְנוּ הַמְצָאָה¹ –
 אֲמֹר זָנֵג גַּם אֶתְכֶם. בְּשֵׁם הָאֲזוּרִים עֲמוּסֵי הַפֶּחַד הָאֵלֶּה,
 בְּשֵׁם הַתְּהוֹם הַעֲצוּמָה הַזֹּאת
 וְהַדְמָמָה בַּמְמַלְכָּה הָאֲדִירָה לִפְנֵי,
 אֲנִי מַפְצִיר בְּכֶם: שְׁנוּ אֶת הַגּוֹרֵל הַנִּמְהָר שֶׁל אוֹרִידִיקָה שְׁלִי.
 אַחֲרֵי הַכֹּל, אֲנַחְנוּ רְכוּשְׁכֶם, וְלִמְרוֹת הָעֶכּוֹב הַקָּצֵר –
 בְּמִקְדָּם אוּ בְּמֵאָחַר כָּלֵנוּ מְגִיעִים לְכָאן,
 אֶל בֵּית הָעוֹלָמִים הַזֶּה,
 וְלָכֶם הַשְׁלֵטוֹן הָאֲרוֹךְ בְּיוֹתֵר עַל הַמִּין הָאֲנוּשִׁי.
 כְּשִׁיגִיעַ זְמַנָּה וְהִיא תִּמְצָא לָהּ אֶת מְכַסֵּת שְׁנוּתֶיהָ
 גַּם עָלֶיהָ תִּשְׁלֹט. אֲנִי מְבַקֵּשׁ הַלְוָאָה, לֹא תִשׁוּרָה.
 אָבֵל אִם הַגּוֹרֵל מוֹנֵעַ מֵאֲשֶׁתִּי אֶת הַטּוֹבָה הַזֹּאת
 אֲנִי נָחוּשׁ לֹא לַחֲזֹר: אַתֶּם יְכוּלִּים לְשַׁמֹּחַ בְּמוֹת שֶׁל שְׁנִים.”

תוֹךְ כְּדֵי שֶׁשָּׂר כֶּךְ וְלוֹהֶה אֶת עֲצָמוֹ בַּפְּרִיטָה
 הַנִּשְׁמוֹת חֲסֵרוֹת הָדָם בָּכוּ. טֵנְטְלוֹס² לֹא הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ
 לְמִים הַחוּמָּקִים; הַגִּלְגַּל שֶׁל אֵיקְסִיוֹן³ עָצַר בְּתַדְהָמָה;

1. הסיפור... המצאה: פלוטו חטף את פֶּרְסֶפּוֹנָה ולקח אותה לממלכתו האפלה.

2. טֵנְטְלוֹס: המלך טֵנְטְלוֹס בִּיתֵר אֶת בְּנוֹ, בִּישַׁל וְהִגִּישׁ אוֹתוֹ לְאֵלִים, לֹאֲרוּחָהּ. הוּא נִעֲשֶׂה לַעֲמֹד בְּמִים מִתַּחַת לַעֵץ פְּרִי: בְּכָל פֶּעַם שֶׁשַׁלַּח אֶת יָדוֹ לֵאכּוֹל מִפְּרִיֹת הָעֵץ, הָעֵץ הָרִים אֶת עֲנָפָיו הָרַחֵק מֵהִישֵׁג יָדוֹ. בְּכָל פֶּעַם שֶׁהִתְכוּפֶּה לִשְׁתּוֹת מִן הַמִּים הֵם הִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ, So he was tantalized.

3. אֵיקְסִיוֹן: בֵּין פִּשְׁעֵי הָרַבִּים, הַמֶּלֶךְ אֵיקְסִיוֹן חִמַּד אֶת יָנּוֹ וְנִידוֹן לִהְיוֹת מִרוֹתֵק לַגִּלְגַּל הַמִּסְתַּבֵּב לְנֶצַח.

הַעֵיטִים לֹא כָרְסָמוֹ אֶת הַכֶּבֶד שֶׁל טִיטִיוֹס;¹
 בְּנוֹתָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ דְּנָאוֹס² הִנִּיחוּ לְכַדֵּי הַמִּים
 וְאַתָּה, סִיזִיפּוֹס, הִתִּישְׁבֶּתָ עַל הַסֵּלַע שֶׁלָּךְ.
 זֶה פֶּעַם רִאשׁוֹנָה, כֵּן אֹמְרִים, שֶׁהַלְחָיִים שֶׁל בְּנוֹת הַנָּקֶם,³
 שֶׁהֶזְמַר הַכְרִיעַ אוֹתָן, נִרְטְבוּ מֵרַב דְּמָעוֹת.
 וְהִרְעִיָה הַמַּלְכוּתִית וּבִעֲלָהּ, שְׁלִיטַת תַּחְתִּיּוֹת הָעוֹלָם,
 לֹא יָכְלוּ לְסָרֵב לְתַחֲנָה וְקִרְאוֹ לְאוֹרִידִיקָה.
 הִיא הָיְתָה בֵּין הַצִּלָּלִים הַחֲדָשִׁים,
 וּבָאָה בְּצִלְיָעָה – בְּגִלְלַת הַפָּצַע.
 הַגָּבֵר הַתִּרְקִי קָבַל אוֹתָהּ וּבָהּ בָּעַת גַּם אֶת הַתֵּנָאִי
 שֶׁלֹּא יִפְנֶה לְאַחֹר אֶת עֵינָיו עַד שִׁיצֵא מֵעַמְקֵי הַצִּלְמוֹת,
 וְלֹא – הַמִּתְנָה תַּתְּבַטֵּל.

מִבְּעַד לְדִמָּמָה הַכֶּבֶדָה הֵם טָפְסוּ בַּמַּעֲלָה הַדָּרָךְ
 הַתְּלוּלָה, הַחֲוֶרֶת, הָאֶפּוֹפֶה בַּעֲרַפֵּל אֶפֶל.
 כִּשְׁהָיוּ לֹא רְחוּקִים מִשְׁפָּתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן
 אוֹרְפָאוֹס, מִפְּחַד שְׁכַחוּתֶיהָ אֲזָלוּ וּמִתְשׁוּקָה לְרֹאוֹת אוֹתָהּ,
 הִפְנָה לְאַחֹר אֶת מִבְטּוֹ הָאוֹהֵב – וּמִיד צִלְלָה חֲזָרָה.
 הִיא מִתְחַה אֶת זְרוּעוֹתֶיהָ אֵלָיו
 בְּנִסְיוֹן לֶאֱחֹז בּוֹ, לְהֶאֱחֹז עַל יָדוֹ,
 אֲבָל הַמַּסְכָּנָה לֹא תִפְסָה שׁוֹם דְּבָר, רַק אֶת הָרוּחוֹת הַחוֹלְפוֹת.⁴

1. טִיטִיוֹס: הַעֲנֵק טִיטִיוֹס נִיסָה לֵאנוֹס אֶת לָטוֹ, אִמִּם שֶׁל אֶפּוֹלוֹ וּדִיאָנָה.
 כַּעֲשׂוֹנָה הוּא נִקְשֵׁר בִּשְׁאוֹל לִקְרָקַע וְעֵיטִים תִּלְשׁוּ לִנְצַח אֶת כְּבֹדוֹ, שְׁצִמַּח
 לִנְצַח.

2. דְּנָאוֹס: חֲמִישִׁים בְּנוֹתָיו שֶׁל דְּנָאוֹס, מֶלֶךְ מִצְרַיִם, רִצְחוּ אֶת חֲתַנְיָהּ
 בַּלַּיִל כְּלוּלוֹתֶיהָ (לִיתֵר דִּיוֹק, אַחַת נִמְנָעָה). הֵן נִידוּנוּ לְמֵלֶאכֶם בְּמִים כַּדִּים
 מִחוֹרָרִים.

3. בְּנוֹת הַנָּקֶם: הָאֲרִינִיּוֹת, רוּחוֹת הַנִּקְמָה בַּעֲקֵר עַל רִצְחַת הַמִּשְׁפָּחָה.
 4. הַמִּין הַדְּקוּדָקִי בִּשְׁלוֹשׁ הַשּׁוּרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת לֹא כָרוּר, וְאוֹלֵי הַנוֹשָׂא הוּא
 אוֹרְפָאוֹס ("הוּא מִתַּח אֶת זְרוּעוֹתָיו אֵלֶיהָ" וכו').

וְעַכְשָׁו, שְׁמֵתָה פַּעַם שְׁנִיָּה, לֹא כַּעֲסָה עַל בַּעֲלָהּ
(עַל מָה תִּכְעַס פָּרִט לְכָךְ שְׁאַהֲבֵי אוֹתָהּ?)
וּבְפַעַם הַסּוֹפִית אָמְרָה לוֹ "שָׁלוֹם", שֶׁבְּקִשִּׁי נִקְלַט בְּאַזְנוֹי,
הִסְתוֹבְכָה וְשָׁבָה לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ הִגִּיעָה.

אוֹרְפָאוֹס שָׁנְדָהֶם מִמוֹתָהּ הַכָּפוּל
הָיָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַפִּתְדוֹן שֶׁהִתְאַבֵּן עַד הָעֵצָם
כְּשֶׁרָאָה אֶת הַכֶּלֶב בֶּן שְׁלֹשֶׁת הָרָאשִׁים,
שֶׁמִּצְוָאוֹרוֹ הָאֲמֻצָּעִי הִתְנַדְּנָה לָהּ שְׁלֹשֶׁת;¹
אוֹ כְּמוֹ אוֹלֹנוֹס הַהוּא שֶׁלָּקַח עַל עֲצָמוֹ אֶת אֲשַׁמְתָּךְ -
לְתִיָּה² הַמִּסְכָּנָה, הַסּוֹמֶכֶת מִדֵּי עַל יָפִיךְ -
פַּעַם הָיִיתָ לְבָבוֹת מְאַחֲדִים, הַיּוֹם אַתָּם זוֹג אֲבָנִים,
שֶׁהָרֵא אִידָה הִלַּח נוֹעֵץ בְּאַזְנוֹי.

אוֹרְפָאוֹס הִתְחַנֵּן וְקָנָה לַחֲצוֹת שׁוֹב אֶת הַסְטִיקָס,
אֲכַל נֶהֱג הַמַּעֲבֹרֶת סִרֵּב.³ שֶׁבָּעָה יָמִים יָשַׁב לוֹ עַל גִּדַּת הַנֶּהָר
בְּבִגְדִים מְטֻנָּפִים וּבְלִי מִזוֹן לְהִגִּישׁ לְשִׁפְתָיו.
מִתַּח, כָּאֵב וּדְמָעוֹת - אֵלֶּה הָיוּ הַמִּזוֹן שְׁלוֹ.
אֵלֵי הַשְּׂאוֹל אֲכָזְרִיִּים, הוּא רִטֵּן, וְנִשָּׂא אֶת רַגְלָיו אֶל תְּרַקְיָה
וְאֶל הַיָּמוֹס, הִהָרֵס סְחוּף הָרוּחַ.

-
1. לֹא בִּרְרוֹר מִי "הַפִּתְדוֹן". הַכֶּלֶב הוּא קְרִיָּט, שֶׁמִּצְוָאוֹרוֹ הָאֲמֻצָּעִי
הִשְׁתַּלְשַׁל לָהּ עַדִּין הַשְּׁלֹשֶׁת שֶׁהִנִּיחַ עָלָיו הַרְקוֹלֵס.
 2. אוֹלֹנוֹס... לְתִיָּה: זוֹג לֹא יָדוּעַ. נִרְאָה שֶׁלְתִיָּה בִּיצְעָה פֶּשַׁע כִּלְשָׁהוּ (אוֹלֵי
הַתְּרַבְּרָה עַל יוֹפִיָּה), וְכִשְׁבַּעֲלָה אוֹ הַמֵּאֲהָב שֶׁלָּהּ, אוֹלֹנוֹס, נִסָּה לִקְחַת
עַל עֲצָמוֹ אֶת הָאֲשֻׁמָּה, הִפְכוּ שְׁנֵיהֶם לֵאבֹן בְּהָר אִידָה לִיד טְרוּיָה אוֹ בְּהָר
אִידָה בְּכִרְתִּים.
 3. נֶהֱג הַמַּעֲבֹרֶת סִרֵּב: הַכוֹוֹנָה לְכָרוֹן, שֶׁהַעֲבִיר מִגְדָּה אַחַת שֶׁל הַסְטִיקָס
לְגִדָּה הַשְּׁנִיָּה אֶת נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים (וּרְק לְעִיתִים נִדְרִירוֹת בְּיוֹתֵר - אֶת
הַחַיִּים).

[אורפאוס התנזר אחרי כן מנשים, למגינת ליבן, וסלל לבני תרקיה את הדרך לאהבת נערים. את כל יצירי הטבע הוא הקסים בשיריו, שדיברו על האהבה והשפעותיה, וכללו את שני השירים הבאים המופיעים כאן: "פיגמליון" ו"נוס ואדוניס"].

והנה, כשהזמר התרקי פתה אליו בשיריו
את היערות, את נשמות חיות הטרף ואת הסלעים,
הצעירות התרקיות,¹ שהחזה המטרף שלהן
היה עטוי עורות, הבחינו מראש גבעה אחת
באורפאוס שלהן את שיריו בפריטה.
אחת מהן, ששערה התבדר לו ברוח הקלה,
"הי", אמרה, "הי, הנה מי שבז לנו!"
והטילה את כידונה הישר אל פיו המזמר,
והפידון,² שהיה משרג בעלים, שרט אותו בלבד.
אחרת השליכה אבן, שעוד במעופה
נכנעה להרמוניה בין קולו לבין הנבל
ונפלה לרגליו כמו מתחננת שיסלח לה על חצפתה.
בכל זאת, ההתקפה הפזיזה תפחה, התעצמה ואבדה כל רסן
והשתוללות משגעת שלטה בכפה.
כל נשקן היה מתמוסס משיריו,
אבל הרעש העצום של חלילים וחצוצרות
ותפים ויללות וחבטות בחזה
האפיל על צליל הקיתרה,³ עד שבסוף האבנים,
שלא עוד שמעו את זמרתו, האדימו מדמו.

1. הצעירות התרקיות: הבקכות, החסידות האקסטטיות של האל בקכוס.
2. כידון: תירסוס, המטה שנשאו הבקכות לכבודו של בקכוס. הוא היה מחודד בקצהו ומשורג בקיסוס או בענפי גפן.
3. קיתרה: נבל גדול לאירועים פומביים. הכלי הזה הוא המקור למילה "קתרוס" (דניאל ג 5), ומאוחר יותר ל"גיטרה". בציורי הכדים השונים נראה אורפאוס מנגן דווקא על כלים, נבל קטן שתיבת התהודה שלו היתה עשויה משריון צב.

תחלה, את אינספור העופות, הנחשים וחיות הטֶרֶף –
התיאטרון המפרסם של אורפאוס –
שעדין בשפּוּ מקול הזמר, הבקכות קרעו לגזרים.
אחר כך פנו לתקף את אורפאוס בידים רטבות מדם
והתקבצו כמו צפרים שהבחינו בינשוף המשוטט לאור יום,
או כמו סיעת כלבים בבקר, באמפיתיאטרון,¹
המקיפה את הצבי שתכף ימות.
הן התנפלו על הזמר והטילו עליו
את השרביטים המוריקים שלהן, שלא נועדו לשם כך.
חלקן זרקו עליו רגבי אדמה, חלקן ענפים שעקרו מעצים
ואלו חלוקי אבנים. וכדי שטרופן יזכה בנשק אמתי –
במקרה היו שם צמד שורים שפלחו במחרשה את הארץ,
ולא רחוק מהם אפרים שריריים חפרו באדמה עקשת,
הזיעו לטיב אותה. כשראו את להקת הנשים
ברחו ונטשו את כלי עבודתם. אתים, קלשונים, מכושים
שכבו ברחבי השדות הריקים. הפראיות חטפו את הכלים,
בתרו את השורים, תלשו מהם את קרניהם המאומות
וחזרו בריצה לחסל את הזמר.
הוא נשא את ידיו בתחנה, ובפעם הראשונה אי־פעם
לא היתה שום השפעה לדבריו, לקולו –
הכופרות רצחו אותו, ודרך פיו (הו יופיטר!)
שהאזינו לו סלעים, שהבינו אותו חיות, בלבן,
פרחה נשמתו אל הרוח.

העופות האבלים בכו עליו, אורפאוס, עדרי חיות הטֶרֶף,
חלוקי האבן הקשים, היערות שנהו עוד ועוד אחרי שיריה.

1. אמפיתיאטרון: קרבות בין חיות פתחו בבוקר את ימי התחרויות
באמפיתיאטרון הרומי, ואחרי הצהריים נערכו תחרויות הגלדיאטורים.

הַעֲצִים הַשִּׁירָו אֶת עֲלֵיהֶם וּבִשְׁעָר גְּזוּז הַתִּיפְחוּ עָלֶיהָ.
אוֹמְרִים שֶׁהִנְהָרוּת גָּאוּ מִדְמָעוֹת וְנִיאוֹדוֹת וּדְרִיאוֹדוֹת,¹
בְּשַׁעְרוֹת פְּרוּעוֹת, לָבְשׁוּ אֲרִיגִים עִם שׁוּלִים שְׁחוּרִים.

אִיבְרֵי הַמְשׁוֹרֵר, שֶׁנִּקְרְעוּ מִמֶּנּוּ, הַתִּפְזְרוּ לְכָל עֶבֶר:
אֲתָה, נִהַר הַבְּרוֹס, קִבַּלְתָּ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת הַנֶּבֶל שְׁלוֹ,
וְהִנֵּה - דְּבַר מַפְלֵא! - כְּשֶׁצָּפוּ בְּאַמְצַע הַזֶּרֶם
הַפִּיק הַנֶּבֶל צִלִּיל נוֹגֵה, הִלְשׁוֹן חֲסֵרֶת הַנֶּפֶשׁ
מִלְמָלָה קוֹל נוֹגֵה, עָנּוּ בְּהֵד נוֹגֵה הַגְּדוֹת.

כְּשֶׁעָזְבוּ אֶת הַנֶּהָר, נִשְׁאָאוּ עַל מִי הֵימָּה
וְהִגִּיעוּ לַחוּף לְסָבוֹס, קָרוֹב לַעִיר מְתִימָנָה.
כָּאֵן, בְּזִמְנֵן שֶׁהָרֹאשׁ הִחְשׁוֹף שָׁכַב עַל חוֹלוֹת נְכָרִיִּים
וּשְׁעָרוֹ הַפְּזוֹר נָטַף עוֹד מִיַּיִם, תָּקַף אוֹתוֹ צָפַע פְּרָאִי.
אָבֵל סוֹף-סוֹף אֶפְלוֹ הִגִּיעַ, מָנַע מִן הַנֶּחֱשׁ לְנִשֵּׁף אֶת הָרֹאשׁ
וְאִבָּן אֶת לְסִתּוֹתָיו - כֶּף - בְּעוֹדֵן פְּעוּרוֹת.

צִלוֹ שֶׁל אוֹרְפָּאוֹס צָלַל, וְזִהָה כָּל מְקוֹם מִתַּחַת לְאַרְץ
שֶׁרָאָה כְּבָר לִפְנֵי כֵּן. חֲפֵשׁ בְּשָׂדוֹת הַבְּרוּכִים,²
חֲפֵשׁ וּמָצָא אֶת אוֹרִידִיקָה - בְּזִרוּעוֹת עוֹרְגוֹת הוּא חִבֵּק אוֹתָהּ.
כָּאֵן הֵם הוֹלְכִים לָהֶם יַחַד, צָעֵד לְצַד צָעֵד;
הִנֵּה הִיא לִפְנֵים וְהוּא אַחֲרֶיהָ; הִנֵּה אוֹרְפָּאוֹס הוֹלֵךְ לִפְנֵיהָ
וּמִפְנֵה לְאַחֹר אֶת מִבְטּוֹ בְּבִטְחָה לְרֹאוֹת אֶת אוֹרִידִיקָה שְׁלוֹ.

1. נִיאוֹדוֹת וּדְרִיאוֹדוֹת: נִיאוֹדוֹת הֵן נִימְפוֹת מִים, דְּרִיאוֹדוֹת הֵן נִימְפוֹת יַעַר.
2. שָׂדוֹת הַבְּרוּכִים: הַכוֹנוֹה לַשְּׂדוֹת אֱלִיִּסְיוֹס, הַאֲזוֹר בַּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן שֶׁהִיא
שִׁמּוֹר לְבַעֲלֵי הַמִּידוֹת הַטּוֹבוֹת (לִפִּי הַמִּשְׁנָה הָאֶפְלִטוֹנִית וְתוֹרוֹת מִסְתוּרִין
שׁוֹנוֹת, בִּהְיוֹת הַתּוֹרָה הָאוֹרִפִּית - לֹא לִפִּי הַזֶּרֶם הַמֵּרְכָזִי בַּתְּרַבּוּת הַיּוֹוֹנִית
הָאֶרְכַּאִית וְהַקְּלַאסִית).

פיגמליון

(ספר י', 243-297)

רקע

"פיגמליון" הוא אחד השירים שאורפאוס שר כדי לנחם את עצמו על אובדן אשתו אורידיקה. הוא מתמקד במטמורפוזות שקרו בקפריסין, ושר על הפרופוֹיטִידס (Propoetides), הנשים הראשונות שזנו בפומבי. ונוס הפכה את הנשים קשות הלב האלה לגרניט. זה מספק לאובידיוס עילה לעבור אל פיגמליון מקפריסין, שכל כך הזדעזע מן ההתנהגות של הנשים האלה עד שהחליט לא להתחתן לעולם.

פיגמליון, שראה איך הנשים האלה חיות בלי שום בושה, נגעל מן הפשעים שהטבע העמים על רוחו של המין הנשי. הוא בחר לחיות לבדו, בלי רעה, וזמן רב לא פקדה את מטתו אף אשה. בינתיים, באמנות מפלאה ובָּרַק, פסל בשנהב מבהיק דמות אשה כה יפה, עד ששום בת תמותה לא תשוה לה, והתאהב בה - ביצירת לבו. התוים הם של עלמה אמתית, שאפשר להאמין שהיא חיה, וגם רוצה לזוז - אם הצניעות לא עמדה בדרך. האמנות מסתירה את אמנותה. פיגמליון נמלא פליאה ולבו מתפלה מתשוקה לחקוי שהוא יצר.

תכופות הוא ממשש את פרי ידיו
לבדק אם זה גוף או שנהב -
"לא יתכן", הוא ממלמל, "שהדבר הזה שנהב".
הוא מנשק אותו וחושב שהפסל מחזיר לו נשיקות;
הוא מדבר אליו ומחזיק בו, ונדמה לו
שאצבעותיו משאירות סימנים באיבריו
והוא אוסף אותן בפתח לא לפצע אותו.
פעם הוא בא אליו במחמאות, פעם מביא לו מתנות
שהבנות אוהבות: קונכיות וחלוקי אבנים,
צפרים קטנות ופרחים באלף בני-צבעים,
שושנים וכדורים צבעוניים
ודמעות ענבר מן העץ של בנות הליוס.¹
הוא גם מלביש אותו בשמלות, עווד לאצבעותיו טבעות,
תולה על צוארו ענקים ארכים ועגילי פנינים לאזניו
וסרט צבעוני על חזהו. הכל טוב ויפה,
אבל כשהוא עירם - הוא לא פחות יפה.
הוא מניח אותו על מטה, עוטה מצעי ארגמן מצידון,
משעין את ראשו על כריות רכות - באלו הוא מרגיש -
וקורא לו "אהבה, אהבה שלי!".

הגיע יום החג של ונוס, שנחגג בכל רחבי קפריסין,
ועגלות עם קרנים מצפות בזהב הכו בצוארן הצחור וקרסו.
ענן הקטרת התמר, ופיגמליון קרב למזבח,
הגיש את מנחתו וברעד אמר: "אם אתם יכולים, הו אלים,
להעניק כל דבר בעולם: אני מתפלל שאשתי תהיה -"

1. בנות הליוס: בנותיו של הליוס, אל השמש, שהתאבלו על מותו של אחיהן,
פאתון, הפכו לעצי צפצפה, ודמעותיהן שנטפו מן העץ הפכו לענבר.

הוא לא העז לומר "העלמה משנהב"
ואמר – "דומה לעלמה משנהב שלי".

ונוס, האלה הזהבה, שנכחה בעצמה בחגה,
הבינה את כונת תפלתו, וכאות לידידותה:
ש'לש פעמים להבה הלהבה וזקפה את כרבלתה.

מיד כשחזר לביתו, נגש לדמות העלמה,
רכן על המטה ונשק אותה. הרגיש שהיא חמימה למגע.
הוא הביא שוב את פיו אל פיה ושלח את ידו לחזה.
השנהב נכנע למגע כפותיו,
סלק את קשיותו והתעדין והתגמש,
כמו הדונג בהר הימטוס תחת אצבעות השמש.
המאהב נטף תדהמה, ש'מח והסס, אולי זו אשליה,
ושוב ושוב נגעו ידיו – בתפלתו שהתגשמה?

כן, זה גוף, זה גוף! מתחת לאגודלו פעמו עורקיה.
פיגמליון הרעיף על ונוס אינסוף הודיות
וסוף-סוף לחץ אל שפתיו שפתים של אמת.
העלמה הרגישה בנשיקות והסמיקה,
נשאה זוג עינים מבישות אל האור
וראתה בה בעת מאהב ושמים.

האלה נכחה בחתנה – אחרי הכל היא נערכה בזכותה.
וכשהירח התעבר לו ט' פעמים
ילדה האשה את פפוס – על שמו נקרא הא' ¹.

1. על שמו נקרא הא': ליתר דיוק, לא האי קפריסין נקרא על שמו של פפוס,
אלא העיר במערב האי.

וָנוֹס וְאֲדוֹנִיס

(ספר י', 519-739)

רקע

אחרי ששר על פִּיגְמָלִיוֹן, אוֹרְפָּאוֹס ממשיך את עלילותיו על נושאים מיניים שונים בסיפור על מִירָה. היא היתה בתו של קִינִירֶס, בנו של פָּפוֹס, התאהבה באביה ושכבה איתו. כשהיתה בהריון ומזועזעת ממה שעשתה, התפללה לאלים שיהפכו אותה למשהו אחר, והיא הפכה לעץ. בעזרתה של לוקינה (אלת הלידה), שביקעה למענה את העץ, היא ילדה את בנה היפהפה, אֲדוֹנִיס.

הַזְמַן הַמְכַנֵּף חוֹמֶק בְּלִי שִׁירְגֵשׁ וּמֶרְמָה אוֹתָנוּ
וְאֵין מְהִיר מִן הַשָּׁנִים. הֵבֵן הֵהוּא שֶׁל אַחוֹתוֹ וְסָבוֹ,¹
שְׁזָה עֲתָה הִסְתֵּר בְּרָחֶם הָעֵץ,
זֶה עֲתָה נוֹלֵד, וְהִנֵּה הוּא תִינּוֹק יִפְהַפֶּה בְּיוֹתֵר,
וְעִכְשׁוֹ נֶעַר, עִכְשׁוֹ אִישׁ, עִכְשׁוֹ יָפֶה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה,
עִכְשׁוֹ הוּא מוֹשֵׁךְ אֶפְלוֹ אֶת וָנוֹס
וְנוֹקֵם אֶת תְּשׁוּקָתָהּ שֶׁל אָמוֹ.²

-
1. הבן ההוא של אחותו וסבו: אֲדוֹנִיס, שנולד מן הזיווג בין אמו לאביה.
 2. ונוקם את תשוקתה של אמו: לא ברור לגמרי למה הכוונה כאן. לפי כמה גירסאות של הסיפור, הכעס של וָנוֹס הוא זה שהצית את תשוקתה הלא שיגרתית של אמו, מִירָה. אם כן, נראה שה"נקמה" באה לידי ביטוי בצער של וָנוֹס על מותו של אֲדוֹנִיס.

שָׁכַן, כְּשֶׁהֵילֵד נוֹשֵׂא הַחַיִּים¹ נִשָּׁק אֶת וָנוֹס, אֲמוֹ,
 לֹא שֵׁם לֵב וְשֵׁרֵט אֶת חֲזוֹה בַּחֲץ שֶׁהִשְׁתַּרְבֵּב מִתִּיקוֹ.
 הָאֵלָה הַפְּצוּעָה דִּחְפָּה אֶת בְּנָה –
 אֶךְ הַפְּצַע הָיָה עִמָּךְ מִמָּה שֶׁנִּרְאָה וּבִתְחִלָּה הִטְעָה אוֹתָהּ.

וָנוֹס, הַמְכַרְעֵת מִיָּפִיו שֶׁל הַגֶּבֶר,
 חִדְלָה לְדַאֵג לְקִיתָרָה וּלְחוּפִיָּה,
 אֵינָה מְבַקֶּרֶת בְּפָפּוֹס, הַחֲגוּרָה יָם עִמָּךְ,
 וְלֹא בְּקִנְיֹדוֹס הַשׁוֹרְצֵת דָּגִים, אוֹ בְּאֲמָתוֹס רַבַּת הַמַּחְצָבִים.²
 אֶפְלוּ מִן הַשָּׁמַיִם הִיא נִעְדָּרֶת: אֲדוֹנִים עֲדִיף עַל הַשָּׁמַיִם.
 הִיא מַחְזִיקָה בּוֹ, הִיא מְלֹנָה אוֹתוֹ,
 וְאֶפְרָה שְׁמֹרְגָלֶת לְהִסְתוּפָף בְּצֵל וּלְטַפֵּחַ אֶת יָפִיָּה,
 הִיא מְשׁוּטְטֶת בְּגֵאִיּוֹת, בִּיעֲרוֹת, בֵּין טְרָשִׁים וְקוֹצִים,
 וְשׁוּלֵי שְׁמֶלְתָהּ מְפָשְׁלִים עַד בְּרָכִיָּה בְּנֶסֶחַ שֶׁל דִּיאָנָה.³
 וְהִיא מְעוֹדֶדֶת אֶת כָּלְבֵי הַצִּיד וְתָרָה מְטָרוֹת קָלוֹת:
 אֲרֻבּוֹת מְשֻׁלְחוֹת, צְבָאִים מְקַרְנָנִים אוֹ אֵילוֹת מְפַחְדוֹת.
 הִיא נִמְנַעֶת מִחֲזִירֵי־כָּר כְּבִירִים וּמִזְאָבִים טוֹרְפָנִים
 וּמִתַּרְחֻקֶת מַדְבִּים חֲמוּשִׁים בְּטַפְרִים
 וּמֵאֲרִיּוֹת מְפֻטָּמִים בְּכַבָּשִׁים.
 הִיא מְזַהֶרָה גַם אוֹתָךְ שֶׁתַּחֲשֵׁשׁ מֵהֶם, אֲדוֹנִים,
 אִם יֵשׁ תּוֹעֵלֶת בְּאֲזָהָרוֹת.
 "תִּהְיֶה חֲזָק נֶגֶד חַיּוֹת שְׁבוֹרְחוֹת מִמָּךְ",
 הִיא אוֹמֶרֶת, "אֲבָל נֶגֶד חַיּוֹת נּוֹעֲזוֹת – הַנּוֹעֲזוֹת הִיא סִכָּנָה.

-
1. הילד נושא החיים: קנפידון, בנה של וָנוס, שנשא על כתפו אשפת חיצים. פגיעה מחיציו גרמה לפצוע להתאהב (ראו השיר על אפולו ודפנה).
 2. כל המקומות המוזכרים בשלוש השורות האחרונות היו מרכזי פולחן חשובים של האלה.
 3. דיאנה: אלת הציד.

אל תהיה פזיז על חשבונִי, צעיר מקסים,
ואל תרגיז את החיות שהטבע חמֵש –
אחרת, התהלה שלך תעלה לי ביקר.
יפי, אהבה ונעורים אינם מרשימים אריות וחזירים
ולא את העין והנפש של חיות אחרות.
לחזירי-בר יש עצמה של ברק בניביהם המתעקלים,
והזעם האדיר של אריות צהבים גרוע יותר מברק.
אני מתעבת אותם!". כששאל אותה למה, ענתה:
"אני אמר לך, ואתה תתפלץ מן המפלצתיות של פשע עתיק.
אבל עכשו אני מתשט. הציד הזה, אני לא רגילה אליו –
הי: הצפצפה שם מזמינה אותנו להנות מצלה.
אה, והדשא יהיה הספה. אני אשמח לנוח כאן יחד אתך".
ומיד השתרעה על הדשא, משכה אותו אליה,
הניחה את ראשה על חזהו וספרה את הספור הבא,
תוך שהיא חותמת כל משפט בנשיקה:

[הסיפור על אטלנטה והיפומנס]

"שמעת על אחת שנצחה בריצה את הגברים הכי מהירים?
הספור הזה אינו סתם שמועה. היא באמת נצחה.
חוץ מזה, היית מתקשה לומר מה ראוי לשבח יותר:
את מהירותה או את יפיה.
כשהתיעצה באל¹ לגבי בעל, ענה לה:
'אינך צריכה בעל, אטלנטה. ברחי מן הצרף בבעל.
עם זאת, את לא תברחי, ועוד בחייך תאבדי את עצמך'².

1. כשהתייעצה באל: הכוונה לאפולו, שהיה בין השאר אל הנבואה. מכל רחבי העולם היווני הגיעו למקדשו בדלפי כדי להתייעץ איתו ולשמוע את נבואותיו (מפיה של הכוהנת שלו).

2. הנבואה הסתומה (כרגיל אצל האל הזה) תתבהר בהמשך.

היא נבְהִלָּה מְנוּבֹאֶת הָאֵל, וְחִיָּה, לְבָדָה, בְּצִלְלֵי יַעְרוֹת.
 וְכִדִּי לְדַחוֹת אֶת הַמִּלֵּת הַמְּחֻזְרִים הַלּוֹחֲצִים
 הַצִּיבָה לָהֶם תְּנָאִים אֱלִימִים: 'אֶף אֶחָד לֹא יִזְכֶּה בְּיָדִי,
 אִם לֹא יִשְׁיג אוֹתִי לִפְנֵי כֵן בְּרִיצָה. תִּתְּחָרוּ נִגְדִי!
 רַעְיָה וּמָטָה יִהְיוּ הַפָּרֶס לְמִנְצָח,
 מוֹת יִהְיֶה הָעֶנֶשׁ לְמַפְסִיד. זֶה הַתְּנָאִי!
 אֵין סֶפֶק שֶׁהִיא הֵיטָה אַכְזֹרִית, אֲבָל יִפְיָה הִיָּה כָּל כֶּף מְכַשֵּׁף,
 עַד שְׁלֵמוֹת הַתְּנָאִי הִזָּה, הִגִּיעוּ הַמוֹנִי מְחֻזְרִים נִמְהָרִים.

הַיִּפּוּמָנִס, שִׁישֵׁב לְצִפּוֹת לוֹ בַּמְרוֹץ הַמְטָרָף,
 הָעִיר: 'מִי מוֹכֵן לְהִסְתַּכֵּן כֶּךָ בְּשִׁבִּיל רַעְיָה?
 וְגַנָּה אֶת הַצְעִירִים עַל תְּשׁוּקָתָם הַמְּגֻזָּמֶת.
 אֶף כְּשֶׁרָאָה אֶת פָּנֶיהָ וְאֶת גּוּפָהּ הַחֲשׁוּף¹ –
 גּוּף כְּמוֹ שְׁלִי, אוֹ שְׁלָף, אֵלּוּ הֵיטָה אִשָּׁה –
 הוּא נָדָהֶם, הָרִים אֶת יָדָיו וְקָרָא: 'סִלְחוּ לִי, צְעִירִים!
 זֶה עָתָה הָאֲשָׁמְתִי אֶתְכֶם, בְּלִי לְדַעַת מָה הַפָּרֶס שְׁלָכְכֶם'.
 תוֹךְ כִּדִּי שֶׁהִלֵּל אוֹתָהּ, נִדְּלַק מִתְּשׁוּקָה אֵלֶיהָ
 וְקוּה – מְקַנָּאָה וּמִפְּחָד – שָׁאֵף צְעִיר לֹא יִשְׁיג אוֹתָהּ.
 'וְלָמָּה שְׁלֹא אֲנִסָּה אֶת מְזֹלִי בַּתְּחִירוֹת הַזֹּאת?' חָשַׁב.
 'הָאֵל עֲצָמוֹ עוֹזֵר לְמִי שֶׁמַּעֲזִים!
 שָׁעָה שֶׁהִפֵּךְ בְּדִבְרֵים הָאֵלָה בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ,
 טָסָה הַבְּתוּלָה עַל פָּנָיו בְּצַעַד מְכֻנָּף.
 אֶף שְׁבַעֲנֵי הַצְעִיר לֹא הֵיטָה פָּחוֹת מִהִירָה מִחֵץ סְקִיתִי,²
 הוּא הַתְּפַעֵל יוֹתֵר מִיִּפְיָה וְהִרִיצָה רַק הוֹסִיפָה לְכָךְ:
 הָרוּחַ הַדְּפָה לְאַחֹר אֶת הָעֵדִיִּים מִקְרִסְלֶיהָ הַחוּפְזִים,

1. גופה החשוף: האם היא רצה עירומה לגמרי כמו האצנים הזכרים? לא ברור.

2. חץ סקיתי: סקיתיה בצפון הים השחור היתה מפורסמת בקשתים שלה.

על כִּתְפֵי הַשְּׁנֵהָב שְׁלֵה רֶקֶד שְׁעָרָה,
 סָרְטִים צְבָעוֹנִיִּים הַתִּנְפָּנוּ מִבְּרָכִיָּה
 וְעַל גּוֹפָה הַנְּעָרִי הַצָּחוּר עָלָה סֶמֶק
 כָּעֵין זֶה שֶׁגִּגוֹן מְזֻכָּכִית אֲרָגְמָנִית מַעַל לַחֲצֵר הַבֵּית
 מִטִּיל עַל הָרִצְפָּה הַצָּחוּרָה מִתַּחֲתָיו.
 תוֹךְ כְּדֵי שֶׁהִבְחִין בְּכָל אֱלֹה,
 הַהִקְפָּה הָאֲחֵרוֹנָה בִּמְרוֹץ הַסְתִּימָה
 וְאַטְלָנְטָה הַכְּתָרָה בְּזֹר נִצְחוֹן.
 הַמִּנְצָחִים פְּלִטוּ אֲנָחָה וְנִעְנְשׁוּ לְפִי הַתְּנָאִי שֶׁנִּקְבַּע.

סוּפָם לֹא הִרְתִּיעַ אֶת הַיְּפוֹמָנֶס.
 קָם וְצִעַד לְפָנָיִם, נֶעֶץ מִבֵּט בַּעֲלָמָה וְאָמַר:
 'אֵת עוֹשֶׂה לְעֶצְמִךָ חַיִּים קָלִים, מִתְּחַרָּה לְךָ בְּצָבִים!
 בּוֹאִי לְהִתְחַרֹּת נִגְדִי! אִם הַמָּזֶל יַעֲמֵד לְצַדִּי
 זֹו לֹא תִהְיֶה הַשְּׁפָלָה אִם מִיִּשְׁהוּ כְּמוֹנִי יִנְצַח אוֹתָךְ.
 הֲרִי אָבִי הוּא מְגִרָאוֹס מְאוֹנְכֶסְטוֹס,
 שֶׁסָּבּוּ הִיָּה נִפְטוֹן, הָאֵל, לִכֵּן אֲנִי נִין שֶׁל מֶלֶךְ הַיָּם.
 וְהָאֵמֶץ שְׁלִי לֹא פָחוֹת מִהַיְּחוּס הָרֶם שְׁלִי.
 אִם תִּבְיָסִי אוֹתִי תִזְכִּי בְּשֵׁם הַגִּדּוֹל, הַבְּלָתִי נִשְׁכָּח,
 שֶׁל הָאִשָּׁה שֶׁהִבִּיסָה אֶת הַיְּפוֹמָנֶס!'

כְּשֶׁאָמַר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבִּיטָה בּוֹ בְּאַרְשֶׁת רֶכָה,
 תִּהְתֶּה אִם לְהַפְסִיד אוֹ לִנְצֹחַ וְאָמְרָה כֵּךְ לְעֶצְמָה:
 'אֵיזָה אֵל מִתַּעֲב אֶת הַצְּעִירִים הַיָּפִים
 עַד שֶׁהוּא רוֹצֵה לְחַסֵּל אוֹתוֹ וְכוֹפֶה עָלָיו
 לְסַכֵּן אֶת חַיָּיו הַיְּקָרִים, כְּדֵי לְהִתְחַתֵּן אִתִּי?
 אֲנִי לֹא עַד כְּדֵי כֵךְ רְאוּיָה, אֲנִי חוֹשֶׁבֶת.
 הַיָּפִי שָׁלוּ לֹא נוֹגֵעַ בִּי (אִף שֶׁזֶה יָכוֹל לִהְיוֹת אֶפְשָׁרִי),

אֶלָּא הֶעֱבְדָהּ שְׁהוּא נֶעַר: הוּא עֲצָמוּ לֹא מִזִּז לִי, רַק גִּילּוֹ.
אָבֵל מָה עִם זֶה שְׁהוּא אֲמִיץ וְאֵינְנוּ חוֹשֵׁשׁ מִן הַמּוֹת?
עִם זֶה שְׁהוּא דוֹר רְבִיעִי מֵאֵל הַיָּם?
עִם זֶה שְׁהוּא אוֹהֵב אוֹתִי וּמַעְרִיךְ אֶת הַנְּשׂוּאִים אֹתִי
עַד שְׁהוּא מוֹכֵן לְמוֹת אִם הַגּוֹרֵל הָאֶכְזֹר לֹא יִתֵּן לוֹ אוֹתִי?
נִכְרִי, כָּל עוֹד אֶתָּה יָכוֹל, לָךְ מִכָּאן!
עֹזֵב אֶת הַנְּשׂוּאִים הַמְדַּמְּמִים הָאֵלֶּה אֹתִי!
אִף אַחַת לֹא תִסָּרֵב לְהִתְחַתֵּן אִתָּךְ;
כָּל נַעֲרָה חֲכָמָה תִּרְצֶה אוֹתָךְ.
בְּעֵצָם, לָמָּה אֲכַפֵּת לִי מִמֶּךָ
כְּשֶׁרְבִים כָּל כֶּךָ כִּבְר חֲסֵלוֹ לְפָנֶיךָ?
שִׁידָאג לְעֵצָמוּ! שְׁיָמוּת, אִם מוֹתָם שֶׁל מַחְזִירִים כֹּה רַבִּים
לֹא מִרְתִּיעַ אוֹתוֹ, אִם הַחַיִּים עֵיפּוֹ אוֹתוֹ כָּכָה.
וְלָמָּה שְׁיָמוּת? כִּי הוּא רוֹצֵה לְחַיּוֹת אֹתִי?
זֶה הַגְּמוּל הַמִּגִּיעַ לוֹ עַל כֶּךָ שְׁהוּא אוֹהֵב אוֹתִי?
הַנִּצָּחֹן שְׁלִי יִמִּיט עָלַי שְׁנָאָה נוֹרָאָה.
אָבֵל זֹו לֹא אֲשַׁמְתִּי! הַלֹּאִי שֶׁתְּחַדֵּל מִזֶּה, אוֹ,
הוֹאִיל וְיִצְאָת מִדַּעְתָּךְ, הַלֹּאִי שֶׁתִּשְׁיֵג אוֹתִי!
אָה, אִיזוֹ הַבְּעָה בְּתוֹלִית, נַעֲרִית, שְׁפוּכָה לוֹ עַל הַפְּנִים!
אִי, הַיְּפוּמָנָס הַמְּסַכֵּן! חֲבַל שָׁרְאִית אוֹתִי!
הֵייתָ רָאוּי לְחַיּוֹת. אָבֵל אִם הָיָה לִי מִזֵּל
וְהַגּוֹרֵל הַמַּעֲיֵק הָיָה מֶרֶשָׁה לִי נְשׂוּאִים,
רַק אִתָּךְ הָיִיתִי רוֹצֵה לְחַלֵּק אֶת הַמָּטָה שְׁלִי.

כֶּךָ חֲשָׁבָה. וְכִמוֹ עֲלָמָה לֹא מִנְסָה, הַנְּגוּעָה בְּאַהֲבָה רִאשׁוֹנָה,
לֹא יָדָעָה מַה הִיא עוֹשָׂה, אַהֲבָה בְּלִי לְהִכִּין שֶׁהִיא אוֹהֶבֶת.

בִּינְתִים, כְּשֶׁהִקְהֵל וְאָבִיָּה דִּרְשׁוּ לְקַיֵּם אֶת הַמִּשְׁךְ הַמְּרוֹץ,
הַיְּפוּמָנָס, נִינּוֹ שֶׁל נַפְטוֹן, קָרָא לִי בְּקוֹל לְחוּץ וְאָמַר:

יונוס, אני מתפלל שתהיי לצדי ברגעי ההעזה האלה
 ותלבי את אש התשוקה שהבערת.
 רוח נדיבה נשאא אלי את התפלות המחניפות
 ואני מודה שהתרגשתי, גם אם לא נשאר הרבה זמן לעזר לו.
 יש שדה אחד (המקומיים קוראים לו טמסוס),
 החלקה הכי טובה בקפריסין, שבני קדם הקדישו לכבודי
 וצוו לצרף אותו, כתשורה, למקדשים שלי.
 באמצע השדה נוצץ עץ,
 שעליו הזהבים מצטלצלים להם ברוח.
 הגעתי ממנו, ובמקרה - עם שלשה תפוחי זהב שקטפתי.
 נגשתי אל היפומנס, חשפתי את עצמי לעיניו בלבד
 והדרכתני אותו מה לעשות בתפוחים האלה.

החצוצרות נתנו את האות, ובגוף רכון כל-כלו לפנים
 נורו השנים מקו הזנוק, נוגעים לא נוגעים בחול מתחתם.
 היית חושב שהם יכולים להחליק בקלות על המים,
 בלי שירטבו, או לחלף בקלילות על ראשי שבלים.
 אנשים עודדו את הצעיר וצרחו במלוא גרונם:
 'עכשו, עכשו הזמן לפרץ! קדימה, היפומנס!
 עכשו, בכל הכח! אל תאט, אתה תנצח!
 ספק מי נהנה יותר מן המלים האלה, הוא או אטלנטה.
 הו כמה פעמים, אף שיקלה להשיגו,
 התעכבה להביט ארכות בפניו -
 והשאירה אותו, נגד רצונה, מאחור!
 גרונו חרחר, נחר ממאמץ וקו הסיום היה רחוק, כה רחוק.
 בלית בררה נינו של נפטון השליך את אחד מתפוחי הזהב.
 הצעירה פצרה אישונים ומתשוקה לתפוח הנוצץ
 סטתה ממסלולה והרימה את הזהב המתגלגל.

היפּוֹמָנֶס חָלַף עַל פָּנֶיהָ: הִיצִיעַ רַעַם מִתְרוּעוֹת.
 בְּזִרְיוֹת צִמְצָמָה אֶת הַפֶּעַר וְשׁוּב הִרְאָתָה לַעֲעִיר אֶת גְּבָהּ.
 וְשׁוּב הִתְעַכְכָּה לְהָרִים אֶת הַתְּפוּחַ הַשְּׁנִי שֶׁהִשְׁלִיךְ
 וְרָגַע אַחֲרֵי כֵן חָלְפָה עַל פָּנָיו. נִשְׁאָר הַסָּבִיב הָאֲחֵרוֹן בְּמֵרוֹץ.
 'עֲכָשׁוּ', הוּא אָמַר, 'עֲזָרִי לִי עֲכָשׁוּ, אֱלֹה חוֹלֶקֶת תְּשׁוּרוֹת!'
 וּבְכָל כַּחוֹ הַעֲעִיר הִשְׁלִיךְ בְּאַלְכֶסוֹן אֶת הַזֶּהָב הַנוֹצֵץ
 מֵעֶבֶר לְשׁוּלֵי הַמַּסְלּוֹל – שֶׁתִּתְעַכֵּב זָמַן רַב יוֹתֵר.
 הַבְּתוּלָה נִרְאָתָה מְהֻסָּסֶת הָאִם לִסְטוֹת אוֹ לֹא.
 אֲלֻצְתִּי אוֹתָהּ לְאַסֹּף אוֹתוֹ וְהוֹסֵפְתִּי לוֹ מִשְׁקָל
 וְכָךְ, בְּעֶזְרַת הַכֹּבֵד וְהַזָּמַן שֶׁבִּזְבָּזָה, הִיא הִתְעַכְכָּה כַּהֲגֵן.
 טוֹב, כְּדִי שֶׁהַסְּפּוֹר לֹא יַפְגֵּר אַחֲרֵי הַמֵּרוֹץ בְּעֶצְמוֹ –
 הַבְּתוּלָה הוֹבְסָה וְהַמִּנְצָח קָצַר אֶת הַזִּכְיָה.

עֲכָשׁוּ, אֲנִי שׁוֹאֵלֶת אוֹתָךְ, אֲדוֹנִים:
 לֹא מְגִיעָה לִי תוֹדָה מִמֶּנּוּ? לֹא מְגִיעַ לִי שִׁיקָטִיר לְכַבּוּדִי?
 אֲבָל שׁוֹם תוֹדָה וְשׁוֹם קְטָרֶת – הוּא שָׂכַח אוֹתִי.
 הַכֶּסֶס פֶּשׁוּט הַתְּפָרֵץ מִמֶּנִּי: הַזְלִזוֹל הַזֶּה הַכָּאִיב לִי.
 וְכִדִּי שָׂאֵף אֶחָד לֹא יָבוֹז לִי בְּעֶתִיד,
 הַחֲלֻטִּי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּדִגְמָה לְכָל מִי שִׁיפְגֹעַ בִּי.

הֵם עָבְרוּ לִיד מִקֹּדֶשׁ בְּמַעֲבָה הַיַּעַר –
 אֲכִיאוֹן¹ הַמִּפְרָסֶם הַקִּים אוֹתוֹ פַּעַם
 לְכַבּוֹד אִם הָאֱלִים, בְּתוֹר תְּשָׁלוּם עַל נֶדֶר.
 הַדֶּרֶךְ הָאֲרָכָה שֶׁכִּנְעָה אוֹתָם לָנוּחַ.
 תְּשׁוּקָה בְּלִתִּי נִשְׁלֻטֶת, בְּחִסּוֹת הַשֵּׁם שְׁלִי,

1. אֲכִיאוֹן: אֶחָד מִמִּיִּסְדֵי תְּבִי. אִם הָאֱלִים בְּשׁוּרָה הַבָּאָה הִיא קִיבְלָה,
 הַנִּקְרָאת גַּם "הָאֵם הַגְּדוֹלָה". הִיא הִיתָה, בֵּין הַשָּׂאֵר, אֱלֹה הַקְּשׁוּרָה
 לַפְּרִיִן, טֹבַע פְּרָאִי וְאַקְסִטוּזָה. נִרְאָה שְׂמִדּוּכָר בְּמִסַּע הָאֲרוֹךְ שֶׁל הַזּוּג,
 אַחֲרֵי הַכְּלוּלּוֹת, מִבֵּית אֲבִי הַכֹּלָה אֶל בֵּית אֲבִי הַחֲתָן.

אָחֻזָּה בְּהִיפּוֹמָנָס לְשֹׁכֵב עִם אֶטְלָנְטָה.
לִיד הַמִּקְדָּשׁ הִיטָה נִקְבָּה, מוֹאֶרֶת בְּנִגָּה קְלוּשׁ,
חֲצוּבָה בְּאַבֵּן גִּיר מְקוֹמִית, מְקַדָּשׁת׃ מְשַׁכְּבֵר הַיָּמִים,
שָׁבָה הַצִּיבו הַכֹּהֲנִים פְּסִילִים שֶׁל הָאֱלִים הָעֲתִיקִים.
לְשֵׁם הֵם נִכְנָסוּ וַחֲלָלוּ אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּמִשְׁגַּל אָסוּר.

הַפְּסִילִים הִפְנוּ עֵינַיִם הַצָּדָה, וְאִם הָאֱלִים שִׁכְתָּרָה מִתְנַשֵּׂא
תִּהְיֶה אִם לְהִטְבִּיעַ אֶת הַזּוּג הַחוּטָא בְּמִי נָהָר הַשָּׂאוֹל.
הַעֲנֵשׁ נִרְאָה לָהּ קָלִיל מְדִי. רַעְמוֹת צִהְבוֹת פִּשְׁטוֹ אֶפּוֹא
עַל הָעֶרְפִּים, שֶׁלִּפְנֵי רָגַע הָיוּ חֲלָקִים,
הָאֲצָבָעוֹת הִתְעַקְלוּ לְטַפְרִים, יָדֵיהֶם הִפְכוּ לְגַפִּים קְדָמִיִּים,
רַב מִשְׁקָלָם עָבַר לְחֻזָּה וְזִנְבָם פָּרַע אֶת פָּנָיו שֶׁל הַחוֹל.
הֵם לָבְשׁוּ אֶרֶשֶׁת פְּרָאִית, שׁוֹחֲחוּ בִשְׂאָגוֹת,
בְּמָקוֹם בְּחָדָר הַכְּלוּלוֹת הַזְדוּגוֹ בִּיעֲרוֹת.
וְעָכְשׁוּ – כְּאַרְיוֹת הַמִּפְחִידִים אֶת כָּל־ם –
הֵם רְתוּמִים בִּשְׁן מְאֻלָּפֶת לְמִרְכַּבַּת הָאֵם הַגְּדוֹלָה.
יְקִירִי, בָּרַח מֵהֶם וּמִכָּל הַחַיּוֹת שֶׁלֹּא מִפְּנוֹת אֶת הַגֵּב וְנָסוֹת
אֲלֹא תוֹקְפוֹת בְּחֻזָּה מְשֻׁלָּח,
אִם לֹא – הָאִמָּץ שֶׁלְּךָ יִהְיֶה הַסּוּף שֶׁל שְׁנֵינוּ!”

[סופו של אֲדוֹנִיס]

כֶּךָ הִזְהִירָה אוֹתוֹ הָאֵלָה, וּפְלָחָה אֶת דֶּרֶכָּהּ בְּאוֹר
עַל כְּרִכְרַת בְּרַבּוּרִים. אֵךְ גְּבֻרָתָם לֹא שׁוֹעִים לְעֲצוֹת.
בְּמִקְרָה הַכְּלָבִים שֶׁל אֲדוֹנִיס, שֶׁבָּלְשׁוּ אַחֲרֵי עֲקָבוֹת בְּטוּחִים,
הַזְנִיקוּ חֲזִיר-כֶּר מִמָּקוֹם מִחְבּוּאוֹ וּכְשֶׁנָּסָה לְשַׁעֲט מִן הַיַּעַר
נָעַץ בּוֹ הַצֵּעִיר אֶת כִּידוֹנוֹ, בְּצִדּוֹ. מִיַּד הַחֲזִיר הַפְּרָאִי
עָקַר בְּזֻרְבוּבִית נְשֻׁרִית אֶת הַכִּידוֹן הַמְּגָאֵל בְּדָמוֹ,
רָדַף אַחֵר הַצֵּעִיר הַנִּבְעֵת שֶׁחִפֵּשׁ מְקוֹם מְקָלֶט,

קבר את כל ניביו מתחת למפשעתו
והשכיב אותו, גוסס, על החול הצהוב.

ונוס, שטסה על הכרכרה הקלה,
לא הספיקה להגיע לאי קפריסין,
כשזהתה מרחוק את אנחת הגוסס.
היא הפנתה אליו את העופות הלבנים
וראתה ממרום את הגופה, המתבוססת בדמה.
קפצה ממרכבתה, קרעה את שמלתה, גם את שערה,
הכתה בחזה באגרופים פראיים וקבלה על בנות הגורל:
"לא, לא כל הדברים יהיו תחת שליטתכן", אמרה.
"האבל שלי, אדוניס, יזכה במצבה נצחית
וכל שנה יחקו את מותך לעורר את הצער שלי".¹
אבל דמך יהפך לפרח! למה לך, פרספונה,
היה מתר להפך את מנתה?² הנימפה למנטה ריחנית,
ולי לא יתאפשר להפך כרצוני את אדוניס, הגבר שלי?
כך אמרה ושפכה על הדם נקטר מפיץ ניחוח,
ולמגע הנקטר בעצב הדם כבועות בכך חום-צהוב.
לא עברה שעה והנה התרומם פרח,
שצבעו כגרגרים שחופן הרמון
מתחת לקלפתו הקשה. אבל ההנאה ממנו קצרה:
עליו נושרים במהירות והוא מתכלה בקלות
תחת מגפי הרוחות, שעל שמן הוא נקרא – כלנית.³

-
1. וכל שנה... את הצער שלי: הכוונה לפסטיבל האדונייה, ששילב בין אבל לשמחה, ושהנשים חגגו אותו לכבודם של ונוס ואדוניס.
 2. מנתה: נימפה, שפלוטו התאהב בה. פרספונה הקנאית הפכה אותה לצמח המנטה.
 3. כלנית: שמה של הכלנית בלטינית הוא Anemone (מקור השם הוא יווני. "אנמוס" פירושו ביוונית "רוח"). השם "כלנית" בעברית נגזר מ"כלה" (Bride), אבל נדמה לי שהשורש "כלה" (בא קיצו) הולם יותר את הפרח הזה.

מידס

(ספר י"א, 85-145)

רקע

האל בקכוס, שרתח מכעס על מותו של אוֹרְפָּאוס, הזמר והמשורר האהוב עליו, העניש את הנשים התַּרְקִיּוֹת שרצחו את אורפאוס והפך אותן לעצי אלון. אבל העונש הזה לא סיפק אותו, ויחד עם חסידיו הוא נטש את שדות תַּרְקִיָּה והגיע ללִידִיָּה (במערב אנטוליה).

גם זה לא ספך את בקכוס. הוא נָטַש אֶת הַשְּׂדוֹת בְּעֶצְמָם וַיַּחַד עִם קְבוּצָה רְאוּיָה יוֹתֵר שֶׁם אֶת פָּנָיו אֶל הַכְּרָמִים בְּהַר טִימּוֹלוֹס שָׁלוֹ וְאֶל נְהַר פֶּקֶטוֹלוֹס, אֶף שְׂבָאוֹתָם הַיָּמִים הוּא לֹא הָיָה נְהַר מְזֻהָב וְלֹא עוֹרֵר קִנְיָאָה בְּחוֹלוֹתָיו הַיָּקָרִים.¹ הַלֵּהָקָה הָרְגִילָה שָׁלוֹ - סְטִירִים וּבִקְכוֹת² - הַתְּקַהֲלָה סְבִיבוֹ, אֲבָל סִילְנוֹס³ נַעֲדָר. כְּשֶׁהִתְנַדְּד מֵרַב שָׁנִים וַיֵּין לֹא מֵהוֹל⁴

1. הר טימולוס... בחולותיו היקרים: טימולוס הוא הר בלידיה, המקודש לבקכוס. פֶּקֶטוֹלוֹס הוא נהר בלידיה, שהיה מפורסם בעת העתיקה בזהב שמצאו בחולותיו.
2. סטירים ובקכות: סטירים היו יצורי יער הוללים, חצים אדם וחצים תיישים, שליוו את בקכוס בהילולות שלו. הבקכות היו נשים שחגגו את פולחן בקכוס וההילולות שלו עד כדי יציאה מן הדעת.
3. סילנוס: סטיר זקן, בנו של פֶּן או הֶרְמֵס, שהיה ידוע בחוכמתו ובאהבת המשקה שלו. הוא גידל את בקכוס והיה המדריך וכן הלוויה הנאמן שלו.
4. יין לא מהול: היוונים שתו את היין שלהם מהול במים (מנהג נלוז שעדיין רווח ביוון). סילנוס אהב את היין שלו נקי, בלי מים ושטויות.

לָכְדוּ אוֹתוֹ אֲכָרִים מִפְּרִיגְיָה, קָשְׁרוּ זָרִים לְרָאשׁוֹ,
וְהִבִּיאוּ אוֹתוֹ לַמֶּלֶךְ מִיִּדָּס.

אֶת הַמֶּלֶךְ הַזֶּה (וְאֵת אֲוִמּוֹלְפוֹס מֵאֲתוֹנָה)¹
אוֹרְפָאוֹס אִישׁ תְּרַקְיָה לָמַד אֶת סוּד הַהִלּוּלָה הַבִּקְכִית.
כָּשֶׁה־מֶלֶךְ זֶהָ אֶת עַמִּיתוֹ וּשְׁתָּפוּ לְטָקְסֵי הַפִּלְחָן,
עָרַךְ בְּצִהְלָה חֲגִיגָה לְכָבוֹד בּוֹא הָאוֹרֶחַ,
שְׁאָרְכָה עֲשָׂרָה יָמִים וְעֲשָׂרָה לַיִלּוֹת רְצוּפִים.
כָּשֶׁה־שֹׁחַר בְּיוֹם הָאֶחָד-עֶשֶׂר גִּרַּשׁ אֶת שְׁמֵי הַלֵּילָה,
הִגִּיעַ הַמֶּלֶךְ בְּחֻדּוֹהָ לְשִׁדּוֹת שֶׁל אֶרֶץ לִידָהָ,
לְהַחֲזִיר אֶת סִילְנוֹס לְבִקְכוֹס, בְּנוֹ הַמֶּאֱמָץ.

הָאֵל, שֶׁשָּׂמַח לִרְאוֹת שׁוֹב אֶת אָבִיו הַמֶּאֱמָץ,
נָתַן לְמִידָס לְבַחַר מִתְּנָה, אֲמָנָם מִלְּהִיבָה, אֲבָל עֲקָרָה,
שָׁכַן מִיִּדָס בָּחַר בְּלִי מַחֲשָׁבָה וְאָמַר:
”עֲשֵׂה שָׁכַל מַה שְּׂאֲגַע בּוֹ יִהְפֹךְ לְזֹהֵב!”
בִּקְכוֹס נַעֲנָה לְבִקְשָׁתוֹ, נָתַן לוֹ אֶת הַמִּתְּנָה הַמוֹעֶכֶת
וְהַתְּעַצֵּב בְּלָבוֹ שֶׁלֹא בָחַר דָּבָר מְצֻלָּח יוֹתֵר.
הַמֶּלֶךְ הָלַךְ לְדַרְכּוֹ בְּשִׂמְחָה, עָלָז בְּמִזְלוֹ הַנוֹרָא,
וּכְדִי לְבַחֵן אֶת מַה שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ, נָגַע בְּזָה וּבְזָה וּבְזָה.
בְּקִשֵּׁי הָאֱמִין לְעֵינָיו, אַךְ כָּשֶׁשָׁבֵר עֲנָף יָרֵק
מִיָּדָיו שֶׁל אֱלוֹן הַגִּלְעָיִן – הִפָּךְ הָעֲנָף לְזֹהֵב.
הָרִים אָבָן מִן הָאֶרֶץ – גַּם הָאָבָן בְּהִקָּה מִזֹּהֵב.
נָגַע בְּרָגֵב עֶפֶר – מִכַּחַ מִגְעוֹ הִתְמַצֵּק לוֹ הָרָגֵב.
תָּלַשׁ שְׁבָלִים יְבִשּׁוֹת – הִפְכוּ לְמִטִּילֵי זֹהֵב.
אָחַז בְּתַפּוּחַ קְטוּף מִן הָעֵץ – הִיִּיתַ חוֹשֵׁב:

1. אומולפוס: משורר תרקי ותלמיד של אורפאוס. הוא התפרסם בכך שהביא את חגיגות המסתורין לאלאוסיס, ליד אתונה.

זו מתנת ההספרידות.¹

אם מִשֵּׁשׁ אֶת מְזוֹזוֹת הַדִּלְתוֹת: הַמְזוֹזוֹת זָהְרוּ לְמִרְאָה.
כְּשִׁשְׁטָף אֶת יָדָיו בַּמִּים, גָּשֶׁם הִזְהָב שְׁנוֹל מֵהֶן
הָיָה מוֹלִיךְ שׁוֹלֵל אֶת דְּנָאָה.²

בְּקִשִּׁי הִכִּיל אֶת הַתְּרַגְּשׁוֹתָיו הָרַבָּה וְדָמִין לוֹ עוֹלָם מִזְהָב.
שָׁעָה שְׁעָה לְוַעֲלֹז,
הַמְשָׁרֵתִים עָרְכוּ לְכַבּוֹדוֹ שְׁלֶחֶן גָּדוֹשׁ בְּאֶכָּל.
וְהֵנָּה, מִיד כְּשֶׁנִּגַּע לוֹ בַּלְחָם –
הַתְּשׁוּרָה שֶׁל קָרֶס³ – הַתְּמַצָּקָה הַתְּשׁוּרָה.
כְּשֶׁנִּסָּה לְלַעַס אֶת הַמְּזוֹן בְּשֵׁן רַעֲבָתָנִית,
הַמְּזוֹן שָׁבוּ נִגְעָה הַשֵּׁן צָפָה בְּרֹבֵד זָהָב.
כְּשֶׁמִּזְג לַמִּים הַצְּלוּלִים אֶת הַיֵּין, מִתְּנָתוֹ שֶׁל בֶּקְכוּס,
יִכְלָתָ לְרֹאוֹת אֶת הִזְהָב הַמִּתְּךָ נוֹזֵל מִבְּעַד שְׁפָתָיו.

מִידָס, הֶהָמוּם מִן הַזֹּעָה הַהִזוּיָה, אִישׁ עָשִׁיר וּמִסְפֵּן כְּאַחַד,
מִנְסָה לְחֶמֶק מַעֲשָׂרוֹ וְשׁוֹנֵא אֶת מָה שֶׁבִּקֵּשׁ לִפְנֵי רִגְעוֹ.
שׁוּם שְׁפַע לֹא מִקָּל עַל רַעֲבוֹ, גְּרוֹנוֹ הֵיבֵשׁ נָחַר,
וְהוּא מִתְּעַנֶּה, בְּצֹדֵק, מִן הִזְהָב הַנִּתְעָב.
לְשִׁמִּים הוּא נוֹשֵׂא אֶת יָדָיו הַנוֹגְהוֹת:
”סִלַּח לִי, אָבָא בֶּקְכוּס! חֲטָאִיתִי”, הוּא אוֹמֵר.
”רַחֵם עָלַי, אֲנִי מִתְּחַנֵּן, הִצַּל אוֹתִי מִן הַקְּלָלָה הַנוֹצֵצָת!”
הָאֵלִים שׁוֹפְעִים חֶסֶד. כְּשֶׁמִּידָס הוֹדָה שִׁחָטָא,

1. הספרידות: בנותיו של הספרוס (כוכב הערב), ששמרו על גן שבו גדלו תפוחי זהב.

2. דנאה: בתו של אקריסיאוס, מלך ארגוס. זאוס ידע אותה בדמות גשם זהב והיא התעברה. מן הזיווג הזה נולד הגיבור פרסאוס.

3. קרס: אלת הדגן.

בַּקְכוּס סָלַח וְלָקַח חֲזָרָה אֶת הַתְּשׁוּבָה שֶׁנָּתַן לוֹ.
 ו"כְּדִי שֶׁלֹּא תִשָּׂאֵר מִצִּפָּה בְּזָהָב שֶׁחֲמַדְתָּ לָּךְ", הוּא אָמַר,
 "לָךְ לִנְהָר לַיִד סְרָדִים הַגְדוּלָה,
 צֶעֶד בַּמַּעֲלָה הַזֶּרֶם, עַל שְׂפַת הַגָּדָה, עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמִקּוֹר הַנְּהָר.
 טָבֵל אֶת רֹאשְׁךָ וְגוּפְךָ, בְּיַחַד, בְּתוֹךְ הַמַּעֲיָן הַמְּקַצֵּיף,
 בַּמִּקּוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ הַמַּיִם נוֹבְעִים, וְשִׁטֵּף אֶת חֻטְאֶךָ".

הַמֶּלֶךְ הָלַךְ לִנְהָר, כְּפִי שֶׁצִּוָּה עָלָיו בַּקְכוּס,
 וְכִחוּ שֶׁל מַגֵּעַ הַזָּהָב עָבַר מְגוּפוֹ אֶל הַמַּיִם.
 וְאַפְלוּ עֲכָשׁוּ, הַשְּׂדוֹת מִתְקַשִּׁים, מִצְּהִיבִים מְגִרְגְּרֵי הַזָּהָב,
 כְּשֶׁהַמַּיִם הֵאֲלָה מִשְׁקִים אוֹתָם.